

Taipalsaaren kunta

Tilinpäätös 2018

Kunnanhallitus 2.4.2019 / § 73

TAIPALSAARI
Saimaan sydämessä

Sisällysluettelo

-

TOIMINTAKERTOMUS	3
Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa.....	3
Kunnanjohtajan katsaus.....	3
Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	5
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	9
Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	10
Kunnan henkilöstö.....	12
Ympäristöasiat	12
Muut ei-taloudelliset asiat.....	13
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	13
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	14
Selonteko kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	15
Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	17
Tilikauden tuloksen muodostuminen	17
Toiminnan rahoitus.....	19
Rahoitusasema ja sen muutokset	21
Kokonaistulot ja -menot.....	22
Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	23
Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhtiöistä	23
Konsernin toiminnan ohjaus	23
Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	25
Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	28
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	29
Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	31
Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	34
TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	35
Käyttötalouden toteutuminen.....	35
10 Vaalit.....	35
20 Tarkastus ja arviointi	35
30 Konsernihallinto.....	35
40 Sivistys- ja hyvinvointipalvelut	42
50 Tekniset palvelut	50
Tuloslaskelmaosan toteutuminen	56
Investointien toteutuminen	58
Konsernihallinnon investoinnit.....	58

Teknisten palveluiden investoinnit.....	59
Investointiosa yhteensä.....	61
Rahoitusosan toteutuminen.....	62
Yhteenvedo määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	63
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	65
Tuloslaskelma.....	65
Rahoituslaskelma.....	66
Tase.....	67
Konsernilaskelmat.....	69
TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	73
Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	73
Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot	73
Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	73
Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	75
Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista	75
Tasetta koskevat liitetiedot	78
Vakuuksia ja vakuussitoumuksia koskevat liitetiedot	82
Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkiota koskevat liitetiedot	85
ERIYTETTYJEN YKSIKÖIDEN TILINPÄÄTÖKSET, VESIHUOLTOLAITOS	86
TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS.....	91
TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ	91
LUETTELOT JA SELVITYKSET	92

TOIMINTAKERTOMUS

OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Taipalsaaren kunnalle vuosi 2018 oli monella tavalla haasteellinen. Maaliskuussa 2018 saatiin Eksotelta tieto vuosilta 2016 ja 2017 kertyneestä lisälaskusta, clearauksesta. Tällöin lisälaskun määräksi ilmoitettiin noin 2,3 milj. euroa. Tämän tiedon perusteella myös vuodelle 2018 arvioitiin lisälaskua tulevan 1,15 milj. euroa. Nämä arvoidut lisäkustannukset ajoivat Taipalsaaren kunnan talouden kriisikuntauralle. Taloutta lähdettiin tasapainottamaan voimakkaasti, koska pelkona oli, että kunta ajautuu kriisikunnaksi ja tätä kautta selvitysmenettelyyn ja mahdolliseen pakkoliitokseen.

Maaliskuussa 2019 saatiin kuitenkin tieto, että todellisuudessa tämä lisälasku onkin kolmelle vuodelle (2016–2018) n. 1,8 milj. euroa! Ennakoitavuuden ja järkevän talouden pidon, sekä ennakoitavan päätöksenteon kannalta haastavinta tässä on se, että lopullinen tieto näinkin isoista muutoksista tulee niin myöhään. Talouden tasapainotusta oli valmisteltu koko ajan paljon huonomman ennakkotiedon pohjalta ja tasapainotusohjelma, sisältäen rankkoja palveluverkkomuutoksia, oli menossa jo päätöksentekoon. Vuoden 2018 ennakoitu 2,7 milj. euron alijäämä vaihtuikin vajaan miljoonan euron alijäämäksi! Eksote oli lopulliseen vuosien 2016–2018 clearaus-laskelmaan tehnyt taannehtivia, myös siis vuosille 2016 ja 2017 kohdistuvia, korjauksia ja tarkennuksia. Lisäksi osoittautui, että vuosi 2018 oli ollut käytöltään edellisvuosia vähäisempi. Käännös oli yllättävä, mutta positiivinen.

Samaan aikaan on kuitenkin todettava, että vuoden 2018 tulos oli kuitenkin edelleen reilusti alijäämäinen (-990 194,98 euroa). Aiempien vuosien kumulatiivinen ylijäämä on kääntynyt alijäämäiseksi. Kunnalla on takanaan viisi peräkkäistä alijäämäistä vuotta ja ilman säästötoimia talouden tasapainoa ei saavuteta.

Toiminnallisesti omat haasteensa tilinpäätösvuodelle toi kunnanjohtajan vaihtuminen sekä se, että sivistysjohtajan virkaa oli hoidettu sisäisin järjestelyin aina heinäkuusta 2017 alkaen elokuun 2018 alkuun. Kunnan hallinnon osalta tilinpäätös vuosi oli siis kokonaisuudessaan eräänlaista poikkeustilaa. Kunnanjohtajan virkasuhde loppui 1.6. Hallintojohtaja toimi vt.kunnanjohtajana ja samaan aikaan elokuun alkuun myös sivistysjohtajana. Hallintojohtajan irtisanoutuessa loppuvuodesta vt. kunnanjohtajana toimi teknisen toimen johtaja. Aikamoista turbulenssia hallinnon osalta siis!

Tilikauden tulokseen vaikutti kovasti tulopuolella verorahoituksen notkahdus. Verotuloja kertyi 226 000 euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Verotulojen huono kertymä oli huolen aiheena koko kuntakentässä, mutta selkeää vastausta tulojen hiipumiseen ei saatu. Tilanteen tekee ihmeelliseksi, että samaan aikaan yleinen talouskehitys oli vahvaa ja laaja-alaista. Kaiken kaikkiaan verotuloja kertyi 19,0 milj. euroa.

Se toinen osa verorahoituksesta l. valtionosuudet alenivat myös edellisvuodesta. Kertymä oli yhteensä 6,085 milj. euroa. Tämä oli 62 000 euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuosikate oli ennakkotiedoista poiketen positiivinen 976 033 euroa. Suurten poistojen (2,06 milj. euroa) kuluvaikutuksen jälkeen tulos jäi siis alijäämäiseksi -990 195 euroa. Konsernitasolla vuosikate oli 1 036 000 euroa ja tulos oli alijäämäinen -1 733 000 euroa. Tilinpäätössiirtojen jälkeen konsernin alijäämäksi tuli -1 546 000 euroa. Huomioitavaa on, että konsernin vuosikate asukasta kohden oli kolmanneksi heikoin koko Suomessa!

Investoinnit olivat varsin kohtuullisella tasolla, edellisvuosiin verrattuna, nettoinvestointien ollessa 847 287 euroa. Merkittävin investointihanke oli Saimaan Kuitu Oy:lle maksettu

kuntarahaosuus valokuituverkon rakentamiseen ja tehdyt svop-sijoitukset yhteensä 598 744 euroa.

Tonttikauppa on ollut alamaissa jo vuodesta 2014 alkaen. Vuonna 2018 myytiin kaksi omakotitalotonttia Pappilanniemestä.

Asukasluku on ollut viime vuodet laskusuunnassa. Vuoden 2018 osalta laskua tuli 61 henkilöä, asukasmäärän ollessa vuoden vaihteessa 4 715 (4 776 ed.vuosi).

Kunnan lainamäärä oli tilinpäätöshetkellä 17,5 milj. euroa (3 708 euroa/asukas). Konsernilainaa oli 26,5 milj. euroa (5 617 euroa/asukas).

Toimintavuosi on ollut haasteellinen, mutta oman toiminnan osalta talousarviossa on pysytty, joka kertoo hyvästä budjettikurista. Hallinnon sijaisjärjestelyistä huolimatta valmisteltavat asiat on saatu päätöksentekoon ja päätökset ovat olleet johdonmukaisia ja ennakoitavia.

Haluankin sanoa ison kiitoksen Taipalsaaren kunnan henkilöstölle ja päättäjille tilinpäätös- vuodesta 2018.

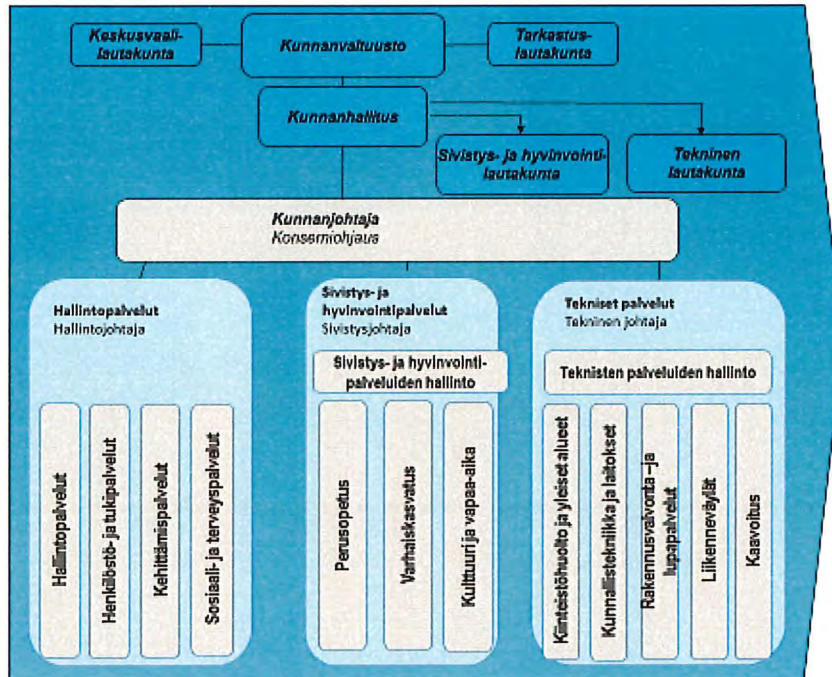
Kari Kuuramaa
Kunnanjohtaja

KUNNAN HALLINTO JA SIINÄ TAPAHTUNEET MUUTOKSET

Vuonna 2017 järjestettiin kunnallisvaalit ja uudet luottamushenkilöt aloittivat nelivuotisen toimikautensa 1.6.2017.

Kunnan organisaatio ja kuntalain 125 §:ssä tarkoitetut tilivelvolliset

Kunnan organisaatio koostuu luottamushenkilöorganisaatiosta ja henkilöstöorganisaatiosta, jotka muodostavat toiminnallisia kokonaisuuksia ja jakaantuvat toimialoihin ja tehtävälueisiin seuraavan organisaatiokaavion mukaisesti:

Kuntalain 125 §:ssä tarkoitettuja tilivelvollisia ovat kunnan toimielinten jäsenet sekä em. tehtävälueiden toiminnasta ja taloudesta vastaavat viranhaltijat.

Luottamushenkilöorganisaatio

Kunnan luottamushenkilöorganisaation muodostavat seuraavat toimielimet:

Kunnanvaltuusto

Kunnan ylintä päätösvaltaa käyttää toimikaudeksi 2017-2021 valittu kunnanvaltuusto, jossa on 27 jäsentä (27.1.2018 lukien 26 ja 18.4.2018 lukien 25).

Jäsenet	Valtuustoryhmä	
Niiva Heikki	Taipalsaari-liike	puheenjohtaja
Laine Osmo	Keskusta	I varapuheenjohtaja
Kähärä Lasse	Kokoomus	II varapuheenjohtaja
Alve Maiju	Keskusta	
Frilander Marika	Sdp	-17.10.2018 asti
Haapamäki Turo	Sdp	
Heikka Juho	Keskusta	
Heiskanen Anne	Kokoomus	
Hulkkonen Mari	Taipalsaari-liike	
Husu Jarkko	Kokoomus	
Häkkinen Matti	Sdp	-17.10.2018 alkaen
Kangasmäki Sari	Taipalsaari-liike	
Kankkunen Rauno	Sdp	
Kolhonen Ilpo	Keskusta	
Kolhonen Sanna	Keskusta	
Kukkonen Tommi	Keskusta	
Kurenniemi Eeva	Vihreä liitto	- 27.1.2018 asti
Kylämies Kimmo	Keskusta	
Miikkulainen Titta	Perussuomalaiset	
Mikkola Elma	Sdp	
Nenonen Harri	Taipalsaari-liike	
Pitkänen Taisto	Keskusta	
Tarhonen Jari	Keskusta	
Taskila Sari	Taipalsaari-liike	
Turunen Jarmo	Keskusta	
Voipio Iikka B.	Kokoomus	
Wallén Pekka	Taipalsaari-liike	
Westinen Arja-Liisa	Keskusta	

Vuonna 2018 valtuusto kokoontui 11 kertaa ja käsitteli 76 asiaa. Merkittävimmät valtuuston päätökset vuonna 2018 koskivat eräiden kiinteistöjen myyntipäätösten ja kunnan talouteen liittyvien päätösten lisäksi kunnanjohtajan viranhoitoon liittyviä päätöksiä. Kunnanjohtaja Jari Willmanin virkasuhde purettiin 1.6.2018 alkaen. Uusi kunnanjohtaja Kari Kuuramaa valittiin valtuuston kokouksessa 27.11.2018. Kari Kuuramaa aloitti Taipalsaaren kunnan kunnanjohtajana 7.1.2019.

Valtuuston pöytäkirjanpitäjänä toimi 14.11.2018 asti hallintojohtaja Johanna Mäkelä ja sen jälkeen vuoden 2018 loppuun asti tekninen johtaja Samuli Kakko.

Keskusvaalilautakunta

Varsinaiset jäsenet

Räisänen Heikki, pj
Hiltunen Antero, vpj
Melkko Helena
Mikkola Elma
Peuha Leo

Varajäsenet järjestyksessä

Tenhovirta Heikki
Vento Anneli
Hulkkonen Markku
Miettinen Jorma
Kurenniemi Eeva -27.1.2018 asti
Rantasalo Tarja – 14.11.2018 asti
Turppo Seija – 14.11.2018 alkaen

Vuonna 2018 järjestettiin presidentinvaalit. Keskusvaalilautakunta kokoontui vaaleihin liittyen 4 kertaa. Keskusvaalilautakunnan pöytäkirjanpitäjänä toimi maaseutussihteeri Juha Tielinen.

Tarkastuslautakunta

Varsinaiset jäsenet

Haapamäki Turo, pj – 18.4.2018 asti vpj
Miikkulainen Titta, pj -18.4.2018 asti
Alve Maiju, vpj – 18.4.2018 alkaen
Janhunen Elina
Lähteenaro Esa
Peuha Leo

Henkilökohtaiset varajäsenet

Häkkinen Matti
Hölsä Juha

Kittilä Erja
Kairulahti Sirpa
Kurronen Jari

Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden 2018 aikana 8 kertaa ja käsitteli 38 asiaa. Tarkastuslautakunnan pöytäkirjanpitäjänä toimi hallintosihteeri Piia Pouttu.

Kunnanhallitus

Pitkänen Taisto, pj
Hulkkonen Mari, I vpj
Voipio Iikko B., II vpj
Frilander Marika -17.10.2018 asti
Mikkola Elma -17.10.2018 alkaen
Heikka Juho
Wallén Pekka
Westinen Arja-Liisa

Turunen Jarmo
Kangasmäki Sari
Heiskanen Anne
Kankkunen Rauno

Kukkonen Tommi
Nenonen Harri
Kolhonen Sanna

Kunnanhallitus kokoontui vuoden 2018 aikana 26 kertaa ja käsitteli 295 asiaa. Kunnanhallituksen pöytäkirjanpitäjänä toimi hallintojohtaja Johanna Mäkelä 15.11.2018 asti ja siitä alkaen vuoden 2018 loppuun asti tekninen johtaja Samuli Kakko.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Varsinaiset jäsenet

Taskila Sari, pj
Kolhonen Ilpo, vpj
Alve Maiju
Heiskanen Anne
Kurenniemi Eeva -27.1.2018 asti

Tarhonen Jari
Marttinen Milko

Henkilökohtaiset varajäsenet

Kairulahti Sirpa
Kukko Petri
Nissinen Vilho
Peuha Leo
Tirkkonen Jukka vars.jäsen 27.1.2018 –
Niiva Aure Jukka Tirkkosen varajäsen
27.1.2018-
Ohtamaa Leea
Mikkola Elma

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta kokoontui vuoden 2018 aikana 11 kertaa ja käsitteli 87 asiaa. Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan tehtäviä on kuvattu tarkemmin jäljempänä. Sivistyslautakunnan esittelijänä ja pöytäkirjanpitäjänä toimi vt. sivistysjohtaja Johanna Mäkelä 31.7.2018 asti ja 1.8.2018 alkaen sivistysjohtaja Vesa Pakarinen.

Tekninen lautakunta

Varsinaiset jäsenet

Turunen Jarmo, pj
Kangasmäki Sari, vpj
Heikkonen Anne
Kolhonen Sanna
Kukkonen Tommi
Marttinen Milko
Nenonen Harri

Henkilökohtaiset varajäsenet

Jauhiainen Jyrki
Kairulahti Sirpa
Husu Jarkko
Kittilä Erja
Mikkonen Ilpo
Mikkola Elma
Tirkkonen Jukka

Tekninen lautakunta kokoontui vuoden 2018 aikana 11 kertaa ja käsitteli 111 asiaa. Teknisen lautakunnan tehtäviä on kuvattu tarkemmin jäljempänä. Teknisen lautakunnan esittelijänä ja pöytäkirjanpitäjänä toimi tekninen johtaja Samuli Kakko.

Kunnanjohtaja Jari Willmanin virkasuhde purettiin 1.6.2018 alkaen. Kunnanvaltuusto valitsi (27.11.2018 § 66) uudeksi kunnanjohtajaksi Kari Kuuramaan. Kari Kuuramaa aloitti 7.1.2019.

YLEINEN JA OMAN ALUEEN TALOUDELLINEN KEHITYS

Suomen BKT kasvoi vuonna 2018 noin 2,5 %. Kasvu oli laaja-alaisempaa mutta hitaampaa kuin edellisvuonna. Vuonna 2019 BKT:n kasvu hidastuu ennusteiden mukaan 1,5 prosenttiin. Vuonna 2018 vahvana jatkunut talouskasvu ja voimistunut työvoiman kysyntä nostivat vuonna 2018 työllisten määrän 2,5 % edellisvuotta korkeammaksi ja työllisyysasteen 71,6 prosenttiin.

Vuonna 2019 investointien kasvun ennustetaan hidastuvan selvästi, mikä johtuu erityisesti rakennusinvestointien kääntymisestä laskuun. Talouskasvu hidastuu edelleen 1,3 prosenttiin vuonna 2020, minkä jälkeen kasvu hidastuu alle yhteen prosenttiin keskipitkällä aikavälillä.

Talouskasvun hidastumisesta huolimatta reaali-palkkojen maltillinen kehitys ylläpitää työvoiman kysyntää. Työttömien ja piilotyöttömien melko suuresta määrästä sekä työvoiman tarjontaa lisäävistä toimenpiteistä johtuen työvoiman tarjonta ei koko talouden tasolla vielä rajoita työllisyyden ja talouden kasvua, vaikka toimialoittain ammattitaitoisesta työvoimasta on pulaa.

Julkista taloutta heikentää väestön ikääntyminen, joka kasvattaa eläke-, terveys- ja hoivamenoja. (Lähde Taloudellinen katsaus Talvi 2018, Valtiovarainministeriön julkaisu 33a/2018)

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen tammikuussa 2019 julkaiseman työllisyyskatsauksen mukaan joulukuun lopussa Kaakkois-Suomessa oli 17 093 (ed. vuonna 20 029) työtöntä työnhakijaa. Työttömien määrä väheni 14,7 % edellisvuoden joulukuuhun verrattuna. Koko maassa työttömien määrä väheni 13,2 % edellisvuodesta.

Julkaistun tilaston mukaan työttömien osuus työvoimasta 31.12.2018 oli seuraava:

koko maa	9,7 %
Kaakkois-Suomi	12,4 %
Etelä-Karjala	11,6 %
Lappeenrannan seutukunta	11,0 %
Taipalsaari	8,0 %.

Työttömänä oli vuoden lopulla Taipalsaarella 180 henkilöä (-48) joista pitkäaikaistyöttömiä 36 henkilöä (-29), alle 25 -vuotiaita 24 henkilöä (-5).

Kuntaliiton analyysin (analyysi pohjautui Tilastokeskuksen keräämiin vuoden 2018 tilinpäätösarvioihin) perusteella kuntatalous ajautui kriisiin vuonna 2018. Verotulot (-0,5%) ja valtionosuudet (-0,6%) tippuivat vuonna 2018. Samaan aikaan kuntien ja kuntayhtymien menot kasvoivat yli 3 prosenttia. Valtaosa menojen kasvusta tulee materiaalien ja palvelujen ostoista. Henkilöstömenot kasvoivat varsin maltillisesti.

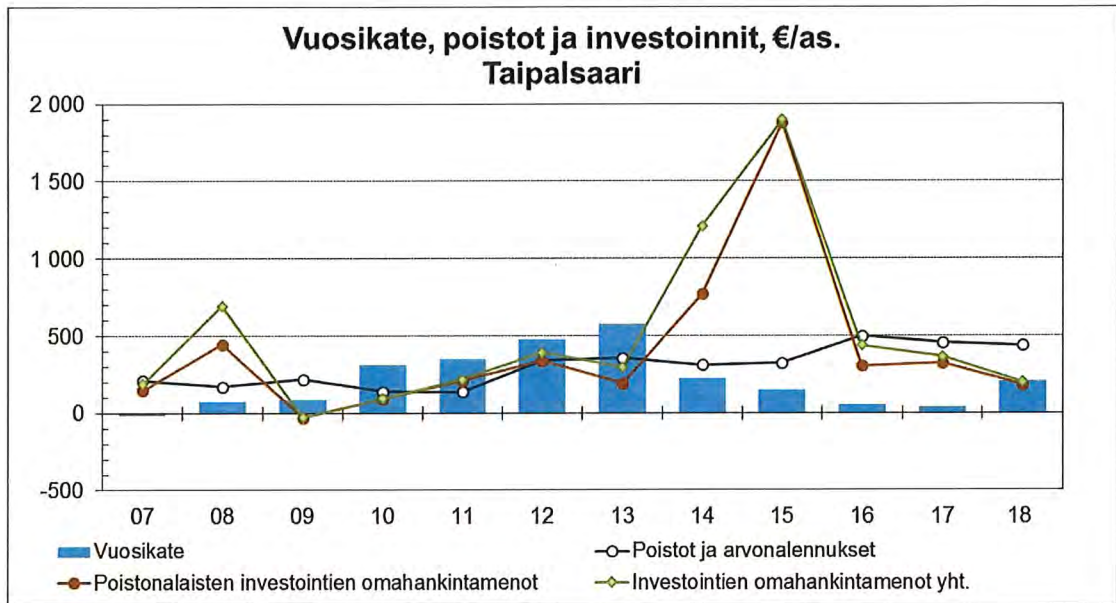
Kunnallisverotulojen laskuun vaikuttivat merkittävästi mm. kilpailukyky sopimus ja verojärjestelmän vaikutukset. Vuoden 2017 heikko kehitys aiheutti suuret oikaisut vuodelle 2018.

Kuntien ja kuntayhtymien velka kasvoi vuonna 2018 miljardilla eurolla. Kuntien velka- taakka kasvoi reilut kolme prosenttia, mutta kuntayhtymien velka kasvoi lukuisten sairaalahankkeiden vuoksi yli 11 prosenttia. Syömävelkaan jouduttiin turvautumaan jopa 38 kunnassa, kun vuonna 2017 vuosikate oli miinuksella vain neljässä kunnassa.

Etelä-Karjalan liitto ja Eksote ovat yhteistyössä tehneet uusia arvioita tulevasta alueen väestökehityksestä Tilastokeskuksen väestöennusteita ja väestötietoja hyödyntäen. Seuraava Tilastokeskuksen virallinen väestöennuste julkaistaan vasta 30.9.2019. Tilastot

osoittavat, että Etelä-Karjalan väestö on vähentynyt viime vuosina nopeammin kuin Tilastokeskuksen vuonna 2015 laaditussa väestöennusteessa on ennakoitu, erityisesti nuoremmissä ikäryhmissä. Syntyvyyden väheneminen ja työikäisten poismuutto koskettavat koko Itä-Suomen aluetta. Väestön vanhenemisella ja vähenemisellä voi olla merkittävät vaikutukset alueen taloudelliseen kehitykseen, mikäli rahoitusta ja palvelutarpeita ei pystytä sopeuttamaan oikeassa suhteessa.

OLENNAISET MUUTOKSET KUNNAN TOIMINNASSA JA TALOUDESSA

Taipalsaaren kunnan talous vuosikatteella, poistoilla ja investointien omahankintamenoilla mitattuna on osoittanut epätasapainotilaa vuodesta 2014 lähtien. Vuonna 2013 pystyttiin vuosikatteella kattamaan käyttöomaisuuden poistot ja samaan aikaan myös korvausinvestointien määrä vastasi poistojen määrää. Vuosittaiset poistot ovat olleet noin 2 milj. euroa vuosina 2016-2018. Investointien määrän merkittävä rajoittaminen heijastuu tulevien vuosien poistotason alenemiseen, mutta tämä ei vielä näy em. kuvassa.

Vuosien 2017 ja 2018 talouden toteumaan vaikutti merkittävästi maaliskuussa 2018 saatu tieto Eksoten vuosilta 2016 ja 2017 kertyneestä lisälaskusta, clearauksesta. Maaliskuussa saatiin tieto, että lisälaskua vuosilta 2016-2017 olisi tulossa arviolta 2,3 milj. euroa. Vuodelle 2017 lisäerästä kirjattiin pakollisena varauksena 1,6 milj. euroa. Vuodelle 2018 varauduttiin kirjaamaan jäljelle jäänyt erotus 0,7 milj. euroa sekä vuosien 2016 ja 2017 keskiarvojen perusteella 1,15 milj. euron suuruinen lisälasku myös vuodelle 2018.

Eksote oli lopulliseen vuosien 2016-2018 clearaus-laskelmaan tehnyt taannehtivia, myös siis vuosille 2016 ja 2017 kohdistuvia, korjauksia ja tarkennuksia. Lisäksi osoittautui, että vuosi 2018 oli ollut käytöltään edellisvuosia vähäisempi. Näin ollen lisälaskun määrä kolmelle vuodelle jäi alhaisemmaksi kuin vuosi sitten kahdelle vuodelle ilmoitettu määrä. Tarkempia taulukoita tähän liittyen on käyttötalouden kohdassa 330 Sosiaali- ja terveystalouden osalta.

Muilta osin kunnan vuoden 2018 talousarvio toteutui varsin odotetusti.

Toiminnallisesti vuonna 2018 haasteita aiheutti kunnanjohtajan vaihtuminen. Lisäksi sivistysjohtajuus hoidettiin sisäisin järjestelyin heinäkuusta 2017 alkaen elokuun 2018 alkuun asti.

Verotuloja kertyi 226 tuhatta euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Tuloverojen alempaan kertymään vaikutti suurelta osin mm. henkilöverotuksessa liian suurina pidätetyt ja kunnalle vuoden 2017 aikana tilitettyt ennakoverot. Kaikkiaan verotuloja kertyi 19,0 milj. euroa. Myös valtionosuudet alenivat edellisvuodesta. Kertymä oli yhteensä 6,085 milj. euroa, eli noin 62 tuhatta euroa vähemmän kuin vuonna 2017.

Poistoista aiheutui 2,06 milj. euron kuluvaikutus kunnan tulokseen.

Tonttikauppa hiipui jo vuonna 2014. Vuonna 2018 myytiin kaksi omakotitonttia Pappilan niemestä.

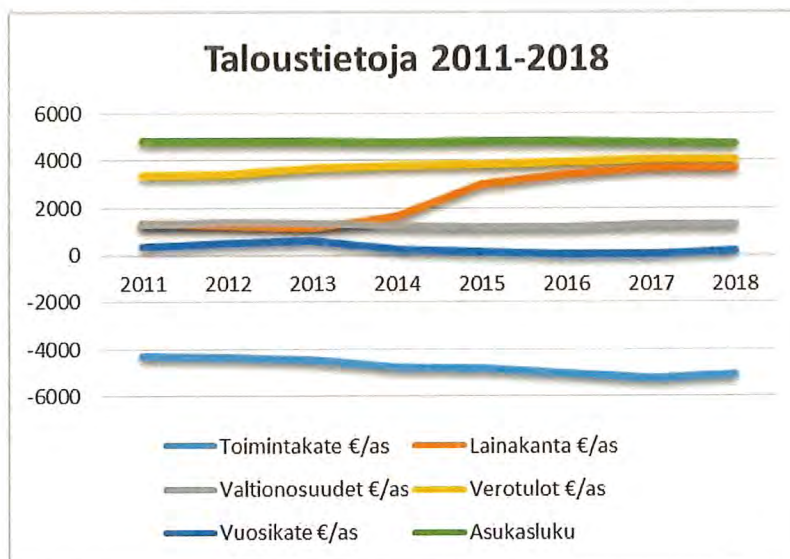
Asukasluku laski ennakkotietojen mukaan 61 henkilöllä. Asukasmäärä vuoden vaihteessa on 4715 (4776 ed.vuonna) asukasta. Vuonna 2018 syntyneitä oli 32 ja kuolleita 36.

Toteutunut vuosikate oli 976.033,15 euroa. Kunnan tilikauden alijäämä on 990.194,98 euroa.

Investointihankkeista merkittävin vuonna 2018 oli Saimaan Kuitu Oy:lle maksettu kuntarahoisuus verkon rakentamiseen ja tehdyt svop-sijoitukset yhteensä noin 0,6 milj. euroa. Muilta osin investoinnit olivat vähäisiä verrattuna edellisiin vuosiin.

Kunta otti pitkäaikaista lainaa 2,0 milj. euroa ja lyhensi aiemmin ottamiaan lainoja 2,098 milj. eurolla. Kokonaislainakanta tilinpäätöshetkellä oli 17,5 milj. euroa eli 3708 euroa asukasta kohti. Konsernilainojen määrä oli 26,5 milj. euroa eli 5617 euroa asukasta kohden.

Tilastotietoja kunnasta

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Toimintakate €/as	-4281	-4335	-4462	-4790	-4842	-5035	-5251	-5087
Lainakanta €/as	1346	1223	1099	1623	3021	3426	3681	3708
Valtionosuudet €/as	1304	1384	1359	1240	1163	1178	1287	1291
Verotulot €/as	3349	3442	3681	3776	3845	3934	4027	4031
Vuosikate €/as	348	475	577	225	146	52	37	207
Asukasluku	4855	4840	4826	4798	4815	4826	4776	4715

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tulovero%	18,00	19,00	19,75	19,75	19,75	19,75	19,75	20,00	20,00	20,50	20,50	21,00

KUNNAN HENKILÖSTÖ

Taipalsaaren kunnan palveluksessa oli tarkasteluhetkellä 31.12.2018 yhteensä 159 henkilöä. Vastaavaan aikaan edellisenä vuonna kunnan palveluksessa oli 162 henkilöä. Henkilöstön lukumäärään on sisällytetty vakinaiset, määräaikaiset ja työllistetyt.

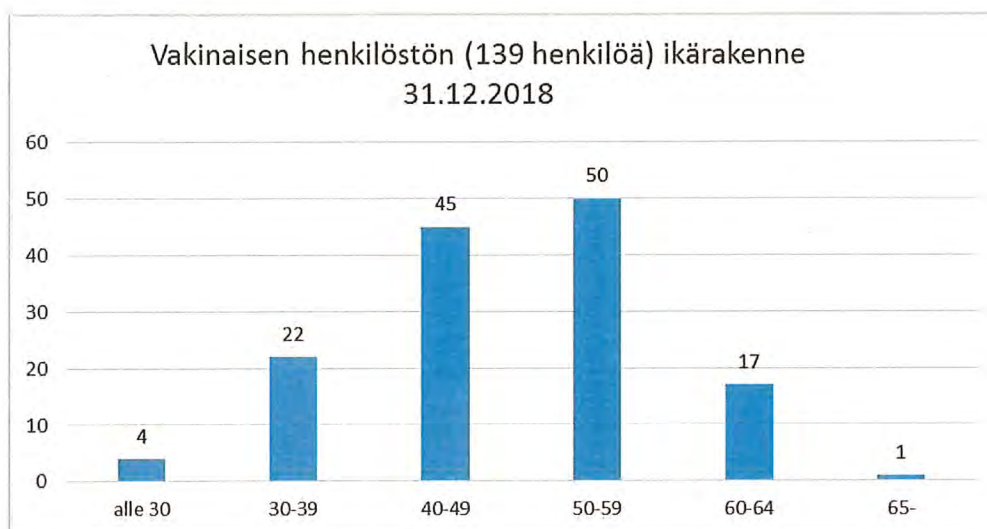
Henkilöstömäärä toimialoittain:

	2018	2017	2016
Konsernihallinto	32	33	28
Sivistyspalvelut	109	112	118
Tekniset palvelut	18	17	19
Yhteensä	159	162	165

Henkilöstön lukumäärä tehtäväalueittain on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Henkilöstökulut euroina:

	2018	2017
Palkat ja palkkiot	5 810 780	5 799 643
Eläkekulut	1 342 057	1 356 001
Muut henkilösivukulut	201 023	248 680
Henkilöstökulut yhteensä	7 353 860	7 404 324

Erillinen henkilöstöraportti saatetaan valtuuston käsiteltäväksi yhtä aikaa tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen kanssa.

YMPÄRISTÖASIAT

Lappeenrannan kaupunki järjestää isäntäkuntamallilla kunnan ympäristöterveydenhuollon, ympäristönsuojelun sekä eläinlääkintähuollon palvelut.

Lappeenrannan seudun ympäristötoimen ja ELY-keskuksen kanssa selvitettiin kahden 1970 -luvulla suljetun kaatopaikan tilannetta. Kohteilla tehtiin tutkimukset ja arvioitiin riskit pohjavesille.

Pohjavesien suojelusuunnitelma laadittiin vuoden 2018 aikana ja se valmistui 2019 alussa.

MUUT EI-TALOUELLISET ASIAT

Kunnan tilinpäätöstä ohjeistavan yleisohjeen ja voimassa olevan lainsäädännön mukaan toimintakertomuksessa annetaan myös kirjanpitolain 3a luvun mukaisesti tiedot siitä, miten kunta huolehtii korruption ja lahjonnan torjunnasta sekä ihmisoikeusasioista. Tiedot on annettava siinä laajuudessa kuin se on tarpeen kirjanpitovelvollisen toiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi.

Korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäytöstä. Laajan määritelmän mukaan korruptio voi olla lainvastaista, moitittavaa ja epäeettistä toimintaa. Korruption erilaisia esiintymismuotoja voivat olla esimerkiksi

- virka-aseman väärinkäyttö, lahjonta sekä lahjusten lupaaminen, pyytäminen ja ottaminen
- petos, kavallus, varastaminen ja yhteisten varojen väärinkäyttö
- uhkailu ja väkivallalla pakottaminen
- luottamuksellisen tiedon väärinkäyttö
- suosinta ja suosikkijärjestelmän ylläpito
- lakien ja määräysten kiertäminen
- tosiasioiden vääristely
- laitton seuranta ja tarkkailu
- velvollisuuksien laiminlyönti ja asioiden viivyttely
- huonon hallinnon suojeleminen ja salailu
- välinpitämätön johtamistyö
- epäreilujen ja epäasiallisten keinojen käyttäminen alaisiin.

Taipalsaaren kunnan päätöksenteossa ja kaikessa hallinnon toiminnassa on noudatettava hallintolaisissa säädettyjä hyvän hallinnon perusteita. Niihin kuuluvat mm. hallinnon oikeusperiaatteet, jotka ohjaavat päätösharkintaa ja muuta asioiden käsittelyä. Kaikessa huomioidaan tasapuolinen kohtelu, johdonmukaisuus ja syrjimättömyys. Tarkoitussidonnaisuuden periaatteen mukaan viranomaisella ei saa olla väärää vaikuttimia eikä harkintavaltaa saa käyttää väärin. Toiminta on asiallista ja puolueetonta. Lisäksi noudatetaan suhteellisuus- ja luottamuksensuojaperiaatteita.

ARVIO TODENNÄKÖISESTÄ TULEVASTA KEHITYKSESTÄ

Kunnan taloudellinen tilanne on sote-uudistuksen kaaduttua vaalikauden viime metreillä, entistä vahvemmin kytköksissä tuleviin sote-kustannuksiin. Eksoten arvion mukaan Taipalsaaren kunnan kustannuskehitys on seuraavan kymmenen vuoden aikajänteellä Etelä-Karjalan kunnista kaikkein voimakkainta. Tämä johtuu kunnan väestörakenteesta. Kunta on ikärakenteeltaan nuori, mutta ikääntyminen on voimakasta seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Tilinpäätöstietojen perusteella tehty painelaskelma osoittaa, että kunnan taloudessa on haasteita, että pitempään jatkunut alijäämäkierre saadaan käännettyä talouden tasapainoon. Kumulatiivinen alijäämä vuonna 2025 olisi painelaskelman mukaan 1 915 000 euroa. Panielaskelman on tehty tilinpäätökseen 2018 pohjautuen ja on eräänlainen trendilaskelma. Se osoittaa kuitenkin sen, että käyttötalouden menokehitys pitää pysyä maltillisena (2-3 %).

Talouteen tarvitaan tasapainoitustoimia seuraavan kahden vuoden aikana, että pystytään varautumaan tulevaan kustannuskehitykseen. Taloutta rasittaa suuri poistojen määrä. Kunta on tehnyt isoja rakennusinvestointeja vuosien 2012-2015 välillä ja ne näkyvät nyt suurina poistoina. Panielaskelman perusteella vasta vuonna 2021 vuosikate ylittää poistojen tasoon ja vain parina vuonna. Tämä tarkoittaa sitä, että investoinnit on pidettävä hyvin maltillisena lähivuosina.

ARVIO MERKITTÄVIMMISTÄ RISKEISTÄ JA EPÄVARMUUSTEKIJÖISTÄ SEKÄ MUISTA TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN VAIKUTTAVISTA SEIKOISTA

Aiemmin suoritettujen riskianalyyseihin pohjalta Taipalsaaren kunnan merkittävimmiksi riskeiksi nousseet riskit jaoteltuna seuraaviin ryhmiin ovat:

Strategiset riskit

- Viime vuodet on riskianalyyseissä todettu, että toteutuessaan maakunta- ja sote-uudistus muuttaa merkittävästi vallitsevaa lainsäädäntöä ja kuntien rahoitusjärjestelmiä. 8.3.2019 saatiin tieto, että maakunta- ja sotevalmistelu päättyy. Eksoten kustannuskehitys maakunnan väestön ikääntymisen ja toisaalta myös väestön vähenemisen myötä muodostaa jatkossa merkittävimmän riskin kunnan taloudelle ja toiminnalle.
- Toimintaympäristön taantuma ja vaikutukset elinkeinorakenteeseen. Tilanne vaikutti hetkellisesti parantuneen ja esimerkiksi Taipalsaarella työttömyyslukemat ovat olleet alueen alhaisimmat. Elinvoiman säilyttäminen yhteistyössä yritysten ja muiden toimijoiden kanssa on tärkeää.
- Kuntastrategia on päivitetty syksyllä 2017. Strategian jalkauttamisen onnistumiseen vaikuttaa merkittävästi kunnan talouden heikko tilanne.

Taloudelliset riskit

- Kunnan talouden sopeuttamistoimissa onnistuminen on ensiarvoisen tärkeää kunnan itsenäisyyden säilyttämisen kannalta.
- Eksoten kustannuskehitys ja kunnan maksuosuuksien jatkuva kasvu ja toisaalta myös ennakoimattomuus aiheuttaa painetta kunnan muun toiminnan rahoituksen riittävyydelle. Kehittämisen resurssit ovat niukat.
- Valtionosuuksien leikkaukset ja ansiotulojen kehitys. Uhkana tulorahoituksen riittämättömyys ja velkaantuminen.
- Hallitsematon kustannuskehitys sekä puutteellinen menojen hallinta. Talouden seuranta- ja järjestelmien oikea-aikaisuuteen ja riittävään ennakkointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.
- Korkojen nousu tulevaisuudessa. Nykyinen korkotaso on ollut maltillinen. Kunnan velkamäärä ei saa nousta määrättömästi, jotta mahdollinen koronnousu ei aiheuta hallitsemattomia korkomenoja.
- Erilaiset sopimusriskit edellyttävät sopimushallintaa, sopimusehtojen tarkentamista ja vakuuttamista.

Toiminnalliset riskit

- Tulevaisuuden palvelumallit
- Konserniyhtiöt ja niiden toimintaedellytykset
- Kunnan sisäisiä toiminnallisia riskejä ovat mm. henkilöstöriskit (esim. toimiminen yhden henkilön varassa), prosessien toimivuus, ICT-järjestelmien toimivuus
- Työhyvinvointi
- Resurssit

Vahinkoriskit

- Omaisuuden hoito ja ylläpito, korvausinvestoinnit
- Infran rakenteet, ympäristövahingot
- Luonnonilmiöt
- Vakuuttamisella pyritään poistamaan juuri omaisuuteen liittyviä riskejä. Kaikkien vahinkojen seurauksia ei kuitenkaan voi vakuuttamisella poistaa.

SELONTEKO KUNNAN SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

Valtuusto on päättänyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista 11.6.2014. Hallintosäännön mukaan kunnanhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, ohjeistaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja toimeenpanon. Lisäksi kukin toimielin ja esimiehet vastaavat oman toimintansa sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.

Kunnanhallitus on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ohjeen 10.5.2016 § 101.

Ohjeen mukaan toimielinten tulee käsitellä oman tehtäväalueensa selonteko merkittävimmistä riskeistä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta sekä tekninen lautakunta ovat päivittäneet alueensa riskienhallinnan arviointitaulukot. Kummankin toimielimen käsittelyssä on todettu, että suuri osa riskienhallintaa toteutuu toimintaprosesseihin sisällytettävänä päivittäisinä valvontatoimenpiteinä ja varmistuksina. Toimiva riskienhallinta on osa hyvää johtamista, toiminnan ohjausta ja palveluiden laadunvarmistamista.

Kunnanhallituksen alaisessa toiminnassa kuluneena vuonna 2018 merkittävimmin työllisti kaksi realisoitunutta merkittävää riskiä. Kunnan johtavien viranhaltijoiden vaihtuvuus, joista yksi oli kunnanjohtajan vaihtuminen sekä kunnan talouden erittäin heikko tilanne aiheuttivat sen, että näihin kahteen asiaan pyrittiin hyvin voimallisesti löytämään ratkaisut. Useasti todettiin, että eletään poikkeusoloissa. Poikkeukselliset olot vaikuttivat kaikkeen toimintaan, mihinkään ylimääräiseen ei ollut aikaresurssia eikä taloudellisia mahdollisuuksia. Uusi kunnanjohtaja aloitti tammikuussa 2019 ja talouden sopeuttamisen ohjausryhmä valmisteli esityksen kunnan talouden sopeuttamiseksi maaliskuussa 2019. Ratkaisut ovat vielä kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston käsittelyssä.

Hallintosäännön 19 §:n mukaan kunnanhallitus arvioi vuosittain omistajaohjauksen tulokellisuutta kuntakonsernin kokonaisedun toteutumisen, riskienhallinnan ja menettelytapojen kannalta ja teettää ulkopuolisen arvioinnin kerran valtuustokaudessa sekä käsittelee arvioinnin tulokset ja johtopäätökset valtuuston puheenjohtajiston kanssa. Tähän arviointityöhön kunnanhallitus ryhtyy hyvissä ajoin ennen valtuustokauden päättymistä.

Seuraavassa on esitetty lyhyesti sisäisen valvonnan järjestelyjä Taipalsaaren kunnassa.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

- Toimintakertomusvuoden aikana on pyritty varmistamaan säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen seuranta ja valvonta useilla eri keinoilla. Valtuustolle on annettu puolivuotisraportti toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta. Siinä yhteydessä tarkasteltiin tavoitteita ja mahdollisesti niihin liittyvää päätöksenteon ajantasaisuutta.
- Viranhaltijapäätösten toimielinkäsittely on osa päätösten lainmukaisuuden valvontaa.
- Kunnanhallituksen eri toimielimiin (pl. vaalielimet ja tarkastuslautakunta) nimeämät edustajat omalta osaltaan varmistavat, että toimielinten työskentelyssä noudatetaan kunnanhallituksen antamia määräyksiä.

Tavoitteiden toteutuminen, varojen käytön valvonta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus

- Talousarvion toteutumisesta, toiminnallisten- ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta tai poikkeamista sekä niiden johdosta tehdyistä toimista ja varojen käytön valvonnasta on kerrottu tässä toimintakertomuksessa. Pääosa asetetuista tavoitteista on toteutunut, poikkeamien syyt on selostettu, mikäli ne ovat kunnan talouden ja toiminnan tai valtuuston asettamien sitovien tavoitteiden kannalta olennaisia.
- Kunnan varojen käytön valvontaa tehdään pistokoeluonteisesti mm. tietojärjestelmiä hyödyntäen. Tilikauden aikana ei ole tullut esille sellaisia väärinkäytöksiä, jotka edellyttäisivät jatkotoimenpiteitä.

Riskienhallinnan järjestäminen

- Riskienhallinta perustuu kunnanvaltuuston hyväksymiin riskienhallinnan perusteisiin sekä kunnanhallituksen hyväksymään sisäisen valvonnan ohjeeseen. Eksotelta maaliskuussa 2018 tullut ilmoitus kuntalaskutukseen kohdistuvasta alijäämäisyydestä aiheutti talouden osalle yllättävän riskin realisoitumisen. Kunnan talouden tilanne heikkeni olennaisesti. Toisaalta 1.3.2019 ilmoitettu vuosien 2016-2018 kuntalaskutuksen tasauslasku jäi merkittävästi alle ennustetun. Tällaiset ennakoimattomat vaihtelut vaikeuttavat kunnan omaa talouden seurantaa ja talouden hallintaa. Lisäksi sivistysjohtajan, kunnanjohtajan sekä hallintojohtajan vaihtuminen ovat aiheuttaneet omalta osaltaan puutteita kunnan johtamisessa.
- Riskienhallinnan osalta systemaattista ja dokumentoitua riskienhallinnan prosessin jalkauttamista osaksi työrutiineja tulee jatkaa.
- Kunnanhallitus toteaa, että kunnalla ovat voimassaolevat omaisuusriskin ja toiminnan vastuuvakuutukset, mittaturvametsävakuutus, liikennevakuutukset ja työntekijöiden työmatkavakuutus sekä lakisääteiset vakuutukset.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

- Tilikauden aikana ei ole todettu hankinnoissa tai omaisuuden luovuttamisessa merkittäviä menetyksiä. Saimaanharjun eskaritilan ja Vehkakaipaleen päiväkodin tilan sisäilmaongelmien selvittelyt johtivat tilojen sulkemiseen ja toiminnan siirtämiseen kunnan muihin toimitiloihin. Toistaiseksi tilat ovat käyttökiellessä.

Sopimustoiminta

- Tilikauden aikana ei ole todettu sopimuksissa sellaisia negatiivisia seuraamuksia, joita ei sopimusta tehdessä ole osattu ennakoita.
- Sopimuksenhallintajärjestelmän käyttöä tulee edelleen kehittää, siten, että kaikki sopimusasiakirjat saadaan myös sähköisesti talletetuksi ja siten kaikkien tietoa tarvitsevien käyttöön esim. poissaolotilanteiden sujuvan hoitamisen takia. Erityisesti hankehallinnan (projektituet) dokumentointiin tulee kiinnittää huomiota edelleen.

Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä

- Sisäinen tarkastus on osa kunnan normaalia johtamista. Sisäiseen tarkastukseen ei ole palkattu erikseen henkilöstöä eikä ostettu palveluja.

TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS

Tilikauden tuloksen muodostuminen

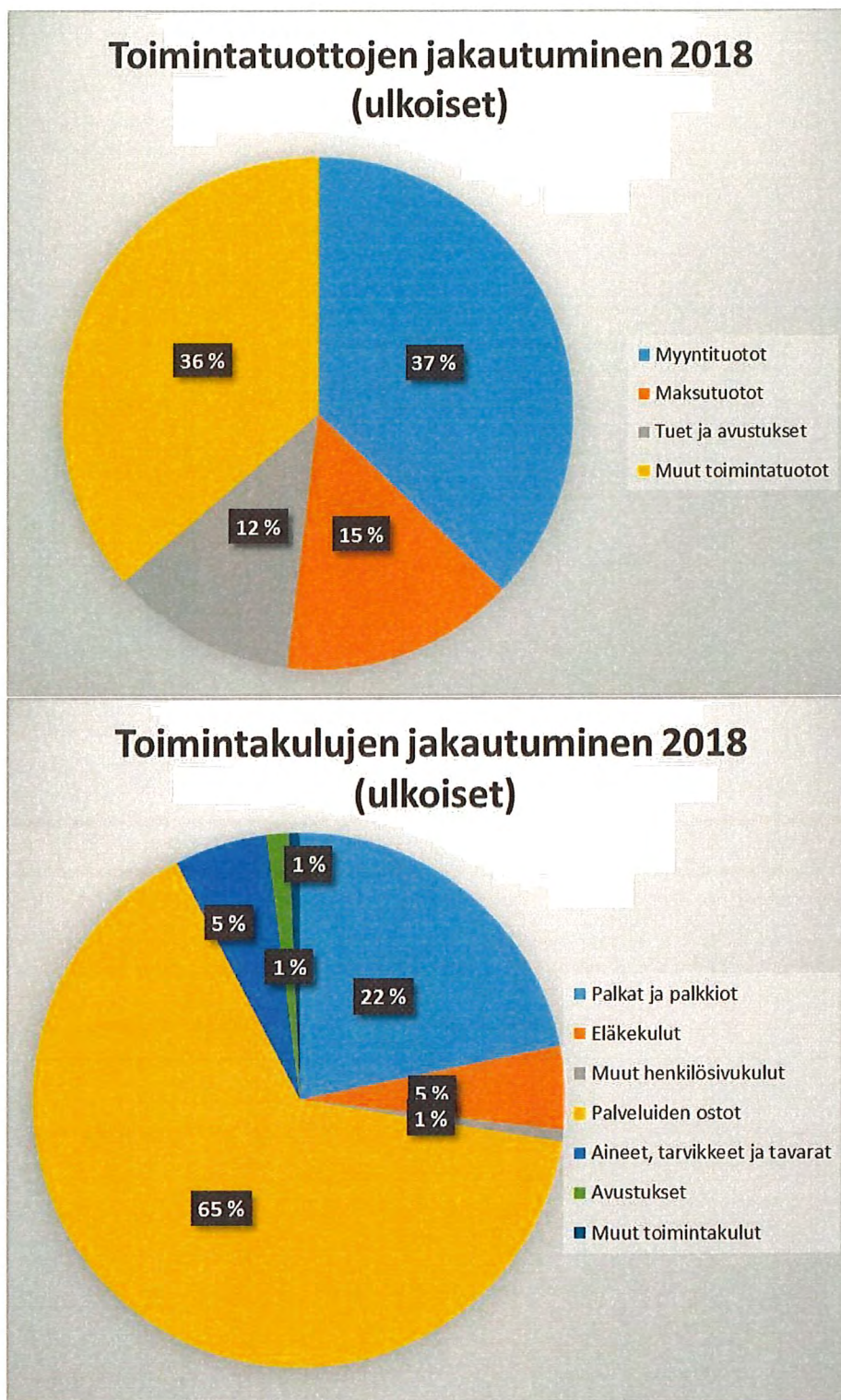
Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

	2018	2017
	1 000 €	1 000 €
Toimintatuotot	2 690	2 605
Valmistus omaan käyttöön	0	0
Toimintakulut	-26 676	-27 682
Toimintakate	-23 985	-25 077
Verotulot	19 008	19 234
Valtionosuudet	6 085	6 147
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	16	18
Muut rahoitustuotot	11	10
Korkokulut	-151	-146
Muut rahoituskulut	-7	-7
Vuosikate	976	179
Poistot ja arvonalentumiset	-2 059	-2 172
Satunnaiset tuotot	0	0
Satunnaiset kulut	0	0
Tilikauden tulos	-1 083	-1 993
Tilipäätössiirrot	93	93
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-990	-1 900

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT:	2018	2017
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	10,08	9,41
Vuosikate/Poistot, %	47,40	8,24
Vuosikate, euroa/asukas	207,01	37,49
Asukasmäärä	4 715	4 776

Tilikauden 2018 tulos oli 1,083 milj. euroa alijäämäinen. Poistoeron muutoksen kirjaamisen jälkeen alijäämän määrä on 0,99 milj. euroa. Alkuperäisen talousarvion alijäämä oli 0,515 milj. euroa. Kunnassa varauduttiin vuoden 2018 aikana talousarviomuutoksin kirjaamaan merkittävä lisälasku Eksoten vuosien 2016-2018 sovitusta laskutuksen tasauksesta, clearauksesta. Vuosien 2016 ja 2017 käytön perusteella lisälaskun määräksi ilmoitettiin maaliskuussa 2018 yhteensä 2,3 milj. euroa. Tiettyjen kustannusajureiden taannehtivien muutosten takia sekä siitä syystä, että vuosi 2018 jäi Eksoten palveluiden käytössä reilusti alle vuosien 2016 tai 2017 tason, kunnan lopullinen tasauslasku oli alle 1,9 milj. euroa. Kunta joutui tasausten lisäksi kirjaamaan pakollisena varauksena peruspääoman suhteessa osuutta Eksoten tekemästä alijäämästä. Kunnan varauksen määrä tältä osin oli noin 0,3 milj. euroa.

Toimintakate oli -23,985 milj. euroa. Muutetussa talousarviossa se oli -25,645 milj. euroa.

Kuvat: Ulkoisten toimintatuottojen ja -kulujen jakautuminen vuonna 2018

Verotulot alenivat noin 226 tuhatta euroa. Valtionosuuksissa lasku edellisvuoteen oli 62 tuhatta euroa. Verotulojen toteuma oli 19,007 milj. euroa (talousarviossa 19,022 milj. euroa) ja valtionosuuksien toteuma oli 6,085 milj. euroa (talousarviossa 6,049 milj. euroa).

Korkotaso on pysynyt edelleen alhaisena ja muutos korkokuluissa lisääntyneestä lainamäärästä huolimatta on varsin maltillinen.

Vuosikatteen muodostui 976 tuhatta euroa. Muutetussa talousarviossa vuosikate osoitti -750 tuhatta euroa.

Poistojen määrä oli 2,059 milj. euroa. Suunnitelman mukaisten poistojen lisääntyneeseen määrään ovat vaikuttaneet vuosina 2015 ja 2016 valmistuneet suuret peruskorjaus- ja uudisrakennusinvestoinnit kalustehankintoihin.

Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

	2018	2017
	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	976	179
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät	-1 349	1 609
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-874	-1 753
Rahoitusosuudet investointimenoihin	21	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	38	104
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 189	138
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		-180
Antolainasaamisten vähennykset	27	170
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 000	2 500
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 099	-1 453
Lyhytaikaisten lainojen muutos		
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset	1 873	-45
Rahoituksen rahavirta	1 801	992
Rahavarojen muutos	612	1 130
Kassavarat 31.12.	1 975	1 363
Kassavarat 1.1.	-1 363	-233
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT:	2018	2017
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, €	-15 209	-12 363
Investointien tulorahoitus, %	114,41	10,21
Lainanhoitokate	0,50	0,20
Kassan riittävyys, pv	24	16
Asukasmäärä	4 715	4 776

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, € = Toiminnan ja investointien välisumma tilinpäätösvoodelta ja neljältä edelliseltä vuodelta

Investointien tulorahoitus, % = 100*vuosikate/investointien omahankintameno

Investointien omahankintameno= Rahoituslaskelman investointimenot, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet

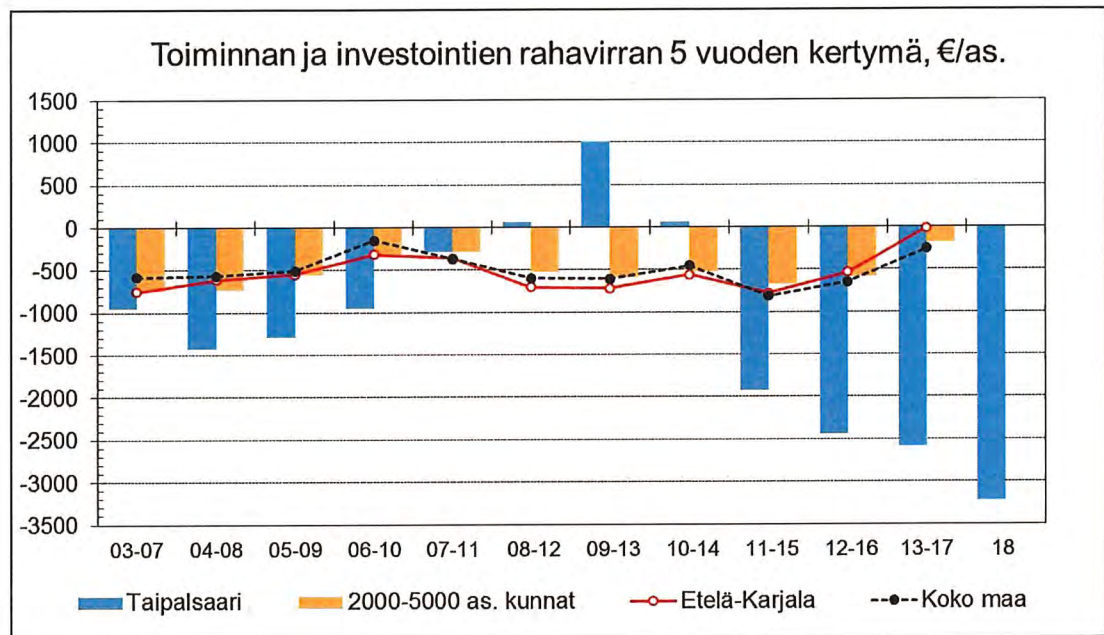
Lainanhoitokate= (vuosikate + korkokulut)/(korkokulut+lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv = 365 pv * Kassavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

Investointien taso oli jo vuonna 2016 huomattavasti alempi kuin edellisvuosien taso. Vuonna 2017 investointimenojen määrä oli 1,753 milj. euroa. Vuoden 2018 investointien määrä puolittui vuoden 2017 määrästä ollen 0,874 milj. euroa. Taloutta pyrittiin edelleen voimallisesti tasapainottamaan myös hillitsemällä investointien määrää.

Pitkäaikaista lainaa otettiin 2,0 milj. euroa ja entisiä lainoja lyhennettiin 2,099 milj. euroa. Kassan riittävyys tilinpäätöshetkellä on 24 päivää.

Toiminnan ja investointien rahavirran negatiivinen määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Viiden vuoden tunnusluvun avulla seurataan investointien omarahoituksen toteutumista pidemmällä aikavälillä. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

RAHOITUSASEMA JA SEN MUUTOKSET

Tase (1000 €)

VASTAAVAA	2018	2017	VASTATTAVAA	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA	7 658	8 649
Aineettomat hyödykkeet	601	290	Peruspääoma	8 508	8 508
Aineettomat oikeudet					
Muut pitkävaikuttiset menot	601	290	Arvonkorotusrahasto		
Ennakkomaksut			Muut omat rahastot		
			Ed. tk:en yli/alijäämä	141	2 041
Aineelliset hyödykkeet	22 384	24 125	Tilikauden yli/alijäämä	-990	-1 900
Maa- ja vesialueet	4 556	4 545			
Rakennukset	15 271	16 391	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 537	2 893	VARAUKSET	755	848
Koneet ja kalusto	20	172	Poistoero	755	848
Muut aineelliset hyödykkeet			Vapaaehtoiset varaukset		
Ennakkomaksut ja kesk.er. hank.		124			
			PAKOLLISET VARAUKSET	352	1 670
Sijoitukset	4 698	4 507	Eläkevaraukset		
Osakkeet ja osuudet	4 076	3 862	Muut pakolliset varaukset	352	1 670
Joukkovelkakirjalainasaamiset					
Muut lainasaamiset	610	637	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	214	155
Muut saamiset	12	8	Valtion toimeksiannot		
			Lahjoitusrahastojen pääomat	214	155
TOIMEKSIANTOJEN VARAT			Muut toimeksiantojen pääomat		
Valtion toimeksiannot					
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet			VIERAS PÄÄOMA		
Muut toimeksiantojen varat			Pitkäaikainen	15 915	16 135
			Joukkovelkakirjalainat		
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok	14 674	14 680
Vaihto-omaisuus			Lainat julkisyhteisöiltä	810	1 041
Aineet ja tarvikkeet			Lainat muilta luotonantajilta		
Keskeneräiset tuotteet			Saadut ennakot	17	
Valmiit tuotteet			Ostovelat		
Muu vaihto-omaisuus			Muut velat/Liittymismaksut ja muu		
Ennakkomaksut			Siirtovelat	414	414
Saamiset			Lyhytaikainen	5 333	3 416
Pitkäaikaiset saamiset	49	49	Joukkovelkakirjalainat		
Myyntisaamiset			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok	1 769	1 631
Lainasaamsiet	49	49	Lainat julkisyhteisöiltä	231	231
Muut saamiset			Lainat muilta luotonantajilta		
Siirtosaamiset			Saadut ennakot		
			Ostovelat	417	515
Lyhytaikaiset saamiset	521	539	Muut velat/Liittymismaksut ja muu	349	235
Myyntisaamiset	432	393	Siirtovelat	2 567	804
Lainasaamsiet					
Muut saamiset	21	59	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	30 227	30 872
Siirtosaamiset	68	87			
			TASEEN TUNNUSLUVUT:	2018	2017
Rahoitusarvopaperit			Velat ja vastuut % käyttötuloista	76,48	69,86
Osakkeet ja osuudet			Omavaraisuusaste, %	27,85	30,76
Sijoitukset rahamarkk.instrum.			Suhteellinen velkaantuneisuus %	76,42	69,86
Joukkovelkakirjalainasaamiset			Kertynyt yli-/alijäämä, milj.€	-0,849	0,141
Muut arvopaperit			Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	-180	29
			Lainakanta 31.12., milj. €	17,484	17,583
Rahat ja pankkisaamiset	1 975	1 363	Lainat €/asukas	3708	3681
VASTAAVAA YHTEENSÄ	30 227	30 872	Lainasaamiset 31.12.milj. €	0,622	0,645
			Asukasmäärä	4 715	4 776

Omavaraisuusaste, % = 100*(oma pääoma+poistoero ja vap.eht.varaukset)/(koko pääoma – saad.ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = 100*(vieras pääoma – saadut ennakot) /käyttötulot

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, % = 100*(Vieras pääoma – Saadut ennakot + Vuokravastuut) /Käyttötulot.

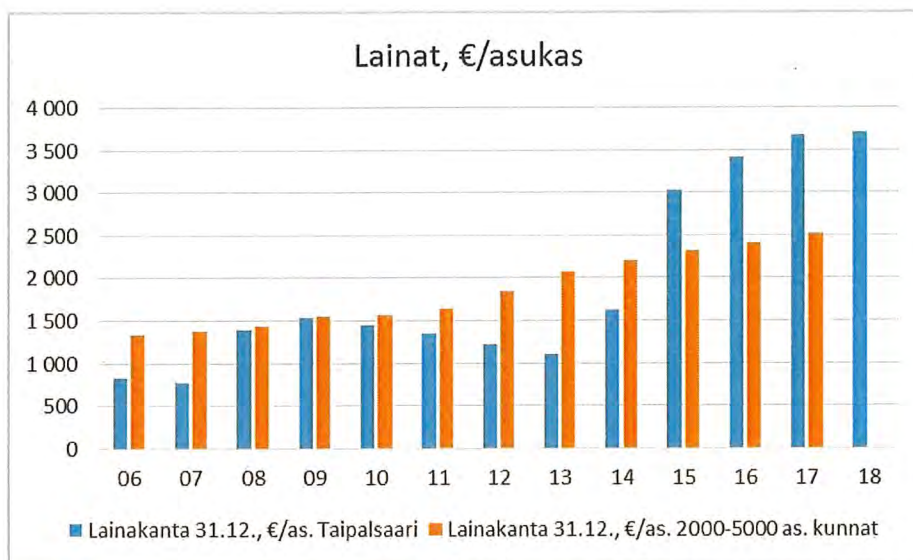
Kertynyt yli-/alijäämä = Edellisten tilikausien yli-/alijäämä + Tilikauden yli-/alijäämä

Käyttötulot = tilikauden toimintatuotot+ verotulot + käyttötalouden valtionosuudet

Lainakanta 31.12.=vieras pääoma –(saadut ennakot + ostovelat + siirtovelat + muut velat)

Lainasaamiset 31.12.= pysyvien vastaavien sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset + muut lainasaamiset

Taipalsaaren kunnan taseen loppusumma oli 30,227 milj. euroa. Pysyvien vastaavien ("omaisuus") tasearvo pieneni 1,2 milj. euroa. Vieraan pääoman määrä lisääntyi 1,7 milj. euroa. Oma pääoma heikkeni tilikauden alijäämän 0,99 milj. euron verran.

Kuva: Lainamäärä asukasta kohti Taipalsaarella ja 2000-5000 asukkaan kunnissa vuosina 2006-2017 sekä Taipalsaaren luku myös vuodelta 2018.

Kunnan omavaraisuusaste 27,85 on hyvin heikko. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta ja kunnan kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Koko Suomen kuntien keskimääräinen omavaraisuusaste vuonna 2017 oli 60,8.

KOKONAISTULOT JA -MENOT

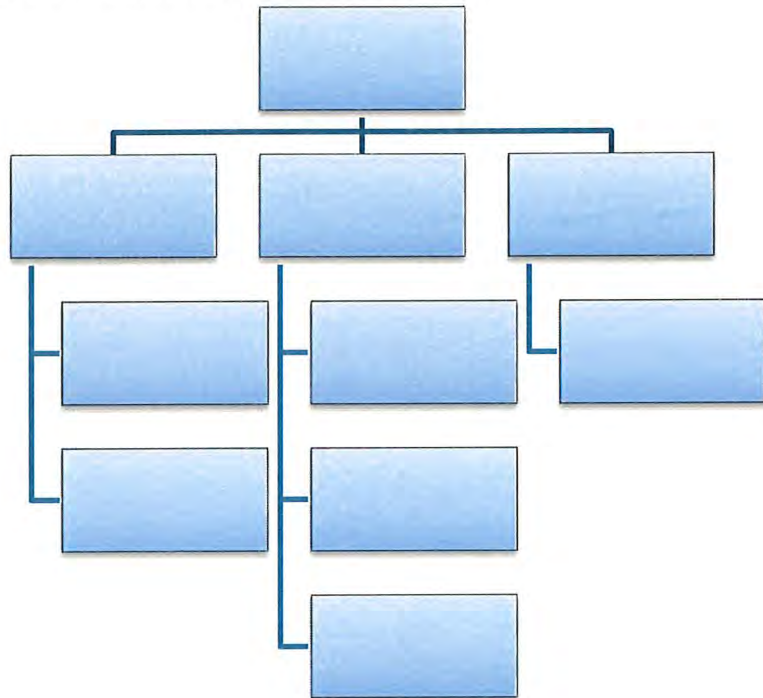
Vuonna 2018 Taipalsaaren kunnan kokonaistulot olivat 1,26 milj. euroa vähemmän kuin kokonaismenot. Laskelmassa lainan lisäykset luetaan tuottoihin ja lainanmaksut vastaavasti menoihin.

Suurin osa tuloista saadaan verotuloista (67,4 %) ja valtionosuuksista (21,58 %). Menoista suurin osa kohdistuu toimintakuluihin (90,57 %) ja lainan lyhennyksiin (7,13 %).

TULOT	€	%	MENOT	€	%
<i>Varsinainen toiminta</i>			<i>Varsinainen toiminta</i>		
Toimintatuotot	2 690 196,59	9,42 %	Toimintakulut	-26 675 517,40	89,50 %
Verotulot	19 007 698,17	66,59 %	- valmistus omaan käyttöön	0,00	0,00 %
Valtionosuudet	6 085 175,00	21,32 %	Korkokulut	-151 341,55	0,51 %
Korkotuotot	15 750,77	0,06 %	Muut rahoituskulut	-6 878,22	0,02 %
Muut rahoitustuotot	10 949,79	0,04 %	Satunnaiset kulut	0,00	0,00 %
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00 %	Tulorahoituksen korjauserät:		
Tulorahoituksen korjauserät:			+/- pakollisten varausten muutos		0,00 %
- pakollisen varauksen muutos	-1 317 681,75	-4,62 %	- pysyvien vast. hyöd. luovutus	0,00	0,00 %
-Pysyvien vastaav. myyntivoitot	-31 793,51	-0,11 %	Investoinnit		
Investoinnit			Pysyvien vastaavien investoinnit	-873 776,97	2,93 %
Rahoitusosuudet investointimen	20 705,00	0,07 %			
Pysyvien vast. hyödykkeiden lu	37 578,00	0,13 %	<i>Rahoitustoiminta</i>		
<i>Rahoitustoiminta</i>			Antolainasaamisten lisäykset	0,00	0,00 %
Antolainasaamisten vähennykset	27 000,00	0,09 %	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 098 797,99	7,04 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 000 000,00	7,01 %	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0,00	0,00 %
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,00 %	Oman pääoman vähennykset	0,00	0,00 %
Oman pääoman lisäykset	0,00	0,00 %	Kokonaismenot yhteensä	-29 806 312,13	100,00 %
Kokonaistulot yhteensä	28 545 578,06	100,00 %			

KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisällyvistä yhtiöistä

Konsernitilinpäätökseen yhdisteltäviä yhteisöitä ovat KOY Taipalsaaren Asunnot ja Taipalsaaren Lämpö Oy sekä konserniin kuuluvat kuntayhtymät. Osakkuusyhteisöistä on yhdistelty Saimaan Kuitu Oy. Taipalsaaren Lämpö Oy:n tytäryhtiö Biowin Saimaa Oy sulautettiin emoyhtiöön 31.10.2018.

Kunnan muita osakkuusyhteisöjä (omistus 20-50 %) ei ole yhdistelty konsernitilinpäätökseen, koska yhdisteleminen on tarpeetonta oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tällaisia osakkuusyhteisöjä ovat As Oy Saimaanharjun Kuhatie sekä Kiinteistö Oy Taipalsaaren Liikekeskus.

Konsernin toiminnan ohjaus

Konserniohje on hyväksytty kunnanvaltuustossa 15.9.2010. Konserniohjeessa luodaan puitteet ensisijaisesti kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Ohjetta noudatetaan soveltuvin osin myös osakkuusyhteisöjen ja kuntayhtymien omistajaohjauksessa. Valtuuston hyväksymää konserniohjetta noudatetaan konserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä, jollei niitä koskevasta lainsäädännöstä tai yhtiöjärjestyksestä tai säännöistä muuta johdu.

Konserniohjeeseen perustuvien yksittäisten ohjeiden ollessa ristiriidassa yhteisöä koskevien säännösten, kuten yhteisö- tai kirjanpitolainsäädännön tai muun pakottavan lainsäädännön kanssa, noudatetaan voimassa olevaa pakottavaa lainsäädäntöä. Yhteisön johdon on syytä ilmoittaa ristiriidasta välittömästi konsernijohtolle.

Konserniohje ei muuta tytäryhteisöjen, osakkuusyhteisöjen tai kuntayhtymän johdon oikeudellista asemaa tai vastuuta.

Konserniohjeessa on määritelty kunnanvaltuuston ja konsernijohton tehtävät. Konsernijohtolla tarkoitetaan kunnanhallitusta ja kunnanjohtajaa.

Kunnanvaltuusto

- hyväksyy strategiat, joita sovelletaan soveltuvin osin myös konsernin tytäryhteisöjen toimintaan ja sen kehittämiseen,
- päättää kuntakonsernille ja sen tytäryhteisöille asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista kunnan talousarvion käsittelyn yhteydessä,
- arvioi toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen vuosittain tilinpäätöksen käsittelyn yhteydessä ja
- hyväksyy konserniohjeet.

Kunnanhallitus

- valitsee kunnan edustajat tytär- ja osakkuus- sekä yhteisyhteisöjen yhtiökokouksiin tai vastaaviin kokouksiin sekä nimeää kunnan edustajat näiden yhteisöjen hallituksiin,
- käyttää omistajapuhevaltaa tytäryhteisöissä, kuntayhtymissä, säätiöissä ja kunnan osakkuus- sekä yhteisyhteisöissä sekä antaa ohjeet kuntaa näiden hallintoelimissä edustaville henkilöille kunnan kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin,
- vastaa tytäryhteisöjen valvonnan järjestämisestä ja saa käyttöönsä yhteisön toiminnan ja tulosten arviointiraportit vuosittain sekä
- raportoi valtuustolle vuosittain yhtiöille asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta.

Kunnanhallituksen konserniohjaukseen liittyvistä tehtävistä ja toimivallasta on määrätty hallintosäännön 19 §:ssä.

Kunnanjohtaja

- toimii konsernin johtajana ja aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan.

Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Seuraavassa on kuvattu olennaisimmat konsernia koskevat tapahtumat tilikaudelta:

KOY Taipalsaaren asunnot

Vuokrien ja käyttökorvausten taso on alueellista keskitasoa. Vuokratulojen kasvua ei voi merkittävästi lisätä vaan kulurakennetta pitää pyrkiä pienentämään. Vuokria on korotettu vuoden 2018 aikana keskimäärin 5 % huomioiden hoitokulujen, aiempien vuosien käyttömenojen ja kustannustason nousu. Saatavia on laitettu perintään ja vuokrasopimuksia on purettu maksamattomien vuokrien takia.

Palvelutalon vuokrien määräytymistä säätelevät ARA-määräykset. Palvelutalo on vuokrattu kokonaisuudessa Eksoten käyttöön ja Palvelutalossa oleva valmistuskeittiö Saimaan Tukipalvelut Oy:n käyttöön. Eksote valitsee vuokralaiset Palvelutaloon. Vuokrauksesta ja reskontrasta sekä muusta kiinteistön hoidosta vastaa yhtiö.

Maksuvalmiutta on pystytty parantamaan tilivuoden aikana tehostamalla perintää ja rajoittamalla hankintoja. Yrityksen kassatilanne oli tilikauden lopussa kohtalainen.

	TP2017	TP2018
Liiketoiminnan tuotot	899 030	973 872,55
Liiket.kulut (sis.poistot)	-787 046	-850 180,45
Liikevoitto (-tappio)	78 762	123 692,10
Rahoitustuotot ja -kulut	-45 973	-69 751,08
Tilikauden voitto (-tappio)	32 789	53 941,02

Lainojen määräytymistä ja takaisinmaksua säätelee ARA- ja lainojen valtion täytetakaussääntö. Korkean velkaantuneisuuden johdosta yrityksen rahoituksellinen liikkumavara on niukka ja lisärahoituksen saanti vaikeaa. Kiinteistöyhtiön varsinaisen toiminnan tulo-rahoitus oli tilikaudella suunnitelman mukainen. Vieraan pääoman takaisinmaksuaika oli heikko, yli 15 vuotta, mutta se on ARA-määräysten mukainen. Heikko velanhoitokyky yhdessä korkean velkaantuneisuuden kanssa saattaa olla vaarallinen yhdistelmä, mikäli tulo-rahoitus heikkenisi.

As Oy Saimaanharjun Kuhatie 2:sta on Taipalsaaren asunnoilla omistuksessa kaksi asuntoa ja kunnalla yksi. Saimaanharjun Kuhatie 2:n yhtiökokous on päättänyt myydä koko yhtiön osakekannan asuinrakennuksen huonon kunnan takia. Kaikki osakkaat ovat suostuneet myyntiin. KOY Taipalsaaren asuntojen omistusosuus Kuhatie 2 osakekannasta on 28,7 % ja kunnan 9,9 %.

Rakennuksissa suoritettiin vuokrahuoneistojen ja muiden tilojen korjauksia suunnitellusti. Korjauksia tehtiin kunnan asettamien tavoitteiden ja omistajaohjauksen mukaisesti. Yhtiölle on laadittu kohdekohtaiset korjaus- ja kunnossapitosuunnitelmat vuosille 2013 - 2018. Suunnitelma uusitaan vuoden 2019 aikana vuosille 2020 - 2024.

Kunnanvaltuuston hyväksymät tavoitteet ja niiden toteumat ovat:

Tavoite	Toteuma
Yhtiön on selviydyttävä oman liikevaihtonsa turvin ilman kunnan taloudellista tukea	Yhtiön liikevaihto oli 936,7 t€. Se kasvoi noin 91 t€ (10,7%) edellisvuodesta. Liikevoiton määrä oli 123.692 € ja rahoitustuottojen ja -kulujen jälkeen tilikauden voitto oli 53.941,02 €. Yhtiön oman pääoman määrä tilikauden lopussa oli 219.324,21 €.

KOY Taipalsaaren asunnot tilinpäätöksen mukaan toiminnan merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä ovat rahoituskulujen ja lainakorkojen muutokset, asukkaiden vuokranmaksukyky, kiinteistöjen ylläpidon kustannukset ja onnettomuudet kuten tulipalot.

Taipalsaaren Lämpö Oy

Yhtiöllä on lämpösopimuksia vuoden 2018 lopussa (suluissa ed. vuoden luku)

- Kuivaketveleessä 31 (38) sopimusta
- Saimaanharjulla ja Konstussa 136 (150) sopimusta
- Kirkonkylässä 12 (12) sopimusta

Tilikausi oli yhtiön 4. toimintavuosi. Kaukolämpöä myytiin kertomusvuonna kaikkiaan 10.337 MWh. Yhtiön liikevaihdoksi muodostui 1.227.083 euroa. Liikevaihto kasvoi edelliseen vuoteen nähden noin 13,5 %. Vuoden alussa 2018 korotettiin perusmaksuja ja energiamaksuja. Biowin Saimaa Oy sulautettiin Taipalsaaren Lämpö osakeyhtiöön.

Lämpöenergia tuotettiin pääosin maakaasulla - 74 %, metsähakkeen osuus oli 23 %. Öljyn osuus oli noin 3 %.

Saimaanharjun lämpöverkoston peruskorjauksen 1. vaihe päätettiin suunnitelman mukaisesti ja Saimaanharjun alueelle vaihdettiin etäluettavat kulutusmittarit. Yhtiölle on laadittu aluekohtaisia korjaus- ja kunnossapitosuunnitelmia, mm. Saimaanharjun verkoston saaneerauksen osalta.

Yhtiön maksuvalmius on kohtalainen. Maksuvalmiutta on parannettu hinnan korotuksilla ja kulurakenteen muutoksilla sekä tehostetulla perinnällä. Yhtiön tulee edelleen etsiä halvempia energiantuottomuotoja tai nostaa energian hintaa, jotta yhtiön talous ja maksuvalmius pystytään pitämään kunnossa.

Yhtiö on kartoittanut Konstun alueen biovoimalan ja kaukolämmön yhdyslinjan vaikutusta Saimaanharju-Konstun alueella. Yhtiö on esittänyt omistajalle vaihtoehtoja energian ostohinnan alentamiseksi, päätöksiä ei ole tehty vuoden 2018 aikana.

Yhtiön talousarvion toteutuminen

	2015	2016	2017	2018
Liikevaihto	814 689	718 305	1 061 589	1 227 083
Liikevoitto/-tappio	- 72 053	-333 280	- 190 500	- 58 594
Omavaraisuusaste	45,2	21,3	6,7	3,1
Velan määrä	200 000	1 093 160	1 519 149	1 438 191

Vuoden 2018 tilikauden tappio oli 58.594,24 euroa. Oman pääoman määrä tappiokirjaus huomioiden on 31.12.2018 tilanteessa enää 45.087,09 euroa.

Kunnanvaltuuston hyväksymät tavoitteet ja niiden toteumat ovat:

Tavoite	Toteuma
Yhtiön on selviydyttävä oman liikevaihtonsa turvin ilman kunnan taloudellista tukea	Yhtiön liikevaihto oli 1,2 milj. €. Se kasvoi noin 165 t€ edellisvuodesta. Liiketappion määrä oli 31.441,54 € ja rahoitustuottojen ja -kulujen jälkeen tilikauden tappio oli 58.594,24 €. Yhtiön oman pääoman määrä tilikauden tappio huomioiden on 45.087,09 €.
Biowin Saimaa Oy:n sulautuminen emoyhtiö Taipalsaaren lämpö Oy:öön selvitetään vuoden 2018 aikana	Biowin Saimaa Oy sulautettiin Taipalsaaren Lämpö Oy:öön 31.10.2018. Sulautumisella selkeytettiin yhtiön toiminnan resursseja.

Taipalsaaren Lämpö Oy:n laatiman riskienhallintakartoituksen tuloksena yhtiön merkittävimmät riskit ovat verkostorakenteesta johtuvien hävikkien kasvaminen, rahoituskulujen ja lainakorkojen muutokset, asiakkaiden maksukyky ja pysyvyys asiakkaina, kiinteistöjen ja verkostojen ylläpidon kustannukset ja onnettomuudet kuten mm. tulipalot.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

Eksoten taloussuunnitelma 2018 - 2020 perustuu kuntayhtymän hallituksen ja valtuuston (2013) hyväksymän palveluverkkosuunnitelman mukaisiin linjauksiin. Kuntien kanssa tehdään vuosittain palvelusopimukset, joiden mukaan kunnittaiset palvelut järjestetään. Taipalsaaren kunnanhallitus hyväksyi Eksoten ja kunnan välisen palvelusopimuksen vuodelle 2018 vasta 23.10.2018. Tätä oli edeltänyt useita palvelusopimukseen kohdistuvia neuvottelukierroksia.

Vuoden 2018 tilikauden alijäämä oli 16,0 milj. euroa. Se oli 7,4 milj. euroa talousarviota huonompi. Toimintakulujen kokonaismäärä 515,1 milj. euroa oli 7,5 milj. euroa muutettua talousarviota suurempi. Toimintatuottojen kokonaismäärä oli 506,1 milj. euroa. Se oli 0,8 milj. euroa muutettua talousarviota pienempi. Nettotoimintamenot, 456,3 milj. euroa, toteutuivat 7,4 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina. Budjettiylitys tuli lähinnä terveys- ja vanhustenpalveluiden henkilöstökulujen 5,0 milj. euron ja sairaalapalveluiden ostojen 2,2 milj. euron ylityksestä.

Taseessa on vuoden 2018 lopussa alijäämää yhteensä 14,7 milj. euroa. Kun huomioidaan hyödynnettävissä oleva poistoero 4,7 milj. euroa, on katettavaa alijäämä yhteensä 10,0 milj. euroa.

Saimaan Kuitu Oy

Saimaan Kuitu Oy:n kolmas tilikausi oli 1.1.2018-31.12.2018. Yhtiön omistavat Taipalsaaren, Savitaipaleen ja Lemminkäisten kunnat. Kullakin kunnalla on 500 osaketta (33,33 %).

Yhtiön liikevaihto oli 209 849,89 euroa ja tilikauden tappio oli -402 440,83 euroa (-392 383,10 euroa ed. vuosi). Liikevaihto muodostuu kuitujen vuokrauksesta ja muusta myynnistä.

Saimaan Kuidun omistajakunnat ovat tehneet SVOP -sijoitukset, joilla katetaan tappiot vuoden 2019 loppuun asti. Vuonna 2017 kolmen kunnan SVOP -sijoitus oli 417 738 euroa, millä pystytään kattamaan yhtiön tilikauden tappio. Kuntien SVOP-sijoitukset maksetaan takaisin vuoden 2035 loppuun mennessä. Yhtiön tilinpäätös sisältää selonteon yhtiön merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä niihin varautumisesta.

Yhtiön investoinnit olivat 4 353 029,86 euroa. Investoinneista Taipalsaaren valokuituverkon rakentamiseen kohdentui 1 646 140,29 euroa. Investointeihin yhtiö sai Viestintäviraston tukea yhteensä 1 876 330 euroa ja Taipalsaaren kunnalta 386 555,54 euroa hanketukea.

Yhtiön korolliset velat olivat 31.12.2018 yhteensä 1 077 929,70 euroa. Taipalsaaren kunnan takaamaa velkaa yhtiöllä on 662 190,90 euroa. Palautus- ja siirtokelpoisten liittymämaksujen yhteissumma tilinpäätöshetkellä oli 2 836 601,21 euroa.

Tilikauden aikana Saimaan Kuitu on hakenut Kaakkois-Suomen ELY-keskukselta ja Taipalsaaren kunnalta tukea Suuren Jänkäsalon valokuituverkon rakentamiseksi.

Valokuituliittymien myynnin onnistumisella on merkittävä vaikutus sekä lyhyen, mutta etenkin pitkän aikavälin tulokseen. Keskimäärin liittymisaste on 46 % kaikista vakituisista kotitalouksista, joillakin alueilla jopa 80-100 %. Vuoden lopussa oli käytössä kaikkiaan 1 245 liittymää (850 kpl ed.vuosi).

Saimaan Kuidun tavoitteena on saada liittymiä vuoden 2019 loppuun mennessä 2600 kpl. Käytössä pitää olla 1.1.2020 2400 liittymää, joka on vuoden 2029 ajoittuvan kassavirtalaskelman runko. Vuoden 2020 alusta Saimaan Kuitu kattaa omilla tuloillaan käyttökulunsa.

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Seuraavassa on käsitelty kunnan toiminnan ja talouden kannalta olennaisimpien konserniyhteisöjen toiminnan kehittymistä.

KOY Taipalsaaren asunnot

Yhtiön vuokraustoimintaan liittyvät hoitokulut muodostuvat aiempien vuosien käyttömenojen mukaisesti, kustannustason nousu huomioiden. Peruskorjauksia ei tehdä vuoden 2019 aikana. Yhtiön asuntojen vuokria on tarkastettu vuoden 2019 alusta alkaen niiden kustannuspaikkojen osalta, joissa on tehty merkittäviä korjauksia.

Yhtiö hoitaa Palvelutalon asuntojen vuokrauksen Eksoten kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti.

Taipalsaaren Lämpö Oy

Taipalsaaren Lämpö Oy aloitti toimintaansa vuoden 2015 alussa. Yhtiön tavoitteena on ollut tuloksen kääntäminen positiiviseksi kolmen vuoden sisällä. Kuluneen vuoden aikana maksuvalmiutta on edelleen parannettu hinnan korotuksilla, kulurakenteen muutoksilla sekä tehostetulla perinnällä. Yhtiön maksuvalmius on kohtalainen, mutta oma pääoma ei alijäämäisten vuosien jälkeen ole vahva.

Sairaala-alueen lämpövoimala poistetaan käytöstä, jos yhdyslinja Saimaanharjun ja Sairaalan alueen välille saadaan rakennettua. Yhtiön mukaan edellä mainittu toteutetaan, jos Konstun voimalaitos toteutuu.

Yhtiö on aloittanut vuoden 2018 alussa kumppanusneuvottelut mahdollisten toimijoiden ja rahoittajien kanssa, jotta energian tuotantohintaa saataisiin alennettua. Yhtiö on pyytänyt omistajaohjausta omistajalta tulevien energiapoliittisten ratkaisujen tekemistä varten. Yhtiö jatkaa lämpövoimalaratkaisujen kartoitusta ja pyrkii muuttamaan mm. voimalaratkaisut edullisinta biomassaa hyödyntäviksi voimaloiksi ja luopumaan fossiilisesta raaka-aineesta lämmöntuotannossa.

Yhtiön laatiman tilinpäätöksen mukaan omistajan tulee lisätä omaa vapaata pääomaa esimerkiksi konvertoimalla keskinäinen laina omaan vapaaseen pääomaan.

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

Eksoten vuoden 2018 alijäämä oli 16 milj. euroa. Kuluvalle vuodelle Eksote on ilmoittanut tavoittelevansa nollatulosta. Eksote on kuullut kuntia maaliskuun aikana mm. palveluverkoon ja kuntiin tuotettavien palveluiden osalta. Varsinaiset perussopimuksen mukaiset palvelusopimusneuvottelut vuodelle 2019 ovat käymättä tätä kirjoitettaessa. Eksoten menokehityksen sopeuttaminen kuntien maksukykyyn on olennaisen tärkeä asia Taipalsaaren kunnalle.

Saimaan Kuitu Oy

Liikevaihto kasvoi vuoden 2018 aikana, mutta liiketulos pysyy ennakoidusti tappiollisena. Saimaan Kuidun tulovirta muodostuu johtovuokrista, omistajakuntien käyttöpääomituksista sekä asiakkaiden liittymis- ja käyttömaksuista. Jos omistajakuntapohja on nykyinen ja asiakasmäärät toteutuvat suunnitellusti, Saimaan Kuidun tavoitteena on päästä positiiviseen tulokseen vuonna 2020. Yhtiön tilinpäätös sisältää selonteon yhtiön merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä niihin varautumisesta. Riskien hallinnassa keskeistä toiminnassa on myynnin onnistuminen ja riittävän oman tulorahoituksen saavuttaminen.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnan konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että konsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, asetetut tavoitteet saavutetaan, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Kunnanhallitus on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ohjeen 10.5.2016. Ohjeen mukaan toimielinten ja konserniin kuuluvien yritysten tulee käsitellä oman tehtäväalueensa selonteko merkittävimmistä riskeistä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Toimielimet ja konsernin yritykset tekevät riskianalyytit ja käsittelevät tulokset kokouksissaan ja raportoi-
vat kunnalle puolivuotiskertomuksessa sekä toimintakertomuksessa.

Toimivallan ja –vastuunjako konserniohjauksessa

Kunnan konsernivalvonnasta vastaa konsernijohto, johon kuuluvat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja. Toimintaa ohjaava säädöspohja strategian ja talousarvion ohella perustuu hallintosääntöön, konserniohjeeseen sekä sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ohjeeseen. Ohjeistus on riittävää.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Kunnanhallitus on valinnut kunnan edustajat tytär- ja osakkuusyhteisöjen yhtiökokouksiin sekä nimennyt kunnan edustajat yhteisöjen hallituksiin. Kunnanhallitus antaa tarvittaessa toimintaohjeita yhtiökokousedustajille / hallituksen jäsenille kunnan kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin. Kunnanhallituksen edustajilla yhtiön hallituksessa on raportointivelvoite kunnanhallitukselle yhtiön talouden kehittymisestä ja tavoitteiden saavuttamisesta. Yhteisöjen ja yhtiöiden toiminnasta on raportoitu kunnanhallitukselle ja kunnanvaltuustolle säännöllisesti. Lisäksi on järjestetty erillisiä yhtiöiden toiminnan ja talouden esittelyyn liittyviä tilaisuuksia kunnanhallitukselle ja kunnanvaltuustolle.

Kunnanjohtaja on esittänyt kunnanhallituksen toimintaohjeet joko suoraan neuvotteluissa yhteisöjen kokouksissa sekä toimitusjohtajille tai osallistumalla hallitusten kokouksiin ja vähintään kaksi kertaa vuodessa kokoontuvassa yhtiöiden yhtiökokouksessa. Kunnan yhtiöt ovat vuoden aikana kysyneet useita kertoja kunnanhallitukselta kunnan omistajaohjausnäkemystä ajankohtaisiin kysymyksiin.

Konsernitavoitteiden asettaminen ja arviointi

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt vuositavoitteet yhtiölle ja seuraa niitä puolivuotisraportin ja tilinpäätöksen yhteydessä. Tämän lisäksi yhtiön edustajat esittelivät säännöllisesti toimintaa kunnanhallituksessa ja valtuustossa. Esittelyjen yhteydessä valtuutetuilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä sekä saada tietoja toiminnasta ja taloudesta. Samalla on seurattu tytäryhtiöiden tuloksellisuutta ja taloudellisen aseman kehittymistä. Näistä on myös järjestetty erillisiä kunnanhallituksen kokouksiin liittyviä infotilaisuuksia, joissa on annettu kunnanhallituksen suoraa ohjeistusta toiminnan ja talouden kehittämiseksi.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Tytäryhteisöjen tulee valmiussuunnitelmin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös erityistilanteissa ja poikkeusoloissa. Tytäryhtiöiden merkittävimmät riskit on kuvattu yhtiöiden olennaisten tapahtumien ja tavoitteiden toteutumisen selonteon yhteydessä. Yritykset ovat hyväksyneet kunnan riskienhallinnan ohjeet ja arvioivat säännöllisesti toimintaansa liittyviä riskejä; raportointi puolivuotisraportissa sekä toimintakertomuksessa.

Käytännössä konsernivalvonta on yhteisöjen kanssa tehtävää yhteistyötä, tietojen vaihtoa ja raportoinnin seuraamista. Yhteisöjen ja yhtiöiden asioita käsitellään säännöllisesti kunnanhallituksessa ja annetaan kunnan kanta kulloinkin käsiteltävään asiaan. Suurimpana sopimusasiana vuosittain on Eksoten palvelusopimus ja siihen liittyvät kysymykset. Viime vuonna Eksoten palvelusopimus vuodelle 2018 hyväksyttiin useamman neuvottelukierroksen jälkeen vasta 23.10.2018.

Kehitettävänä osa-alueena konserniohjauksen näkökulmasta nähdään kokonaisuuden kannalta toiminnan dokumentointia läpi vuoden kaikilla tasoilla. Dokumentointi on myös voitava koota yhteen kokoomaan, jota voidaan tarkastella kokonaisuuden näkökulmasta. Tätä varten on syytä valmistella erillinen dokumentaatiomalli.

Keskitetty konsernitoiminnot

Konsernin sisällä tehdään yhteistyötä erityisesti teknisen toimen ja lämpöyhtiön välillä. Lisäksi kunnan työllistämisyksikkö on enenevässä määrin pystynyt tuottamaan palveluita kunnan konserniyhteisöille. Kunnan yhtiöt käyttävät myös kunnan yhteisiä resursseja eri muodoissaan, korvausperusteista on sovittu tapauskohtaisesti.

Tiedon kulku ja toimivuus

Eksoten clearing järjestelystä 2016 – 2018 saimme tiedon Eksotelta vasta maaliskuussa 2018, jonka jälkeen kunnan tilinpäätös jouduttiin tekemään uudelleen. Myös vaikutukset vuoden 2018 heijastuivat suurina talousarviomuutoksina. Lopullinen vuosien 2016-2018 clearing tehtiin maaliskuussa 2019. Lopullinen lisälasku osoittautui merkittävästi pienemmäksi kuin vuosi sitten ilmoitettu antoi odottaa. Kuntia koskevista merkittävistä asioista on saatava tietoa kohtuullisessa aikataulussa, että asioiden hoitoon ja varautumiseen voidaan varata riittävästi aikaa.

Muutoin konsernin toimijoiden välinen tiedonkulku on kohtuullista. Haasteita on lähinnä aiheuttanut tiedon kulku riittävän ajoissa, jotta asioita voidaan valmistella päätettäväksi sovittuina aikoina.

Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut**Konsernituloslaskelma (1000 €)**

	2018	2017
Toimintatuotot	18 421	18 061
Toimintakulut	-42 565	-42 927
Osuus osakkuusyht. voitosta (tappiosta)	-129	-123
Toimintakate	-24 273	-24 989
Verotulot	19 008	19 234
Valtionosuudet	6 530	6 551
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	3	6
Muut rahoitustuotot	17	17
Korkokulut	-216	-190
Muut rahoituskulut	-34	-21
Vuosikate	1 036	608
Poistot ja arvonalentumiset		
Poistot	-2 770	-2 925
Arvonalentumiset	1	-423
Tilikauden tulos	-1 733	-2 739
Tilinpäätössiirrot	187	292
Tilikauden verot	0	0
Laskennalliset verot	0	0
Tilikauden ylijäämä	-1 546	-2 447

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	43,3	42,1
Vuosikate/Poistot, %	37,4	18,2
Vuosikate, euroa/asukas	219,66	127,34
Asukasmäärä	4 715	4 776

Vuonna 2018 konsernin alijäämä oli 1 546 t euroa. Vuonna 2017 Taipalsaaren kunnan konsernin vuosikate asukasta kohti oli kolmanneksi heikoin koko Suomessa. Tilanteen vakavuuteen on reagoitu ja kunta valmistelee talouden tasapainotusohjelmaa.

Konsernin rahoituslaskelma ja tunnusluvut (1000 €)

	2018	2017
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 036 0	608
Satunnaiset erät	0	
	0	
Tulorahoituksen korjaukset	-1 261 0	1 742
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-1 547	-4 814
Rahoitusosuudet investointi menoihin	28	28
Pysyvien vastaavien luovutustulo	319	131
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 426	-2 305
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainojen lisäykset	0	-10
Antolainojen vähennykset	27	0
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 857	3 619
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 668	-1 722
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0
Oman pääoman muutokset		0
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen po. ja varojen muutokset	65	29
Vaihtomaisuuden muutos	19	-4
Saamisten muutos	-57	467
Korottomien velkojen muutos	1 764	-163
Rahoituksen rahavirta	2 005	2 215
Rahavarojen muutos	580	-90
Rahavarat 31.12	2 499	1 940
Rahavarat 1.1.	1 919	2 030
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä		
5 vuodelta, €	-200 078	-17 247
Investointien tulorahoitus, %	68,2	12,7
Lainanhoitokate	0,43	0,42
Kassan riittävyys, pv	19	14
Asukasmäärä	4 715	4 776

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä 5 vuodelta, € = Toiminnan ja investointien välisumma tilin-
päätösvuodelta ja neljältä edelliseltä vuodelta

Investointien tulorahoitus, % = $100 \cdot \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$

Investointien omahankintameno = Rahoituslaskelman investointimenot, joista on vähennetty rahoituslaskel-
maan merkityt rahoitusosuudet

Lainanhoitokate = $(\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$

Kassan riittävyys, pv = $365 \text{ pv} \cdot \text{Kassavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Konsernitase ja tunnusluvut (1000 €)

VASTAAVAA	2018	2017	VASTATTAVAA	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	8 508	8 508
Aineettomat oikeudet	577	187	Arvonkorotusrahasto	40	40
Muut pitkävaikutteiset menot	695	362	Muut omat rahastot	20	23
Ennakkomaksut	42	77	Ed.tilikausien yli-/alijäämä	-463	1 661
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	1 315	626	Tilikauden yli-/alijäämä	-1 546	-2 447
Aineelliset hyödykkeet			Oma pääoma yhteensä	6 558	7 784
Maa- ja vesialueet	4 972	4 954			
Rakennukset	23 612	23 201	POISTOERO JA VAPAAEHT.VARAUK.		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 631	3 316	Poistoero	0	0
Koneet ja kalusto	731	1 088	Vapaaehtoiset varaukset	0	0
Muut aineelliset hyödykkeet	12	13			
Ennakkomaksut ja keskener. hank.	113	1 526	PAKOLLISET VARAUKSET		
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	32 072	34 098	Eläkevaraukset	0	0
Sijoitukset			Muut pakolliset varaukset	598	1 906
Tytäryhtiöosakkeet ja osuudet	1	1	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Osakkuusyhtiöosuudet	71	78	Valtion toimeksiannot	356	386
Muut osakkeet ja osuudet	1 924	1 705	Lahjoitusrahastojen pääomat	243	184
Muut lainasaamiset	29	56	Muut toimeksiantojen pääomat	1	1
Muut saamiset	13	9	Toimeksiantojen pääomat yhteensä	600	571
Sijoitukset yhteensä	2 038	1 848			
TOIMEKSIANTOJEN VARAT			VIERAS PÄÄOMA		
Valtion toimeksiannot	325	361	Pitkäaikainen	0	0
Toimeksiantojen varat yhteensä	325	361	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksil	23 184	22 883
			Lainat julkisyhteisöiltä	810	1 134
			Lainat konsernin sisältä	0	0
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Saadut ennakot	17	0
Vaihto-omaisuus			Liittymismaksut ja muut velat	67	67
Aineet ja tarvikkeet	104	125	Siirtovelat	403	403
Keskeneräiset tuotteet	25	23	Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	24 480	24 487
Ennakomaksut	0	0	Lyhytaikainen	0	0
Vaihto-omaisuus yhteensä	130	148	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksil	2 261	2 092
SAAMISET			Lainat julkisyhteisöiltä (ly)	231	241
Pitkäaikaiset saamiset	501	501	Saadut ennakot (ly)	32	38
Lyhytaikaiset saamiset	1 509	1 443	Ostovelat (ly)	1 052	1 190
Saamiset yhteensä	2 011	1 945	Liittymismaksut ja muut velat (ly)	712	570
			Siirtovelat (ly)	3 852	2 087
			Laskennalliset verovelat(ly)	14	0
			Lyhyt aikainen vieras pääoma yhteensä	8 154	6 218
Rahoitusarvopaperit	37	37	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	40 389	40 965
Rahat ja pankkisaamiset	2 462	1 903			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	40 389	40 965	KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT		
			Velat ja vastuut %käyttötuloista	75,32	70,43
			Omavaraisuusaste, %	16,25	19,02
			Suhteellinen velkaantuneisuus %	74,17	69,94
			Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	-2 010	-786
			Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	-426,22	-164,66
			Konsernin lainat €/asukas	5 617,44	5 517,08
			Konsernin lainakanta 31.12., 1 000 €	26 486	26 350
			Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000€	29	56
			Asukasmäärä	4715	4776

Omavaraisuusaste, % = $100 \cdot (\text{oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus} + \text{konsernireservi}) / (\text{koko pääoma} - \text{saad.ennakot})$

Kertynyt yli-/alijäämä = Edellisten tilikausien yli-/alijäämä + Tilikauden yli-/alijäämä

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = $100 \cdot (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}$

Käyttötulot = tilikauden toimintatuotot + verotulot + käyttötalouden valtionosuudet

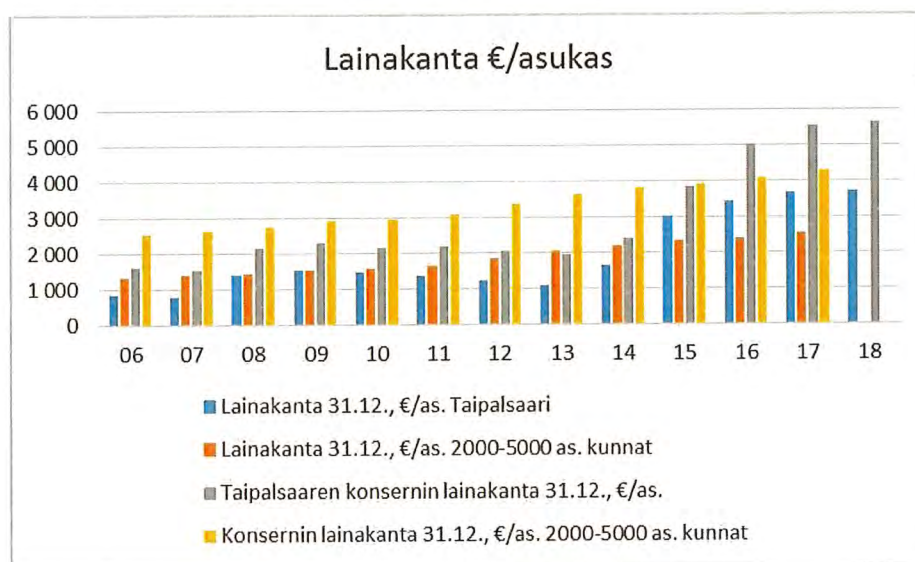
Lainakanta 31.12. = vieras pääoma - (saadut ennakot + ostovelat + siirtovelat + muut velat)

Lainasaamiset 31.12. = pysyvien vastaavien sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset + muut lainasaamiset

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista = $100 \cdot (\text{Vieras pääoma} - \text{saadut ennakot} + \text{Vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$

Konsernin lainakanta on kasvanut 136 tuhannella eurolla. Aiempien vuosien raju lainamäärän kasvu on saatu hillityksi vuoden 2018 aikana.

Konsernin omavaraisuusaste on 16,25 % ja siten erittäin heikko.

Kuva: Lainakanta €/asukas Taipalsaari, Taipalsaaren konserni ja vastaavat luvut 2000-5000 asukkaan kunnista keskimäärin.

TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALouden TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET

Tilikauden tuloksen käsittely

Taipalsaaren kunnan vuoden 2018 tilinpäätöksen tilikauden tulos on -1.082.929,30 euroa. Kunnanhallitus esittää, että

- Kirjataan poistoeron vähennystä yhteensä 92.734,32 euroa.
- Tilikauden alijäämä 990.194,98 euroa siirretään oman pääoman edellisten tilikausien yli-/alijäämätilille.

Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Kunnan talouden tila on heikko. Yhteensä kattamatonta alijäämää kunnan taseessa on 31.12.2018 tilanteessa 849,487,41 euroa. Kunnanhallitus on ryhtynyt talouden tasapainottamiseen tähtääviin toimenpiteisiin jo syksystä 2017 alkaen. Kunnanhallitus valmistelee talouden tasapainotusesitystä kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi.

TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Käyttötalouden toteutuminen

10 Vaalit

Vuonna 2018 hoidettiin presidentinvaalit vaalilain määräysten mukaisesti.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT		15 000		15 000	8 133	6 866,60
TOIMINTAKULUT	-15 191,19	-19 840		-19 840	-12 276,71	-7 563,29
TOIMINTAKATE	-15 191,19	-4 840	0	-4 840	-4 143,31	-696,69

20 Tarkastus ja arviointi

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävistä on säädetty kuntalaissa ja kunnan hallintosäännössä.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT				0		
TOIMINTAKULUT	-13 524,05	-16 140		-16 140	-12 699,66	-3 440,34
TOIMINTAKATE	-13 524,05	-16 140	0	-16 140	-12 699,66	-3 440,34

30 Konsernihallinto

Konsernihallinnon tehtävänä on avustaa valtuustoa, kunnanhallitusta ja kunnanjohtajaa kunnan toimialojen ja konserniin kuuluvien yhteisöjen johtamisessa ja toimintojen linjauksia koskevien kunnanhallituksen ja valtuuston päätösten valmistelussa ja täytäntöönpanossa.

300 Hallintopalvelut

Tilivelvollinen: Hallintojohtaja

Hallintopalveluiden tehtäväalue vastaa kunnan yleis- ja taloushallinnosta, henkilöstöhallinnosta ja kunnalle kuuluvasta työllisyyden hoidosta, tietohallinnosta, riskienhallinnasta, julkisista hankinnoista sekä kunnan omaisuuden hallintaa koskevista asioista.

Valtuustoon nähden sitova talousarvio toteutui kokonaisuutena hyvin. Tonttien ja muiden maa-alueiden myynnistä arvioidut 100.000 euron myyntivoitot eivät kuitenkaan toteutuneet vaan myyntivoittojen määrä alitti talousarvion 78.306 eurolla. Puukauppa tuotti talousarvioon varattua enemmän. Osa puukaupoista oli sovittu jo edellisvuoden puolella, mutta kauppa toteutui lopullisesti vasta vuonna 2018. Tällaista muuta myyntituottoa kertyi yhteensä 43.250 euroa. Kunta sai alkuvuonna valtiolta perinnön pitkäaikaistyöttömyyden hoidon monipuolistamiseen. Toiminta monipuolistui, työllistämisyksikkö pysyi kokonaisu-

tena talousarviossa (toimintakatteen alitus 5.929 euroa). Perinnöstä kirjattiin tuloksi myydyin pellon myyntivoitto 10.100 euroa. Perinnön avulla yksikkö hankki käyttöönsä leasingilla ateria – yms. kuljetuksiin soveltuvan pakettiauton.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

Tavoite	Mittari/Toimenpide	Toteuma
Varmistetaan henkilöresurssien riittävyys/toimivuus osaamisen varmistamisella.	Toimenkuvat ja TVA:t ajan tasalla.	Vuoden 2018 hyvin poikkeukselliset tilanteet johtavien viranhaltijoiden vaihtumisesta johtuen johtivat tilanteeseen, jossa ei pystytty tekemään mitään muuta kuin välttämättömät päivittäiset työtehtävät ja lakisääteiset muutokset. Kehittäminen esim. TVA-työssä siirtyi eteenpäin.
Tietosuoja-asetuksen edellyttämien muutosten ja suomi.fi -palvelutietovarantotyön hoitaminen	Tietosuoja-asetuksen edellyttämät toimenpiteet määritelty ja toteutettu.	Lainsäädännön edellyttämät muutokset hoidettiin lain edellyttämässä aikataulussa.
Informaation lisääminen ja monipuolistaminen mahdollisimman nykyaikaisin ja kattavin tavoin. Osallistamisen mahdollistaminen kuntalaisille huomioitu.	Uudistetut nettisivut. Kunnan yleiset ohjeet viestinnän ja tiedottamisen periaatteista hyväksytty.	Nettisivujen uudistamisprojekti tapahtui vuoden 2018 aikana. Uudet ja toimivammat nettisivut otettiin käyttöön loppuvuodesta 2018. Kunnanhallitus hyväksyi Taipalsaaren kunnan viestintäohjeen 6.11.2018 § 246.
Pitkäaikaistyöttömyyden hoitaminen vastaamalla Eksoten tavoitteisiin mahdollisimman hyvin, kunnan oman talousarvion puitteissa.	Aktiivitoimenpiteissä on kuukausittain 25 % enemmän henkilöitä kuin syyskuussa 2017. Tilanne 9/2017 oli 300 pv - 26 henkilöä, 1000 pv tmt saaneet - 22 henkilöä. Tarkoittaa siis +7 ja +6 henkilöä/kk.	Työllistämisyksikkö toimii hyvin monipuolisesti. Kuntouttavaan työtoimintaan ei edelleenkään ole osoitettu sitä määrää henkilöitä, joka kunnalla olisi mahdollisuus ottaa vastaan. Taipalsaaren kunnan työttömyysaste oli vuoden lopussa Kaakkois-Suomen alueella alhaisin.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio-muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	792 154,54	739 320	0	739 320	730 171,25	9 148,75
TOIMINTAKULUT	-1 234 566,57	-1 385 763	0	-1 385 763	-1 260 269,09	-125 493,91
TOIMINTAKATE	-442 412,03	-646 443	0	-646 443	-530 097,84	-116 345,16

310 Tukipalvelut

Tilivelvollinen: Hallintojohtaja

Tukipalveluiden tehtäväalue vastaa kunnanhallituksen alaisuudessa ruoka- ja siivouspalveluiden järjestämiseen liittyvistä tehtävistä.

Ruokapalveluiden suoritemäärä laski edellisvuodesta ollen 212.451 (v.2017 223.543) suoritetta. Suoritteen hinta nousi hieman ja oli 2,26 €/suorite (2,23 € ed. vuosi). Ruokapalveluissa on toiminnan kehittäminen talousarviossa sovittujen tavoitteiden osalta onnistunut hyvin.

Siivouspalveluissa kehitettiin edelleen kustannuslaskennan seurantajärjestelmää. Siivouspalveluissa henkilöstön vaihtuvuudet ja sairauspoissaoloista johtuvat järjestelyt sekä erilaiset väistötilaratkaisut ovat aiheuttaneet paineita henkilöstömitoituksen riittävyydelle.

Niin ruoka- kuin siivouspalveluissa on noudatettu erinomaista talouskuria viime vuoden aikana. Ruokapalveluiden talousarvion toimintakulut olivat 481.150 euroa, 53.885 euroa talousarviota paremmin. Siivouspalveluiden toimintakulut olivat 352.045 euroa, 43.435 euroa talousarviota paremmin. Ruokapalveluiden kustannukset ovat seuranneet alenevaa aterioiden suoritemäärää hyvin. Tämä kuvastaa hyvää kustannustietoisuutta.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

Tavoite	Mittari/Toimenpide	Toteuma
Ruokapalveluiden tuottaminen hyväksytyihin ruokapalvelulinjauksiin pohjautuen. Yhteistyön parantaminen koulujen ja päiväkotien kanssa VRN (Valtion ravitsemusneuvottelukunta) oppaitten mukaisesti	Ruokapalvelulinjaukset hyväksytyt vuoden 2018 aikana.	Ruokapalvelut tuotetaan valtakunnallisesti hyväksytyjen ruokapalvelulinjauksiin pohjautuen. Ruokapalveluissa on valmisteltu myös kunnan omia ruokapalvelulinjauksia. Siivoustyön vaihtuminen sekä varhaiskasvatuspäällikön virkajärjestely (eli ruokapalvelupäälliköllä ei ole ollut koulujen/päiväkotien puolella kehityskumppania) on haitannut linjauksien lopullista hyväksymistä. Työ jatkuu.
Ruoka- ja siivouspalveluissa asiakaspalvelun kehittäminen.	Asiakaspalvelun kehittämisen prosessit kuvattu ruoka- ja puhtauspalveluissa. Toiminta tapahtuu kuvattujen prosessien mukaisesti.	Sivistyspalvelut on ruoka- ja puhtauspalveluiden merkittävin asiakas. Asiakkaan puolella johtajavaihtuvuus ovat aiheuttaneet sen, että ruoka- ja puhtauspalveluiden kehittämistavoitteissa ei ole tästä syystä edistytty vakituisen keskustelukumppanin puuttuessa. Työ jatkuu.
Siivouspalvelujen toimintavarmuuden ylläpito tehtäväkiertoa lisäämällä, toiminta mitoituksen edellyttämällä henkilömitoituksella.	Mitoituksen riittävyden seuranta ja poikkeamien dokumentointi.	Työnkierto/sijaistukset kunnan toimipisteissä toimivat myös poikkeustilanteissa. Yhtäaikaiset sairauspoissaolot esim. flunssa-aikoina aiheuttavat edelleen hankaluuksia. Tästä ongelmasta tuskin kokonaan päästään eroon Taipalsaaren kunnan kokiossa toimintayksikössä. Riski tiedostettu ja prioriteettijärjestys siivottavien kohteiden osalta selvitetty.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	951 861,92	930 515		930 515	917 322,50	13 192,50
TOIMINTAKULUT	-885 018,34	-930 515		-930 515	-833 194,65	-97 320,35
TOIMINTAKATE	66 843,58	0	0	0	84 127,85	-84 127,85

320 Kehittämispalvelut

Tilivelvollinen: Kunnanjohtaja

Kehittämispalveluiden tehtäväalue vastaa kunnanhallituksen alaisuudessa joukkoliikenteeseen, viestintään ja markkinointiin, elinkeinoelämän edistämiseen, kunnan kehittämissankkeisiin, vapaa-ajan asumiseen ja saaristoasioiden hallintoon liittyvistä tehtävistä.

Kunnanvaltuusto hyväksyi uuden kuntastrategian syyskuussa 2017. Kuntastrategian keskeisten linjausten pohjalta valmisteltiin vuoden 2018 talousarvio ja siihen sisällytetyt tavoitteet. Talousarvioon kehittämispalveluihin alun perin varatut määrärahat olivat niukat. Talousarviomuutoksen myötä lisättiin määrärahoja 30.000 eurolla varauduttaessa talouden tasapainottamistyyöhön.

Kunnanjohtajan vaihtuminen ja niukat määrärahat vaikuttivat muun kehittämistyyön määrän vähäisyyteen. Toimialolle aiemmin sovitut projektit (nettisivut, viestintä, kiinteistöveroselvitys yms.) etenivät, uusien hankkeiden aloittamiseen ei ollut resursseja.

Konserniyhtiöt ovat toimineet valtuuston asettamien tavoitteiden mukaan ja ne on raportoitu omina kokonaisuuksina. Elinkeinoneuvontapalveluja on tarjottu yrityksille ProAgrian kanssa tehdyn sopimuksen mukaan.

Tavoite	Mittari/ toimenpiteet	Toteuma
Konserniohjeen päivitys	Hyväksytty kevään aikana	Ei toteutunut.
Green Energy Show-room	Aktiivinen osallistuminen verkoston toimintaan.	Ei kaikilta osin toteutunut kunnanjohtajan vaihtumisen takia.
Elinkeinojen edistäminen	Toimivat yritysneuvonta – ja tukipalvelut. Toimiva yhteistyö Pro Agrian ja yrittäjäjärjestön kanssa.	Ei kaikilta osin toteutunut kunnanjohtajan vaihtumisen takia.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	14 766,55	6 000		6 000	592,88	5 407,12
TOIMINTAKULUT	-248 013,18	-131 210	-30 000	-161 210	-172 747,73	11 537,73
TOIMINTAKATE	-233 246,63	-125 210	-30 000	-155 210	-172 154,85	16 944,85

Talousarviopoikkeama tuotoissa johtuu lähinnä siitä, että joukkoliikenteen mahdollinen valtionavustus kirjataan varovaisuuden periaatteella vasta vuonna 2019. Kulupuolella ylituksen on aiheuttanut kunnanjohtajan vaihtuminen (maksetut lomat yms. sekä uuden kunnanjohtajan valintaprosessiin liittyvät kulut mm. soveltuvuusarviointi).

330 Sosiaali- ja terveystalvet

Tilivelvollinen: Kunnanjohtaja

Sosiaali- ja terveystalvetuiden tehtävälue vastaa kunnanhallituksen alaisuudessa Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän omistajaohjaukseen liittyvistä asi-
oista.

Eksoten palvelusopimusjäsenkuntien vuotuinen kiinteä laskutus perustuu laskennallisten osuuksien kolmen vuoden keskiarvosta johdettuun maksuosuusprosenttiin, joka määritel-
lään erikseen erikoissairaanhoidolle ja muulle toiminnalle.

Kunnat ovat erikseen sopineet 1.1.2016 alkaen uudistetun perussopimuksen hyväksymis-
päättöksen yhteydessä vuosien 2016 - 2018 osalta noudatettavan ns. siirtymäajan maksu-
osuuksia. Kyseisen sopimuksen mukaan palvelusopimusjäsenkuntien (Lappeenranta,
Lemi, Luumäki, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Savitaipale ja Taipalsaari) väliset maksu-
osuudet, pois lukien ennen vuotta 2016 syntyneen alijäämän kattaminen, määritetään ny-
kyisen kolmen vuoden keskiarvoperiaatteen mukaisesti. Kuntien yhteenlaskettua osuutta
ja Imatran maksuosuutta korotetaan vuosina 2017 - 2018 prosentuaalisesti yhtä paljon.

Alkuperäisen sopimuksen mukaan Eksote tekee 28.2.2019 mennessä laskelman kuntien
laskennallisten osuuksien mukaisista kustannuksista vuosina 2016 - 2018. Mikäli kuntien
maksamien osuuksien ja laskennallisten osuuksien välillä on eroja, otetaan nämä kerta-
luontoisena eränä huomioon vuoden 2019 maksuosuuksissa tai vaihtoehtoisesti kuntayh-
tymän purkamiseen liittyvissä erissä.

Clearing-ilmoitus 03/2018 vuosille 2016-2017

	Toteutunut laskutus	Lisälasku	Yhteensä	Keskimäärin vuodessa
ESH	9 670 298	1 087 560	10 757 858	5 378 929
Muu kuin ESH	16 731 219	1 215 291	17 946 510	8 973 255
Yhteensä	26 401 517	2 302 851	28 704 368	14 352 184

Clearing-ilmoitus 03/2019 vuosille 2016-2018

	Toteutunut laskutus	Lisälasku	Yhteensä	Keskimäärin vuodessa
ESH	14 900 414	1 108 510	16 008 924	5 336 308
Muu kuin ESH	25 022 606	696 433	25 719 039	8 573 013
Yhteensä	39 923 020	1 804 943	41 727 963	13 909 321

Ennuste vuoden 2018 aikana; perusteet tehdyille talousarviomuutokselle olivat seuraavat:

Vuoden 2017 tilinpäätöksessä oli kirjattu kuluksi 1,6 milj. euroa (pakollinen varaus)

Lisälaskuilmoitus 03/2018	2 302 851 euroa
Huomioidaan pakollinen varaus tp2017	1 600 000 euroa
Jäi vuodelle 2018	702 851 euroa

Vuoden 2018 ennusteessa käytettiin vuosien 2016 ja 2017 lisälaskun keskiarvoa
koska mitään muuta tietoa ei ollut saatavissa 1 151 426 euroa
(Varauduttiin tekemään lisäkulukirjaus aiemman kulukehityksen pohjalta)

Eksote selvitti maaliskuussa toimitetun clearaus-laskelman yhteydessä, että vuoden 2016-2018 tasauksessa oli tehty tarkennuksia kohdennuksiin myös edellisten vuosien osalta, siis Eksotessa oli oikaistu vuosi sitten ilmoitetun clearaus-laskelman perusteita taannehtivasti. Eksotesta selvitettiin, että mm. kotihoidon resurssipooli tuli käyttöön kesken vuoden 2017 ja sen suhteen tehtiin takautuvia korjauksia vielä. Korjauksia tuli myös fysioterapian kohdennuksiin keskussairaalan poliklinikkatoiminnan osalta. Myös hoitopäivien kotikuntiin tehtiin korjauksia havaittujen virheiden osalta. Taannehtivat korjaukset pienensivät Eksoten aiemmin ilmoittamaa lisälaskua. Lisäksi vuosi 2018 oli kaikkiaan käytön osalta Taipalsaaren kunnalle parempi kuin edeltävät vuodet 2016 ja 2017.

Kirjaukset tilinpäätökseen 03/2019 clearauksen perusteella:

Lopullisen lisälaskun /clearauksen selvittyä kirjanpidossa kirjataan:

Siirtovelkoihin lopullisen lisälaskun määrä 1,8 milj. euroa, 1,6 milj. euroa tästä tulee pakollisesta varauksesta vuodelta 2017 ja loppuosa 0,2 milj. kirjataan kuluksi vuodelle 2018

Lisäksi kuluksi pakollisena varauksena kirjataan osuus Eksoten alijäämästä (Eksoten poistoero huomioiden) 0,282 milj. euroa.

Alustava tilinpäätösennuste muuttui noin 1,65 milj. euroa paremmaksi kuin mitä vuoden 2016-2017 clearaus-laskelman lukujen perusteella oli arvioitu.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

Tavoite	Mittari/ toimenpiteet	Toteuma
Palvelusopimuksen toteutus	Taloustraamissa pysyminen	Eksoten jäsenkuntalaskutus perustuu palvelusopimukseen, mutta kuluvaikutusta tulee myös Eksoten alijäämästä peruspääoman suhteessa. Jäsenkuntalaskutuksen monimutkaisuus vaikeuttaa kunnan taloussuunnittelua ja -seurantaa.
Toimiva yhteistyö hyvinvointipalveluissa	Eksoten ja kunnan yhteistyö kitkatonta. Hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteet yhden-suuntaisia.	Yhteistyö perustyössä on hyvää. Kunnan ja Eksoten välinen keskustelu taloustietojen seurantaan ja ennakointiin ei ole ollut riittävää. Osin sovitut käytänteet Eksoten kanssa ovat olleet sellaisia, että tieto kunnan tilinpäätökseen vaikuttavista kirjauksista saadaan vasta seuraavan vuoden maaliskuussa.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio-muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	127 169,30	117 738		117 738	122 116,56	-4 378,56
TOIMINTAKULUT	-14 874 949,08	-13 503 048	-1 857 000	-15 360 048	-14 157 173,90	-1 202 874,10
TOIMINTAKATE	-14 747 779,78	-13 385 310	-1 857 000	-15 242 310	-14 035 057,34	-1 207 252,66

VAALIT, TARKASTUS JA KONSERNIHALLINTO YHTEENSÄ

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	1 885 952,31	1 808 573,00	0,00	1 808 573,00	1 778 336,59	30 236,41
TOIMINTAKULUT	-17 271 262,41	-15 986 516,00	-1 887 000,00	-17 873 516,00	-16 448 361,74	-1 425 154,26
TOIMINTAKATE	-15 385 310,10	-14 177 943,00	-1 887 000,00	-16 064 943,00	-14 670 025,15	-1 394 917,85

40 Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

400 Sivistyspalveluiden hallinto

Tilivelvollinen: Sivistysjohtaja

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden tehtävänä on tukea ja kannustaa kuntalaisten henkistä ja fyysistä hyvinvointia luomalla edellytyksiä tasokkaaseen koulutukseen, varhaiskasvatukseen ja monipuoliseen vapaa-aikaan.

Uusi sivistysjohtaja aloitti virassa 1.8.2018 alkaen. Toiminta sivistyspalveluiden hallinnossa on keskittynyt toiminnan vakauttamiseen ja keskeneräisten hallinnollisten tehtävien hoitamiseen. Kunnanhallitus nimesi talouden sopeuttamistyöryhmän lokakuussa 2018. Ohjausryhmän tehtävänä oli laatia palveluverkkoselvitys ja talouden sopeuttamistoimet vuosille 2019–2021. Ohjausryhmässä toimialajohtajat toimivat asiantuntijajäseninä. Sopeuttamistoimien kartoitus ja vaihtoehtojen suunnittelu on työllistänyt paljon koko sivistyspalveluiden hallintoa loppuvuodesta 2018.

Varhaiskasvatuspäällikön tehtävät siirrettiin sivistysjohtajalle 1.8.–31.12.2018 väliseksi ajaksi. Hallintosäännössä varhaiskasvatuspäällikölle määrättyä toimivaltaa käytti tämän ajan sivistysjohtaja. Samassa yhteydessä sivistysjohtajan alaisuuteen siirtyivät päiväkodinjohtajat, varhaiskasvatuksen palvelusihteri ja kiertävä erityislastentarhanopettaja. Toiminta tähtäsi pysyvään muutokseen, joka otettiin käyttöön hallintosäännön päivityksen yhteydessä 1.1.2019 alkaen.

Koulukuljetuksien kilpailutus suoritettiin keväällä 2018. Uudet kuljetussopimukset ovat voimassa 1+1 vuotta alkaen elokuusta 2018.

Hanketoiminta tukee Taipalsaaren sivistys- ja hyvinvointipalveluiden toimialueen toimintakulttuurin kehittämistä. Hanketoiminta mahdollistaa toiminnan kehittämisen ja hyvien käytänteiden jakamisen erilaisissa yhteistyöverkostoissa.

HANKKEET 2018	
1	Koulujen kerhotoiminta
2	Liikkuva koulu
3	Tutoropettajan toiminta
4	Tutoropettajan koulutus
5	Varhentamisella voimaa
6	Varhaiskasvatuksen kehittäminen
7	Marjatta Kurenniemi 100
8	Erasmus+ 100steps
9	LAPE-hanke
10	Metku
11	VALO-hanke
12	Taipalsaari historia
13	Etsivä nuorisotyö
14	Nupit kaakkoon
15	Kerhotoiminta
16	Youth in Action
17	Global Creators
18	13RYE
19	Unikot lukemaan

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

<i>Tavoite</i>	<i>Mittari / Toimenpiteet</i>	<i>Toteuma</i>
Tehtäväalueiden perustyön tukeminen ja kehittäminen, 1 kehityskeskustelu / työntekijä / vuosi	Toteutuneet kehityskeskustelut	Kehityskeskustelut toteutuneet muilla tehtäväalueilla paitsi hallinnossa.
Koko sivistystoimen henkilöstö voi hyvin, sairauspoissaolot eivät lisääntyneet, ammatillinen kehittyminen	Henkilöstökysely, poissaolomäärät, täydennyskoulutus suunnitelma	Henkilöstökyselyt toteutuivat hallinnon ja perusopetuksen puolella. Henkilöstön sairauspoissaoloissa ei nousua paitsi Loiskeen päiväkodin sisäilman vuoksi.
Palvelut toteutetaan tehokkaasti ja tuloksellisesti talousarvion puitteissa	Talousarvio 2018	Toteutunut

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio-muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT				0		
TOIMINTAKULUT	-192 000,18	-239 280	0	-239 280	-192 115,64	-47 164,36
TOIMINTAKATE	-192 000,18	-239 280	0	-239 280	-192 115,64	-47 164,36

470 Perusopetus

Tilivelvollinen: Sivistysjohtaja

Taipalsaaren kunnassa toimii kolme perusopetuksen yksikköä: Saimaanharjulla, Kirkonkylällä ja Vehkataipaleella. Perusopetuksen piirissä lukuvuotena 2018 olevien oppilaiden lukumäärä oli 502. Saimaanharjun yhtenäiskoulun alaluokat olivat väistötiloissa vuoden 2018 loppuun. Osalle yläluokkien oppiaineista järjestettiin myös väistötilat. Toiminta väistötiloissa jatkuu edelleen. Syyslukukauden 2018 alusta lukien uuden opetus suunnitelman piirissä ovat vuosiluokat 1-8. Perusopetuksen yleistavoitteena on laaja-alainen osaaminen eli tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostama kokonaisuus.

Koulujen painopistealueena ovat olleet tunne- ja vuorovaikutustaidot. Yhteistyötä kunnan eri toimialojen kanssa on tehostettu, mm. nuorisotoimen ja hyvinvointipalvelujen kanssa. Syyslukukauden 2018 alusta harjaantumisopetuksen ala- ja yläluokkien ryhmät yhdistettiin yhdeksi pienryhmäksi (veturi-ryhmä), joka toimii Saimaanharjun yhtenäiskoulun yhteydessä. Saimaanharjun yhtenäiskoulussa purettiin 3-4 -luokkien yhdysluokka (oppilaat siirtyivät rinnakkaisluokille). Yläluokilla edellisen lukuvuoden neljä 7-luokkaa yhdistettiin 8-luokalla kolmeksi luokaksi.

Uutena pienryhmänä syyslukukauden 2018 alusta Saimaanharjun yhtenäiskoulussa aloitti joustavan perusopetuksen jopo-luokka, joka toimii nuorisotiloilla.

Tunnusluku	TP2016	TP2017	TP2018
Oppilasmäärä yht. (20.9.)	527	513	502
tehostetun tuen oppilaat	31	31	45
erityisen tuen oppilaat	39	39	38
Koulukuljetukset, €	316 149	315 265	302 929
kuljetusoppilaat	162	162	158
Oppilaita/opettaja, yleisopetus	19	14	16
tuntikehys, yleisopetus	848	842	779
tuntikehys, erityisopetus	223	205	185
Tuntia/1.-9. lk opp.	2,03	2,04	1,92
Tuntia/1.-9. lk opp., yleisopetus	1,86	1,90	1,86
Toimintatuotot, perusopetus	105 578	80 740	118 703

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

Tavoite	Mittari / Toimenpiteet	Toteuma
Opetussuunnitelmien käyttöönotto ja arvioinnin sekä työskentelytapojen kehittäminen.	OPS2016 käytössä luokilla 1-8	Ops käytössä tavoitteiden mukaisesti. Uusia työtapoja otettu käyttöön laajasti.
Koulunuorisotyön lisääminen ja nuorisotilatyön tarjoaminen osana JOPO-toimintaa. 4 h / vk / lukukausi, 400 käyntikertaa / kk, 10 opp. / JOPO-ryhmä.	tunti / vk /lukukausi, käyntikerta / kk, JOPO-ryhmä oppilasmäärä.	Nuorisotyön ja jopo-toiminnan yhteistyö toteutunut tavoitteen mukaisesti.
Henkilöstön työmotivaatio on hyvä. Sairaspoissaoloissa ei merkittävää muutosta. Ammatillinen kehittyminen.	Hyvinvointiprofilin tulokset. Säännölliset kehityskeskustelut. Poissaolojen määrä. Täydennyskoulutus-suunnitelma	Työhyvinvointiin liittyvät sairaspöissaolot eivät ole lisääntyneet. Työmotivaatio vähentynyt syksyllä tietoon tulleiden muutostarpeiden vuoksi. Erilaisia koulutuksia täydennyskoulutus-suunnitelman mukaisesti. Toimialajohtajan puuttuminen aiheutti haasteita keväällä 2018.
Kustannustehokkaat palvelut, Manner-Suomen keskiarvon mukainen.	Kuntaliiton seurannan mukainen keskiarvo / oppilas	Kuntaliiton tilasto 2017 Taipalsaaren kunta 1 248 €/as. E-K kunnat 812 €/ as. Manner-Suomi 878 €/as.

Tehtävälueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio-muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	80 739,56	55 000		55 000	118 702,80	-63 702,80
TOIMINTAKULUT	-4 495 968,26	-4 348 469		-4 348 469	-4 411 814,99	63 345,99
TOIMINTAKATE	-4 415 228,70	-4 293 469	0	-4 293 469	-4 293 112,19	-356,81

480 Varhaiskasvatus

Tilivelvollinen: Sivistysjohtaja

Kunnassa toimi kolme päiväkotia: Saimaanharjulla, Kirkonkylällä ja Vehkataipaleella. Loiskeen päiväkotia Vehkataipaleella suljettiin sisäilmaongelmien takia 4.6.2018. Varhaiskasvatuksessa olevien lasten lukumäärä oli 167 lasta 31.12.2018. Luku on noin 54 % Taipalsaarella asuvista 0-7-vuotiaista. Lukuun ei ole laskettu 6-vuotiaita, jotka ovat paikalla vain 4 tuntia esiopetuksessa.

Alla olevasta taulukosta näkyy varhaiskasvatus- ja esiopetusikäisten lasten määrä kolmen vuoden ajalta.

	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018
0-7 vuotiaat lapset päivä-hoidossa	197	186	167
kunnan 0-7 v. lapset	341	313	306
%	58 %	59 %	54 %

Esiopetus:

Esiopetukseen osallistui vuoden 2018 aikana yhteensä 100 lasta (kevällä 52 ja syksyllä 48 oppilasta). Esiopetuksen lisäksi varhaiskasvatusta tarvitsi 74 % oppilaista. Ilmaiseen esiopetukseen osallistui 26 % oppilaista. Esiopetusta ostettiin ostopalveluna kahdelle oppilaalle.

Alle olevasta taulukosta näkyy esiopetusikäisten oppilaiden määrä ja palveluntarpeet kolmelta vertailuvuodelta:

	2016	2017	2018
Esiopetukseen osallistuneet	108	109	100
Esiopetus + päivähoito	80 % (86)	72 % (78)	74 % (74)
Ilmainen esiopetus	21 % (22)	28 % (31)	26 % (26)

Osto- ja myyntipalvelut:

Ostopalveluja ostettiin Lappeenrannan kaupungilta, Lemmin kunnalta sekä yksityiseltä päiväkodilta. Varhaiskasvatusta ostettiin vuoden aikana neljälle lapselle. Ostopalveluiden piirissä olevat perheet ovat asiakassuhteessa kuntaan, joten asiakasmaksut saadaan tulona.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta:

Perusopetuksen 1. ja 2.luokan oppilaille tarjotaan iltapäivätoimintaa, aamutoimintaa järjestetään vain erityishuolto-ohjelman piirissä oleville oppilaille. Kehitysvammaisten lasten varhaiskasvatuksesta, koululaisten aamu- ja/tai iltapäivähoidosta ja loma-ajan hoidosta on sovittu Eksoten kanssa palvelusopimuksella. Erityishuoltolain mukaan varhaiskasvatus ja aamu- ja iltapäivätoiminta on maksutonta palvelua, jos lapselle on tehty erityishuolto-ohjelma vammaishuollon kanssa.

Alla olevasta taulukosta näkyy aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvien oppilaiden määrä kolmelta vertailuvuodelta. Vuonna 2018 iltapäivätoimintaan osallistui yhteensä 69 oppilasta (kevällä 30 ja syksyllä 39 oppilasta).

	2016	2017	2018
Iltapäivätoiminta	80	68	69
Aamu- ja iltapäivätoiminta	4	4	3

Lasten kotihoidon tukeminen:

Lapsiperheet ovat oikeutettuja taloudellisiin tukiin, jotka auttavat lapsen hoidon järjestämisessä sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Kunta tukee lapsiperheitä rahoittamalla kotihoidon tukea ja kuntalisää, yksityisen hoidontukea ja kuntalisää, joustavaa tai osittaista hoitorahaa. Tuet maksaa Kela.

Tukien käyttö Taipalsaarella:

Kotihoidon tukea sai 97 perhettä. Yksityisen hoidon tukea käytti 9 perhettä. Perhe ei ole asiakassuhteessa kuntaan, joten kunta ei saa toiminnasta tuloja. Osittaista/joustavaa hoitorahaa käytti 17 työssä käyvää perhettä.

	2016	2017	2018
Alle 3-vuotiaat lapset kunnassa	145	122	107
Kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki	123	109	97
Kotona hoidettiin % alle 3-vuotiaista lapsista	84 %	89 %	90 %

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

<i>Tavoite</i>	<i>Mittari / Toimenpiteet</i>	<i>Toteuma</i>
Lapsiryhmien käyttöasteen parantaminen	Ka vähintään 90 %, seuranta kuukausittain.	Seurantaa on tehty, mutta ei raportointia eteenpäin. Ka 76,5 %
Esi- ja alkuopetuksen yhteistoiminnan sekä AP/IP –toiminnan kehittäminen. Perusopetuslaki (4§, 26§, 48§)	Henkilöstön yhteiskäyttö 1.8.2018 alkaen.	1.8.2018 alkaen ap/ip –toiminnan siirron suunnittelu perusopetuksen alaisuuteen sekä toiminnan kehittäminen. Esi- ja alkuopetuksen osalta muutosta ei vielä käynnistetty.
Henkilöstön lomasuunnittelun tehostaminen, lomat 90 % koulujen loma-aikoina	Lomat 90 % koulujen loma-aikoina	Lomat 74 % koulujen loma-aikoina
Kustannustehokkaat palvelut, Manner-Suomen vuosikeskiarvon mukainen	Kuntaliiton seurannan mukaiset käytötalouden kustannukset.	Kustannustehokkaat palvelut, v. 2017 nettokustannukset €/0-6 v. Manner-Suomi 6750 e, Etelä-Karjala 6217 e. Nettokustannukset v. 2017 €/0-6 v oli 7048e.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	391 089,34	286 427		286 427	367 183,76	-80 756,76
TOIMINTAKULUT	-2 750 814,63	-2 515 995		-2 515 995	-2 498 952,43	-17 042,57
TOIMINTAKATE	-2 359 725,29	-2 229 568	0	-2 229 568	-2 131 768,67	-97 799,33

Varhaiskasvatuksen toimintatulot muodostuivat ennustettua paremmiksi. Budjetointivaiheessa ei voitu tarkalleen arvioida 1.1.2018 voimaan tulleen asiakasmaksulain uudistuksen sekä 1.8.2018 voimaan tulleen indeksitarkastuksen vaikutuksia toimintatuottoihin.

490 Kulttuuri ja vapaa-aika

Tilivelvollinen: Sivustysjohtaja

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden painopistettä on jo aiemmin käännetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suuntaan. Riittävä ja laadukkailla peruspalveluilla tarjotaan kuntalaisille mahdollisimman hyvät puitteet huolehtia omasta hyvinvoinnistaan omatoimisesti ja ennaltaehkäisevästi.

Taipalsaaren kunnankirjaston tehtävänä on voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen tarjota kuntalaisille pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, edistää lukemista ja kirjallisuutta sekä tarjota opastusta ja tukea tiedonhankintaan. Tehtävänsä toteuttamiseksi kirjasto ylläpitää monipuolista ja uudistuvaan kokoelmaa sekä tarjoaa tilaa kuntalaisten harrastustoimintaan, opiskeluun ja viihtymiseen.

Kirjaston keskeiset luvut	2017	2018
Kokonaislainaus	65 373	65 655
Lainat/asukas	13,7	13,9
Kirjastokäynnit	37 299	37 301
Tapahtumien osallistujamäärä	1 968	3 335
Kokoelmat yhteensä	40 848	39 751
Kirjakokoelmat yhteensä	35 591	34 373
Aineistoraha	32 000	32 000

Kirjasto on panostanut erityisen vahvasti lastenkirjastotyöhön ja tapahtumiin.

Nuorisopalveluiden tavoitteena on nuorten elinolojen parantaminen sekä terveen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun tukeminen ja vahvistaminen. Nuorisotyö tarkoittaa käytännössä ohjattua, kasvatuksellista toimintaa ja se mahdollistaa lasten ja nuorten osallisuutta. Nuorisotyön tarkoitus on lisäksi vaikuttaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Nuorisopalveluiden toimintakenttään kuuluvat etsivä nuorisotyö, nuorisotalotyö, kerho- ja pajatyö, nuorten kesäpaja, nuorten osallisuus (nuorisovaltuusto ja talokokoukset), alakouluikäisten lomakerhot, tapahtumat, retket sekä ehkäisevä päihdetyö.

Nuorisotalotoiminta	2017		2018	
	Aukiolokerrat	Kävijämäärät(ka)	Aukiolokerrat	Kävijämäärät(ka)
Nuorten avoimet ovet 13–17-vuotiaat				
Tammi-Toukokuu	86	28	82	27
Kesä-Elokuu	20	33	14	28
Syys-Joulukuu	62	35	55	40

Varhaisnuorisokerho 5.-6.-luokkalaiset	2017		2018	
	Kerrat		Kerrat	
Tammi-Toukokuu	18	16	15	11
Elo-Joulukuu	14 (sharju) 11 (kk)	20 (sharju) 4 (kk)	13	25

Nuorisotalotyössä sekä varhaisnuorisokerhossa näkyy poikkeuksetta kevätkauden kävijämäärien lasku. Syksyllä uudet ikäryhmät aloittavat mukana toiminnassa ja viettävät toimintojen parissa paljon aikaa. Kevätkaudella säiden parantuessa osallistuminen avoimeen talotyöhön sekä kerhoihin laskee.

Koulunuorisotyön määrään vaikuttaa tarve (esim. teematunnit erilaisiin ajankohtaisiin teemoihin liittyen), joka vaihtelee lukukausittain. Tuki- ja kummioppilastyössä nuorisopalvelut toimivat säännöllisesti yhteistyötahona.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

Tavoite	Mittari / Toimenpiteet	Toteuma
Kirjasto		
Lastenkirjastotyön toteutus vuosikellokalenterin mukaisesti, 2 h / ryhmä / lv	tunnit / ryhmä / lukuvuosi	2,5 h / ryhmä / lukuvuosi
Liikunta ja vapaa-aika		
Ennaltaehkäisevien hyvinvointi- ja kulttuuri-palveluiden tarjoaminen. 2017 määrä / asiakastyytyväisyys.	tapahtuma / liikuntatilojen varausaste / harrastajamäärät / asiakaskysely	Senioriliikuntaryhmiä 2, osallistujamäärä 31 (v.2017 23 osallistujaa). Käyttöasteet liikuntasaleissa kouluajan ulkopuolella: Kk 70 %, Sh 37 % ja Ve 28 %. Asiakaskysely ei toteutunut.
Nuorisotoimi		
Koulunuorisotyön kehittäminen ja nuorisotalotyön tarjoaminen, 4h / viikko / lukukausi, 400 käyntikertaa / kk	tunnit / viikko / lukukausi, käyntikerta / kuukausi	Koulunuorisotyö 3h/vko/kevätlukukausi 2,4h/vko/syyslukukausi Nuorisotalotyö 436 käyntikertaa/kk (11 kk)

Tehtävälueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio-muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	82 585,79	55 900		55 900	130 148,84	-74 248,84
TOIMINTAKULUT	-587 682,28	-547 167	0	-547 167	-575 041,16	27 874,16
TOIMINTAKATE	-505 096,49	-491 267	0	-491 267	-444 892,32	-46 374,68

SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUT YHTEENSÄ

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	554 414,69	397 327	0	397 327	616 035,40	-218 708,40
TOIMINTAKULUT	-8 026 465,35	-7 650 911	0	-7 650 911	-7 677 924,22	27 013,22
TOIMINTAKATE	-7 472 050,66	-7 253 584	0	-7 253 584	-7 061 888,82	-191 695,18

50 Tekniset palvelut**500 Teknisten palveluiden hallinto**

Tilivelvollinen: Tekninen johtaja

Hallinto:

Suunniteltuja hankkeita vuodelle 2018 vietiin eteenpäin. Kuhatien saneeraus toteutettiin pienennetyssä mittakaavassa, katuvalaistusverkkoa kehitettiin Ketveleen alueella ja vesi-huoltolaitoksen (viemäri ja käyttövesi) verkoston tilan kartoitustyöt käynnistettiin 2018 keväällä. Verkosto on saatu kartoitettua ja korjausvelkalaskelmat valmistuvat 2019 keväällä. Sarviniemen alueen kehittämistä jatkettiin virkistysaluesäätiön ja Etelä-Karjalan maakuntaliiton kanssa yhteistyössä.

Pohjavesiensuojelusuunnitelma valmistui 2018 keväällä.

Ympäristötoimi ja palo- ja pelastustoimi:

Ympäristötoimen toimintakulut olivat 38,39 €/asukas ja yhteistoimintamenot olivat sopimusten ja talousarvion mukaiset. Palo- ja pelastustoimen toimintakulut olivat 86,76 €/asukas.

Jätehuolto:

Jäteaseman vuokra EKJH:lta laskutetaan vuosittain marraskuussa. Imatran jätelautakunta on raportoinut viranomaispäätöksistä ja kokouksista sähköisesti.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

<i>Tavoite</i>	<i>Mittari/Toimenpiteet</i>	<i>Toteuma</i>
Palvelut toteutetaan kokonaistaloudellisesti valtuuston asettamien määrärahojen puitteissa.	Käyttötalouden ja investointihankkeiden taloudelliset raamit	Toteutunut pääosin
Energiätehokkuuden parantaminen ja tätä tukevien suunnitelmien luominen	Suunnitelmat	Osittain toteutunut: suunnitelmia on tehty ja osittain toteutettu, mutta budjetissa ei ole varattu kaikkiin kohteisiin rahaa.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio-muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	799,94	7 800		7 800	2 039,09	5 760,91
TOIMINTAKULUT	-816 785,86	-846 757	0	-846 757	-859 521,31	12 764,31
TOIMINTAKATE	-815 985,92	-838 957	0	-838 957	-857 482,22	18 525,22

Merkittävät poikkeamat talousarviosta

Yhteistoimintamaksuosuudet kasvoivat hiukan.

510 Kaavoitus

Tilivelvollinen: Tekninen johtaja

Teknisten palveluihin kuuluu kunnan alueella tapahtuva kaavoitus ja maankäytön suunnittelu ja sen ohjaus. Maankäytön suunnittelulla luodaan edellytykset hyvälle ja elinvoimaiselle asuin- ja elinympäristölle.

Kuntaan palkattiin maankäyttöinsinööri elokuussa 2018 yhteissopimuksella Savitaipaleen kunnan kanssa. Kaavoitettavia alueita kartoitettiin ja selvitettiin kaavoituksen tarvetta. Pieniä hankkeita käynnistettiin syksyllä 2018 ja suunniteltiin tulevia kaavoituksia vuodelle 2019 ja eteenpäin.

Konstunrannan kaava kumottiin hallinto-oikeudessa ja tekninen lautakunta päätti käynnistää kaavoitushankkeen uudestaan.

Pien-Saimaan osayleiskaavan Lemminkäisen osan kaavapäivitys ja Pappilanniemen pienimuotoinen kaavamuutos käynnistettiin syksyllä 2018.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

<i>Tavoite</i>	<i>Mittari/Toimenpiteet</i>	<i>Toteuma</i>
Ranta-alueiden kaavoittaminen tehtyjen suunnitelmien mukaisesti.	Kaavoituskatsaus	Toteutunut

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio-muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	0,00	0		0	9 311,64	-9 311,64
TOIMINTAKULUT	0,00	-47 000		-47 000	-45 390,45	-1 609,55
TOIMINTAKATE	0,00	-47 000	0	-47 000	-36 078,81	-10 921,19

570 Rakennusvalvonta ja lupapalvelut

Tilivelvollinen: Tekninen johtaja

Talouden tavoitteiden toteutuminen on tulojen osalta ylittynyt talousarviosta ja menot ovat allittuneet.

Kiinteistötietojen tarkastushanke on edennyt maastokäynteihin ja kiinteistöistä on kartoitettu noin 30 %. Tarkastushankkeen muutettuja tietoja viedään väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistorekisteriin. Tarkastushankkeen alkuperäinen valmistumistavoite on ollut vuosi 2019. Näillä näkymin projektia joudutaan jatkamaan vuodelle 2020, johtuen rekisterien suurista puutteista ja arkiston hajanaisuudesta.

Taipalsaaren kunnan rakennusjärjestyksen uusiminen on käynnistetty vuonna 2017. Uusi rakennusjärjestys on ollut voimassa 1.11.2018 lähtien.

Rakennusvalvonnan sähköistä lupajärjestelmää on testattu vuoden 2018 aikana muutaman eri suunnittelijan toimesta. Sähköistä lupajärjestelmää on päivitetty käytössä ilmenneiden huomioiden avulla. Lupajärjestelmä on otettu käyttöön 2018-2019 vuodenvaihteen jälkeen.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

<i>Tavoite</i>	<i>Mittari / Toimenpiteet</i>	<i>Toteuma</i>
Rakennusjärjestyksen uusiminen ja voimaantulo alkuvuonna 2018	Valtuuston hyväksymä rakennusjärjestys voimaan.	Toteutunut osittain. Rakennusjärjestys tullut voimaan 1.11.2018.
Rakennuslupien käsittelyn tehostaminen	Luvan käsittelyaika enintään yksi kuukausi	Pääosin toteutunut. Kausittaista poikkeamaa käsittelyajoissa.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio-muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	49 938,64	61 200		61 200	81 128,37	-19 928,37
TOIMINTAKULUT	-149 556,56	-161 707		-161 707	-157 543,54	-4 163,46
TOIMINTAKATE	-99 617,92	-100 507	0	-100 507	-76 415,17	-24 091,83

Merkittävät poikkeamat talousarviosta

Tulot ylittäneet tavoitetason.

575 Liikenneväylät

Tilivelvollinen: Tekninen johtaja

Kuhatien saneeraus toteutettiin tyypistetyllä mittakaavalla ja Kuhatie päällystettiin välillä mt408-Kirjolohentie. Kirjamoinkaaren varteen, Kirjamoinniemen alueelle tehtiin kevyenliikenteen väylä.

Liikenneturvallisuussuunnitelmia päivitettiin ELY-keskuksen ja naapurikuntien kanssa yhteistyössä.

Kaavateiden kunnossapitoa mm. asfalttipaikkauksia on toteutettu suunnitelmien mukaisesti.

Yksityistieavustus sisältää avustuksen teiden kunnossapitoon, perusparannuksiin ja tiekunnan lossille. Yksityistieavustukset kunnossapitoon on maksettu tiekunnille.

Katuvalaistusverkkoa parannettiin Ketveleen alueella.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

<i>Tavoite</i>	<i>Mittari / Toimenpiteet</i>	<i>Toteuma</i>
Liikenneverkoston kuntotason parantaminen ja vuosittaisen saneeraamisohjelman luominen	Toteutuksen vuosittaisen määrärahan puiteissa ja suunnitelman luonti	Toteutunut osittain. Liikenneverkkoa on parannettu

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	0,00	750		750	0,00	750,00
TOIMINTAKULUT	-312 962,39	-334 670		-334 670	-303 687,05	-30 982,95
TOIMINTAKATE	-312 962,39	-333 920	0	-333 920	-303 687,05	-30 232,95

580 Kiinteistöhuolto ja yleiset alueet

Tilivelvollinen: Kunnanrakennusmestari

Kunnan kohteiden perusylläpitoa ja korjauksia on suoritettu. Kunnantalolla saneerattiin lukitusjärjestelmät sekä uusittiin automaatiojärjestelmää. Kuhatie 8:ssa aloitettiin yhdessä asunnossa remontti työllistämisyksikön voimin ja kohteen sauna saneerattiin.

Rehulan venelaiturin kansi uusittiin ja syksyn 2018 aikana Saimaanrannan lomakylän satama otettiin kunnan haltuun. Satama-alueiden kehittäminen jatkuu vuoden 2019 puolella määrärahojen puitteissa. Sarviniemen lisälaitureiden kehittämistä ei ole tehty ja tarve näiden laajentamiselle täytyy suunnitella. Kuivanmaan matonpesupaikkaa valmisteltiin syksyllä 2018 ja paikka otetaan käyttöön 2019 keväällä.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

<i>Tavoite</i>	<i>Mittari / Toimenpiteet</i>	<i>Toteuma</i>
Energian kulutuksen pienentäminen	Energiankulutus -10%	Osittain toteutunut: suunnitelmia tehty, järjestelmiä ei ole saatu optimoitua, jotta energiaa olisi säästetty
Yleisten alueiden kuntotason kohottaminen ja vuosittaisen saneeraamishjelman luominen	Toteutuksen vuosittaiset määrärahan puitteissa ja suunnitelman luominen	Toteutunut
Ohjeistavien kiinteistökohtaisten huoltosuunnitelmien laadinta vuoden 2018 aikana.	Huoltokirjajärjestelmä	Järjestelmä käyttöön otettu ja suunnitelmien laadinta aloitettu. Suunnitelmat eivät valmistuneet vuonna 2018.

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	1 125 120,62	1 045 214		1 045 214	1 084 810,37	-39 596,37
TOIMINTAKULUT	-2 136 989,55	-2 112 203	0	-2 112 203	-2 140 012,41	27 809,41
TOIMINTAKATE	-1 011 868,93	-1 066 989	0	-1 066 989	-1 055 202,04	-11 786,96

Merkittävät poikkeamat talousarviosta

Kunnan kohteiden lämmityskulut ovat suunniteltuja korkeammat kaukolämmön hintojen nousun takia.

590 Kunnallistekniikka /vesihuoltolaitos

Tilivelvollinen: Tekninen johtaja

Käyttövesi- ja viemäriverkoston tilan selvitys ja kartoitustyöt aloitettiin kesällä 2018. Verkosto on tarkemmitattu ja kaikki kaivot ja sulkuventtiilit on tarkastettu ja testattu. Korjausvelkalaskelmien laatiminen aloitettiin syksyllä 2018 ja valmistuu talven 2019 aikana. Digitaalinen kartta-aineisto saatiin käyttöön kesän 2018 aikana.

Pumppaamoiden huoltoa ja pumppujen uusintaa on tehty vuoden aikana tarpeen mukaan.

Verkostosta paljastui iso vuoto, jossa puhdasta vettä on päässyt vuotamaan pidemmän aikaa. Vuoto paikallistettiin ja korjattiin.

Palvelu- ja kehittämistavoitteet

Tavoite	Mittari/Toimenpiteet	Toteuma
Toimiva verkosto	Verkostoon pumpattu vesi m ³ / laskutettu vesi m ³ . Veden kokonaishukan väheneminen vuodesta 2016.	Ei toteutunut
Häiriötön vedenjakelu	Häiriöiden määrä 0 kpl	Toteutunut
Digitaalinen kartta-aineisto	Keyaqua –järjestelmän käyttöönotto ja verkoston kartoitus	Toteutunut

Tehtäväalueen talous

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio-muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	550 636,17	594 000		594 000	574 675,85	19 324,15
TOIMINTAKULUT	-530 113,15	-493 315	-40 000	-533 315	-499 217,40	-34 097,60
TOIMINTAKATE	20 523,02	100 685	-40 000	60 685	75 458,45	-14 773,45

Merkittävät poikkeamat talousarviosta

Toimintatuotoissa jäätin jälkeen budjetoidusta. Siirtoviemärin jätevesimaksuosuudet ylittivät budjetoidusta.

TEKNISET PALVELUT YHTEENSÄ

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	1 726 495,37	1 708 964,00	0,00	1 708 964,00	1 751 965,32	-43 001,32
TOIMINTAKULUT	-3 946 407,51	-3 995 652,00	-40 000,00	-4 035 652,00	-4 005 372,16	-30 279,84
TOIMINTAKATE	-2 219 912,14	-2 286 688,00	-40 000,00	-2 326 688,00	-2 253 406,84	-73 281,16

KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ KOKO KUNTA

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	Talousarvio- muutokset	TA 2018 muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT	4 166 862,37	3 914 864	0	3 914 864	4 146 337,31	-231 473,31
TOIMINTAKULUT	-29 244 135,27	-27 633 079	-1 927 000	-29 560 079	-28 131 658,12	-1 428 420,88
TOIMINTAKATE	-25 077 272,90	-23 718 215	-1 927 000	-25 645 215	-23 985 320,81	-1 659 894,19

TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN

	TA-alkup	TA-muutos	TA + muutos	Tot. euro	Tot-%	Poikkeama
TULOSLASKELMA						
TOIMINTATUOTOT						
Myyntituotot	2 367 745	0	2 367 745	2 452 441,34	104	84 696,34
Maksutuotot	332 285	0	332 285	401 449,55	121	69 164,55
Tuet ja avustukset	173 334	0	173 334	316 230,11	182	142 896,11
Muut toimintatuoto	1 041 500	0	1 041 500	976 216,31	94	-65 283,69
	3 914 864	0	3 914 864	4 146 337,31	106	231 473,31
TOIMINTAKULUT						
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkki	-5 815 313	0	-5 815 313	-5 810 780,09	100	4 532,91
Henkilösivukulut						
Eläkekulut	-1 316 359	0	-1 316 359	-1 342 056,55	102	-25 697,55
Muut henkilösivukulut	-247 190	0	-247 190	-201 023,45	81	46 166,55
Palvelujen ostot	-18 063 182	-1 927 000	-19 990 182	-18 694 529,13	94	1 295 652,87
Aineet,tarvikkeet, tavarat						
Ostot tilikauden	-1 681 618	0	-1 681 618	-1 554 630,33	92	126 987,67
Avustukset	-348 090	0	-348 090	-346 012,89	99	2 077,11
Muut toimintakulut	-161 327	0	-161 327	-182 625,68	113	-21 298,68
	-27 633 079	-1 927 000	-29 560 079	-28 131 658,12	95	1 428 420,88
TOIMINTAKATE	-23 718 215	-1 927 000	-25 645 215	-23 985 320,81	94	1 659 894,19
Verotulot	19 179 000	-157 000	19 022 000	19 007 698,17	100	-14 301,83
Valtionosuudet	-6 157 000	-108 000	6 049 000	6 085 175,00	101	36 175,00
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	17 000	0	17 000	15 750,77	93	-1 249,23
Muut rahoitustuoto	3 300	0	3 300	10 949,79	332	7 649,79
Korkokulut	-190 000	0	-190 000	-151 341,55	80	38 658,45
Muut rahoituskulut	-6 500	0	-6 500	-6 878,22	106	-378,22
VUOSIKATE	1 441 585	-2 192 000	-750 415	976 033,15	-130	1 726 448,15
Poistot ja arvonalentumiset						
Suunn.muk. poistot	-2 050 000	0	-2 050 000	-2 058 962,45	100	-8 962,45
Satunnaiset erät						
TILIKAUDEN TULOS	-608 415	-2 192 000	-2 800 415	-1 082 929,30	39	1 717 485,70
Poistoeron muutos	92 734	0	92 734	92 734,32	100	0,32
TILIK.YLI/ALIJÄÄMÄ	-515 681	-2 192 000	-2 707 681	-990 194,98	37	1 717 486,02

Verotulojen erittely

Verotulot	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio	Toteuma	%	Poikkeama
			muutosten jälkeen			
Kunnan tulovero.	16 632 000	-157 000	16 475 000	16 440 182	100	-34 818
Osuus yhteisöveron tuotosta	859 000		859 000	865 176	101	6 176
Kiinteistövero	1 688 000		1 688 000	1 702 339	101	14 339
Verotulot yhteensä	19 179 000	-157 000	19 022 000	19 007 698	100	-14 302

Tuloveron määräytymisen perusteet

Vuosi	Verotettava tulo,		
	Tulovero%	milj. euroa	Muutos %
2013	19,75	82,9	2,6
2014	19,75	84	1,3
2015	20	84,6	0,7
2016	20	85,5	1,1
2017	20,50	85,3	-0,2

Kiinteistöveroprosentit

	2018	2017
Yleinen kiinteistövero	1,05	1,05
Vakituinen asuinrakennus	0,50	0,50
Muu kuin vakituinen asuinrakennus	1,10	1,10
Asuintarkoitukseen kaavoitetut rakentamattomat tontit	3,00	3,00
Yleishyödyllisen yhteisön kiinteistövero	0,00	0,00

Valtionosuuksien erittely

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio	Toteuma	Poikkeama
			muutosten jälkeen		
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus, ml. tasaukset	6 992 000		6 992 000	7 027 361	35 361
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-835 000	-108 000	-943 000	-942 186	814
Valtionosuudet yht.	6 157 000	-108 000	6 049 000	6 085 175	36 175

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN

Konsernihallinnon investoinnit

H01 Kiinteän omaisuuden hankinta/myynti

Toteuma	Pappilanniemi:Tontti Kallioinen 831-445-1-105 lunastettu takaisin			Toteuma	Poikkeama
	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen		
Investointimenot	-50 000,00	0,00	-50 000,00	-17 207,00	-32 793,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutukset					
Investointien rahavirta	-50 000,00	0,00	-50 000,00	-17 207,00	-32 793,00

H02 Osakkeiden hankinta ja myynti

Toteuma	Metsäliitto osuuskorot 2018			Toteuma	Poikkeama
	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen		
Investointimenot	0,00	0,00	0,00	-2 152,03	2 152,03
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutukset					
Investointien rahavirta	0,00	0,00	0,00	-2 152,03	2 152,03

H04 Pappilanniemen tontinmyynti

Toteuma	Pappilanniemestä 2 tonttia:Rotko ja Alakallio			Toteuma	Poikkeama
	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen		
Investointimenot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vast. hyödykk. luovutustulot	0,00		0,00	5 784,49	-5 784,49
Investointien rahavirta	0,00		0,00	5 784,49	-5 784,49

H19 Valokaapeliverkon rakentaminen/muu pitkävaikutteinen meno

Toteuma	Kuntarahaosuudet laajakaistaverkon rakentamiseen			Toteuma	Poikkeama
	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen		
Investointimenot	-386 555,00	0,00	-386 555,00	-386 555,54	0,54
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot					
Investointien rahavirta	-386 555,00	0,00	-386 555,00	-386 555,54	0,54

H20 SVOP Saimaan Kuitu Oy

Toteuma	Saimaan Kuitu Oy:n pääomittamiseen ja ns. lisätukeen maksetut erät			Toteuma	Poikkeama
	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen		
Investointimenot	-212 188,00	0,00	-212 188,00	-212 188,06	0,06
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot					
Investointien rahavirta	-212 188,00	0,00	-212 188,00	-212 188,06	0,06

T98 Saimaan Kuitu/liittymät**Toteuma**

Liittymät 2 kpl; Røyty ja Vehkakaipale

	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot	0,00	0,00	0,00	-3 980,00	3 980,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot					
Investointien rahavirta	0,00	0,00	0,00	-3 980,00	3 980,00

Konsernihallinnon investoinnit yhteensä

	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot	-648 743,00	0,00	-648 743,00	-622 082,63	-26 660,37
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden	0,00	0,00	0,00	5 784,49	-5 784,49
Investointien rahavirta	-648 743,00	0,00	-648 743,00	-616 298,14	-32 444,86

Teknisten palveluiden investoinnit**T29 Kaavateiden katuvalojen uusiminen****Hanketavoitteet** Kaavateiden katuvalojen uusiminen määräysten mukaisiksi.**Tavoitteiden toteuma** Ketveleen katuvalot ja valaisin pylväät uusittiin. Uusintaa jatketaan vuosittain alue kerrallaan. Vuoden 2018 osuus valmis.

	Ed. vuosien käyttö	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot	-104 355,74	-100 000	0	-100 000	-41 290,00	-58 710,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin						
Pysyv. vastaavien hyödykkeiden luov.tulot						
Investointien rahavirta	-104 355,74	-100 000	0	-100 000	-41 290,00	-58 710,00

T32 Kukatien peruskorjaus**Hanketavoitteet** Kukatien kunnostaminen**Tavoitteiden toteuma** Kukatien asfaltointi ja hidasteiden rakentaminen sekä sadevesikaivojen ja -imeytysalueiden rakentaminen. Hanke on valmis.

	Ed. vuosien käyttö	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot		-240 000	150 000	-90 000	-78 473,55	-11 526,45
Rahoitusosuudet investointimenoihin						
Pysyv. vastaavien hyödykkeiden luov.tulot						
Investointien rahavirta		-240 000	150 000	-90 000	-78 473,55	-11 526,45

T40 Rehulan venelaiturin uusinta**Hanketavoitteet** Rehulan laiturin kansirakenteiden uusiminen**Tavoitteiden toteuma** Kansirakenteet ja varusteet uusittiin. Hanke on valmis.

	Ed. vuosien käyttö	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot		-30 000	15 000	-15 000	-12 355,14	-2 644,86
Rahoitusosuudet investointimenoihin						
Pysyv. vastaavien hyödykkeiden luov.tulot						
Investointien rahavirta		-30 000	15 000	-15 000	-12 355,14	-2 644,86

T42 Sarviniemen lisälaiturialueen kehittäminen**Hanketavoitteet** Sarviniemen lisälaitureiden toteuttaminen.**Tavoitteiden toteuma** Laitureita ei toteutettu. Alueelle tehtiin parkkipaikka. Kustannukset siirretty käyttötalouteen: jäivät alle 10.000 euron.

	Ed. vuosien käyttö	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot	-10 635,64	-40 000	0	-40 000	0,00	-40 000,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin						
Pysyv. vastaavien hyödykkeiden luov.tulot						
Investointien rahavirta	-10 635,64	-40 000	0	-40 000	0,00	-40 000,00

T58 Pohjavesien suojeleusuunnitelma**Hanketavoitteet** Hankkeella edistetään vedenhankinnan riskienhallintaa pohjavesialueella**Tavoitteiden toteuma** Kustannukset ovat kaikki olleet vuosina 2017, mutta avustuksen maksu on siirtynyt vuoden 2018 puolelle. Hanke on valmis.

	Ed. vuosien käyttö	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot	-41 410,00		0			0,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin			0		20 705,00	-20 705,00
Pysyv. vastaavien hyödykkeiden luov.tulot						
Investointien rahavirta	-41 410,00	0	0	0	20 705,00	-20 705,00

T59 Kunnan kohteiden korjaukset**Hanketavoitteet** Kunnantalon lukituksen uusiminen**Tavoitteiden toteuma** Kunnantalon lukitus sekä automaatiojärjestelmä uusittiin. Hanke on valmis.

	Ed. vuosien käyttö	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot		-60 000	0	-60 000	-57 873,48	-2 126,52
Rahoitusosuudet investointimenoihin						
Pysyv. vastaavien hyödykkeiden luov.tulot						
Investointien rahavirta		-60 000	0	-60 000	-57 873,48	-2 126,52

T63 Olemassa olevan infran parantaminen**Hanketavoitteet** Kirjolohentien asfaltointi sekä muita asfaltti paikkauksia kunnan alueella**Tavoitteiden toteuma** Kirjolohentien asfaltointi. Hanke on valmis.

	Ed. vuosien käyttö	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot	-106 527,83	-100 000	40 000	-60 000	-47 811,20	-12 188,80
Rahoitusosuudet investointimenoihin						
Pysyv. vastaavien hyödykkeiden luov.tulot						
Investointien rahavirta	-106 527,83	-100 000	40 000	-60 000	-47 811,20	-12 188,80

T64 Kuivanmaan matonpesupaikka**Hanketavoitteet** Matonpesupaikan rakentaminen**Tavoitteiden toteuma** Kuivanmaan matonpesupaikka rakennettiin Vaaterantaan, pystytys suoritetaan keväällä. Hanke on valmis.

	Ed. vuosien käyttö	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot		-20 000	0	-20 000	-13 890,97	-6 109,03
Rahoitusosuudet investointimenoihin						
Pysyv. vastaavien hyödykkeiden luov.tulot						
Investointien rahavirta		-20 000	0	-20 000	-13 890,97	-6 109,03

T65 Skeittiparkin rakentaminen ja kehittäminen**Hanketavoitteet** Skeittiparkin rakentaminen**Tavoitteiden toteuma** Skeittiparkin rakentaminen Konstun jääkiekkokaukalon läheisyyteen. Kustannukset jäivät alle 10.000 euron, joten ne on siirretty käyttötalouteen.

	Ed. vuosien käyttö	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot		-10 000	0	-10 000	0,00	-10 000,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin						
Pysyv. vastaavien hyödykkeiden luov.tulot						
Investointien rahavirta		-10 000	0	-10 000	0,00	-10 000,00

	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot	-600 000,00	205 000,00	-395 000,00	-251 694,34	-143 305,66
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00	0,00	20 705,00	-20 705,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Investointien rahavirta	-600 000,00	205 000,00	-395 000,00	-230 989,34	-164 010,66

Investointiosa yhteensä

	Talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Investointimenot	-1 248 743,00	205 000,00	-1 043 743,00	-873 776,97	-169 966,03
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00	0,00	20 705,00	-20 705,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	0,00	0,00	5 784,49	-5 784,49
Investointien rahavirta	-1 248 743,00	205 000,00	-1 043 743,00	-847 287,48	-196 455,52

Rahoitusosan toteutuminen

		TA 2018	TA muutokset	TA muutoksen jälkeen	TP 2018	Poikkeama
Toiminnan rahavirta						
Vuosikate	+/-	1 441 585	-2 192 000	-750 415	976 033,15	-1 726 448,15
Satunnaiset erät	+/-					
Tulorahoituksen korjauserät	+/-				-1 349 475,26	1 349 475,26
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-	-1 248 743	-205 000	-1 043 743	-873 776,97	-169 966,03
Rahoitusosuudet investointeihin	+				20 705,00	-20 705,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	+	100 000		100 000	37 578,00	62 422,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	+/-	292 842		-1 694 158	-1 188 936,08	-505 221,92
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset		-50 000		-50 000	27 000,00	-77 000,00
Antolainasaamisten lisäykset	-	-50 000		-50 000	0,00	-50 000,00
Antolainasaamisten vähennykset	+				27 000,00	-27 000,00
Lainakannan muutokset		-98 798		-98 798	-98 797,99	-0,01
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	+	2 000 000		2 000 000	2 000 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-	-2 098 798		-2 098 798	-2 098 797,99	-0,01
Lyhytaikaisten lainojen muutos	+/-				0,00	0,00
Oman pääoman muutokset	+/-					0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	+/-			0	1 872 557,09	1 872 557,09
Vaikutus maksuvalmiuteen	+/-	144 044	0	-1 842 956	611 823,02	-2 454 779,02
Rahavarat 31.12.		853 346			1 974 569,36	1 121 223,36
Rahavarat 1.1.		709 302			1 362 746,34	653 444,34
Tunnusluvut						
Pitkäaikainen laina 31.12.2018 €		17 246 894			17 483 736,73	236 842,73
Pitkäaikainen laina per asukas (€/as)		3 631			3 708,11	50,23
		(4750 as)			(4715 as)	

Talousarviopoikkeama 236.842,73 euroa lainakannan muutoksessa johtuu vuoden vaihteessa maksettavasta Handelsbankenin lainanlyhennyksestä. Lyhennys maksetaan eräpäivän mukaisesti seuraavan vuoden puolella, mutta aiempi käytäntö oli vielä vuoden 2018 talousarviota laadittaessa edellisen vuoden puolella etukäteen.

Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Talousarvion sitovista määrärahoista ja tuloarvioista esitetään yhteenvetotaulukko, johon on koottu käyttötalousosan, investointiosan, tuloslaskelmaosan ja rahoitusosan valtuuston sitoviksi hyväksymien erien talousarvio, talousarvion muutokset, talousarvio muutosten jälkeen, toteuma ja poikkeama talousarviomuutoksen jälkeen

	Sito- vuus	Määrärahat					Tuloarviot				
		Alkup. N B	TA:n muutok- set	TA muutn jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Alkup. talous- arvio	TA:n muutok- set	TA muutn jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUSOSA											
Vaalit	B	20		20	12	-8	15	0	15	8	-7
Tarkastus ja arviointi	B	16	0	16	13	-3	0	0	0	0	0
Konsernihallinto											
Hallintopalvelut	B	1386	0	1386	1260	-126	739	0	739	730	-9
Tukipalvelut	B	931	0	931	833	-98	930	0	930	917	-13
Kehittämispalvelut	B	131	30	161	173	12	6	0	6	1	-5
Sosiaali- ja terveystaloudet	B	13 503	1857	15 360	14 157	-1203	118	0	118	122	4
Sivistys- ja hyvinvointipalvelut											
Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden hallinto	B	239	0	239	192	-47	0	0	0	0	0
Perusopetus	B	4 348		4 348	4 412	64	55	0	55	119	64
Varhaiskasvatust	B	2 516	0	2 516	2 499	-17	286	0	286	367	81
Kulttuuri ja vapaa-aika	B	547	0	547	575	28	56	0	56	130	74
Tekniset palvelut											
Teknisten palveluiden hallinto	B	847	0	847	860	13	8	0	8	2	-6
Kaavoitus	B	47	0	47	45	-2	0	0	0	9	9
Rakennusvalvonta- ja lupapalvelut	B	162	0	162	158	-4	61	0	61	81	20
Liikenneväylät	B	335		335	304	-31	1	0	1		-1
Kiinteistöhuolto ja yleiset alueet	B	2 112	0	2 112	2 140	28	1045		1045	1085	40
Kunnallistekniikka ja laitokset	B	493	40	533	499	-34	594		594	575	-19
Käyttötalouden yhteensä		27 633	1 927	29 560	28 132	-1 428	3 914	0	3 914	4 146	232

1) N=sitovuus nettomääräraha/tuloarvio, B=bruttomääräraha/tuloarvio

	Sito- vuus	Määrärahat					Tuloarviot				
		Alkup. N B	TA:n muutok- set	TA muutn jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Alkup. talous- arvio	TA:n muutok- set	TA muutn jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
TULOSLASKELMAOSA											
Verotulot	B						19 179	-157	19 022	19 007	-15
Valtionosuudet	B						6 157	-108	6 049	6 085	36
Korkotulot	B						17	0	17	16	-1
Muut rahoitustulot	B						3	0	3	11	8
Korkomenot	B	190	0	190	151	-39					
Muut rahoitusmenot	B	6	0	6	7	1					
Satunnaiset erät	B										
Tuloslaskelmaosa yhteensä		196	0	196	158	-38	25 356	-265	25 091	25 119	28

Tuhannen pyöristyserot kaavoista johtuen.

1) N=sitovuus nettomääräraha/tuloarvio, B=bruttomääräraha/tuloarvio

	Sito- vuus N B	Määrärahat					Tuloarvot				
		Alkup. talous- arvio	TA:n muutok- set	TA muut:n jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Alkup. talous- arvio	TA:n muutok- set	TA muut:n jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
INVESTOINTIOSA											
Konsernihallinto											
H01Kiinteän omaisuuden hankinta ja myynti	B	50	0	50	17	33					
H02 Osakkeiden hankinta ja myynti	B	0	0	0	2	-2	0	0	0	0	
H04 Pappilanneimen tointinmyynti	B	0	0	0	0	0		0	0	6	
H19 Valo kaap.verkon rakent./muut pitkävaik.meno	B	387	0	387	387	0					
H20 SVOP Saimaan Kuitu Oy	B	212	0	212	212	0					
T98 Saimaan Kuitu/liittymät	B	0	0	0	4	-4					
Konsernihallinnon investoinnit yhteensä		649	0	649	622	27	0	0	0	6	6
Tekniset palvelut											
T07 Pappilanniemi	B	0	0	0	0	0					
T15 Palvelutalon hulevesien hall.	B	0	0	0	0	0					
T18 Kk:n linja-auton kääntöpaikka	B	0	0	0	0	0					
T29 Kaavateiden katuvalojen uusiminen	B	100	0	100	41	59					
T32 Kuhatien peruskorjaus	B	240	-150	90	78	12					
T33 Muukkolantie peruskorjaus	B	0	0	0	0	0					
T37 Ketvele venelaiturin uusinta	B	0	0	0	0	0					
T40 Rehulan venelaituri	B	30	-15	15	12	3					
T42 Sarviniemen laiturin peruskorj	B	40	0	40	0	40					
T51 Terveyskeskuksen neuvolasiiپی	B	0	0	0	0	0					
T52 Vehkakaipaaleen koulun korjaus	B	0	0	0	0	0					
T53 Sharjun koulun rakentaminen	B	0	0	0	0	0					
T58 Pohjavesien suojeleusuunnitelma	B	0	0	0	0	0	0	0	0	21	
T59 Kunnan kohteiden korjaukset	B	60	0	60	58	2					
T61 Varavoimakoneiden hankinta	B	0	0	0	0	0					
T63 Infran perusparannuskohteet	B	100	-40	60	48	12					
T64 Kuivanmaan matonpesupaikka	B	20	0	20	14	6					
T65 Skeittiparkki keh.ja korjaus	B	10	0	10	0	10					
Teknisten palveluiden investoinnit yhteensä		600	-205	395	251	144	0	0	0	21	21
Investointiosa yhteensä		1 249	-205	1 044	873	171	0	0	0	27	27

†) N=sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B=bruttomääräraha/-tuloarvio

	Sito- vuus N B	Määrärahat					Tuloarvot				
		Alkup. talous- arvio	TA:n muutok- set	TA muut:n jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Alkup. talous- arvio	TA:n muutok- set	TA muut:n jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
RAHOITUSOSA											
Lainakannan muutokset	N	4 099	0	4 099	4 099	0			0		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		2 000	0	2 000	2 000	0					
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		2 099	0	2 099	2 099	0					
Kaikki yhteensä		33 177	1 722	34 899	33 262	-1 295	29 270	-265	29 005	29 292	287

†) N=sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B=bruttomääräraha/-tuloarvio

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

Tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2018	1.1.-31.12.2017	
Toimintatuotot			
Myyntituotot	996 540,62	924 158,81	
Maksutuotot	401 209,55	415 287,73	
Tuet ja avustukset	316 230,11	191 584,59	
Muut toimintatuotot	976 216,31	1 074 157,23	2 605 188,36
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintakulut			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-5 810 780,09	-5 799 642,89	
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-1 342 056,55	-1 356 001,56	
Muut henkilösivukulut	-201 023,45	-248 679,86	
Palvelujen ostot	-17 281 423,73	-18 096 115,40	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 511 595,01	-1 544 746,51	
Avustukset	-346 012,89	-394 893,52	
Muut toimintakulut	-182 625,68	-242 381,52	-27 682 461,26
Toimintakate		-23 985 320,81	-25 077 272,90
Verotulot		19 007 698,17	19 234 213,87
Valtionosuudet		6 085 175,00	6 147 119,00
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	15 750,77	18 110,50	
Muut rahoitustuotot	10 949,79	10 268,70	
Korkokulut	-151 341,55	-146 276,77	
Muut rahoituskulut	-6 878,22	-7 126,68	-125 024,25
Vuosikate		976 033,15	179 035,72
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 058 962,45	-2 171 828,35	
Arvonalentumiset		-2 058 962,45	-2 171 828,35
Satunnaiset erät			
Satunnaiset tuotot			
Satunnaiset kulut			
Tilikauden tulos		-1 082 929,30	-1 992 792,63
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		92 734,32	92 734,32
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)			
Rahastojen lisäys (-) ja vähennys (+)			
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		-990 194,98	-1 900 058,31

Rahoituslaskelma

	1.1.-31.12.2018		1.1.-31.12.2017	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	976 033,15		179 035,72	
Satunnaiset erät				
Tulorahoituksen korjauserät	<u>-1 349 475,26</u>	-373 442,11	<u>1 608 621,01</u>	1 787 656,73
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-873 776,97		-1 753 436,71	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	20 705,00			
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	<u>37 578,00</u>	-815 493,97	104 016,00	-1 649 420,71
Toiminnan ja investointien rahavirta		<u>-1 188 936,08</u>		<u>138 236,02</u>
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset			-180 000,00	
Antolainasaamisten vähennykset	<u>27 000,00</u>	27 000,00	<u>170 000,00</u>	-10 000,00
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 000 000,00		2 500 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 098 797,99		-1 452 699,97	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	<u></u>	-98 797,99	<u></u>	1 047 300,03
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	59 252,14		120,00	
Vaihto-omaisuuden muutos				
Saamisten muutos	17 557,95		-54 861,85	
Korottomien velkojen muutos	<u>1 795 747,00</u>	1 872 557,09	<u>9 364,43</u>	-45 377,42
Rahoituksen rahavirta		<u>1 800 759,10</u>		<u>991 922,61</u>
Rahavarojen muutos		611 823,02		1 130 158,63
Rahavarojen muutos				
Kassavarat 31.12.	1 974 569,36		1 362 746,34	
Kassavarat 1.1.	<u>-1 362 746,34</u>	611 823,02	<u>-232 587,71</u>	1 130 158,63

Tase

VASTAAVAA	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Muut pitkävaikutteiset menot	600 545,69	289 652,29
Ennakkomaksut		
	600 545,69	289 652,29
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	4 556 353,68	4 544 931,17
Rakennukset	15 271 139,13	16 391 181,64
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 537 345,05	2 892 947,27
Koneet ja kalusto	19 501,77	172 349,46
Muut aineelliset hyödykkeet		
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		123 818,55
	22 384 339,63	24 125 228,09
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	4 076 168,37	3 861 828,28
Joukkovelkakirjalainasaamiset		
Muut lainasaamiset	609 835,51	636 835,51
Muut saamiset	11 940,00	7 960,00
	4 697 943,88	4 506 623,79
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot		
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet		
Muut toimeksiantojen varat		
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet		
Keskeneräiset tuotteet		
Valmiit tuotteet		
Muu vaihto-omaisuus		
Ennakkomaksut		
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset		
Lainasaamiset	49 084,00	49 084,00
Muut saamiset		
Siirtosaamiset		
	49 084,00	49 084,00
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	431 853,60	392 589,44
Lainasaamiset		
Muut saamiset	20 785,26	58 812,53
Siirtosaamiset	68 307,12	87 101,96
	520 945,98	538 503,93
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet		
Sijoitukset rahamarkk.instrum.		
Joukkovelkakirjalainasaamiset		
Muut arvopaperit		
Rahat ja pankkisaamiset	1 974 569,36	1 362 746,34
VASTAAVAA YHTEENSÄ	30 227 428,54	30 871 838,44

VASTATTAVAA	2018	2017
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	8 507 865,39	8 507 865,39
Arvonkorotusrahasto		
Muut omat rahastot		
Edellisten tilikausien yli/alijäämä	140 707,57	2 040 765,88
Tilikauden yli/alijäämä	-990 194,98	-1 900 058,31
	7 658 377,98 [*]	8 648 572,96
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	754 910,71	847 645,03
Vapaaehtoiset varaukset		
	754 910,71	847 645,03
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset		
Muut pakolliset varaukset	352 318,25	1 670 000,00
	352 318,25	1 670 000,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot		
Lahjoitusrahastojen pääomat	214 122,18	154 870,04
Muut toimeksiantojen pääomat		
	214 122,18	154 870,04
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	14 674 191,25	14 679 585,84
Lainat julkisyhteisöiltä	809 659,00	1 040 993,00
Lainat muilta luotonantajilta		
Saadut ennakot	16 500,00	
Ostovelat		
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat		
Siirtovelat	414 232,00	414 232,00
	15 914 582,25	16 134 810,84
Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 768 552,48	1 630 621,88
Lainat julkisyhteisöiltä	231 334,00	231 334,00
Lainat muilta luotonantajilta		
Saadut ennakot		
Ostovelat	417 462,48	514 684,07
Muut velat	348 738,29	235 287,24
Siirtovelat	2 567 029,92	804 012,38
	5 333 117,17	3 415 939,57
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	30 227 428,54	30 871 838,44

Konsernilaskelmat

Konsernituloslaskelma

	2018	2017
Toimintatuotot	18 421 227,64	18 060 536,43
Toimintakulut	-42 564 774,20	-42 927 056,03
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	-128 965,81	-122 582,92
Toimintakate	-24 272 512,38	-24 989 102,52
Verotulot	19 007 698,17	19 234 213,87
Valtionosuudet	6 529 879,76	6 551 373,77
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	3 441,81	5 769,41
Muut rahoitustuotot	16 796,49	16 564,67
Korkokulut	-215 983,41	-189 898,87
Muut rahoituskulut	-33 605,35	-20 749,59
Vuosikate	1 035 715,09	608 170,74
Poistot ja arvonalentumiset		
Poistot	-2 769 875,50	-2 924 861,20
Arvonalentumiset	965,29	-422 545,11
Tilikauden tulos	-1 733 195,12	-2 739 235,57
Tilinpäätössiirrot	187 312,20	291 674,65
Tilikauden verot	-63,75	382,04
Laskennalliset verot	-438,17	-249,54
Tilikauden ylijäämä	-1 546 384,83	-2 447 428,42

Konsernirahoituslaskelma

	2018	2017
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	1 035 715,09	608 170,74
Satunnaiset erät	0,00	0,00
Tilikauden verot	-63,75	382,04
Tulorahoituksen korjauserät	-1 261 114,16	1 741 937,07
Toiminnan rahavirta yhteensä	-225 462,81	2 350 489,85
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-1 546 798,98	-4 814 185,43
Rahoitusosuudet investointi menoihin	27 649,00	27 940,39
Pysyvien vastaavien luovutustulo	319 015,37	131 088,48
Investointien rahavirta yhteensä	-1 200 134,61	-4 655 156,56
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1 425 597,43	-2 304 666,71
Rahoituksen rahavirta		
Antolainojen muutokset		
Antolainojen lisäykset	0,00	-10 000,00
Antolainojen vähennykset	27 000,00	
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 856 530,69	3 619 030,02
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 668 383,30	-1 722 046,99
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	-1,09
Oman pääoman muutokset	0,00	-1 203,57
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen po. ja varojen muutokset	64 827,74	29 060,17
Vaihtomaisuuden muutos	18 600,37	-4 017,93
Saamisten muutos	-57 118,19	466 785,54
Korottomien velkojen muutos	1 763 984,01	-163 092,03
Rahoituksen rahavirta yhteensä	2 005 441,30	2 214 514,12
RAHAVAROJEN MUUTOS	579 843,88	-90 152,59
Rahavarat 31.12	2 498 962,80	1 939 576,62
Rahavarat 1.1.	1 919 118,92	2 029 729,20

Konsernitase

VASTAAVAA	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	577 081,92	187 256,56
Muut pitkävaikutteiset menot	695 194,59	361 975,16
Ennakkomaksut	42 467,15	76 613,14
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	1 314 743,66	625 844,87
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	4 972 382,39	4 954 108,96
Rakennukset	23 612 476,75	23 200 621,50
Kiinteät rakenteet ja laitteet	2 631 309,22	3 316 394,17
Koneet ja kalusto	731 385,19	1 088 068,62
Muut aineelliset hyödykkeet	11 695,50	12 995,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	113 180,82	1 525 621,62
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	32 072 429,87	34 097 809,86
Sijoitukset		
Tytäryhtiöosakkeet ja osuudet	790,00	790,00
Osakkuusyhtiöosuudet	71 353,54	78 245,37
Muut osakkeet ja osuudet	1 924 499,45	1 704 635,25
Muut lainasaamiset	28 618,18	55 618,18
Muut saamiset	12 618,75	8 638,75
Sijoitukset yhteensä	2 037 879,92	1 847 927,55
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	325 229,75	361 078,92
Toimeksiantojen varat yhteensä	325 229,75	361 078,92
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	104 354,95	125 031,95
Keskeneräiset tuotteet	25 147,78	23 071,14
Ennakkomaksut	0,00	0,00
Vaihto-omaisuus yhteensä	129 502,73	148 103,10
SAAMISET		
Pitkäaikaiset saamiset	501 255,78	501 219,19
Lyhytaikaiset saamiset	1 509 311,74	1 443 410,46
Saamiset yhteensä	2 010 567,52	1 944 629,65
Rahoitusarvopaperit	36 911,24	36 688,29
Rahat ja pankkisaamiset	2 462 051,56	1 902 888,32
VASTAAVAA YHTEENSÄ	40 389 316,25	40 964 970,56

VASTATTAVAA	2018	2017
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	8 507 865,38	8 507 865,38
Arvonkorotusrahasto	39 579,18	39 579,18
Muut omat rahastot	20 066,94	22 570,89
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	-463 222,84	1 661 013,10
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 546 384,83	-2 447 428,42
Oma pääoma yhteensä	6 557 903,83	7 783 600,14
POISTOERO JA VAAPAEHT.VARAUK.		
Poistoero	0,00	0,00
Vapaaehtoiset varaukset	0,00	0,00
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	597 987,94	1 906 326,12
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	356 260,50	386 078,94
Lahjoitusrahastojen pääomat	242 710,40	184 001,67
Muut toimeksiantojen pääomat	634,43	546,16
Toimeksiantojen pääomat yhteensä	599 605,33	570 626,77
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	23 183 989,64	22 882 890,06
Lainat julkisyhteisöiltä	809 659,00	1 133 603,93
Lainat konsernin sisältä	0,00	0,00
Saadut ennakot	16 500,00	
Liittymismaksut ja muut velat	67 445,96	67 445,96
Siirtovelat	402 570,46	402 570,46
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	24 480 165,06	24 486 510,40
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 261 262,40	2 092 424,14
Lainat julkisyhteisöiltä	231 334,00	240 653,35
Saadut ennakot	31 604,01	37 713,31
Ostovelat	1 051 573,40	1 189 961,02
Liittymismaksut ja muut velat	711 846,29	569 948,88
Siirtovelat	3 851 569,74	2 087 206,43
Laskennalliset verovelat	14 464,24	
Lyhyt aikainen vieras pääoma yhteensä	8 153 654,08	6 217 907,13
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	40 389 316,24	40 964 970,56

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan. Poistosuunnitelma on liitteenä. Kunnanvaltuusto on pidentänyt eräiden rakennusten poistoajoja (kv. 21.12.2016 §71). Muutos on perustunut hyödykkeiden taloudellisen pitoajan uudelleenarviointiin peruskorjauksen/uudisrakentamisen jälkeen.

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuutta ei ole taseessa.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon. Rahoitusomaisuusarvopapereita ei taseessa ole.

Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Toimintakertomuksessa esitetyt tiedot ovat pääosiltaan vertailukelpoisia edelliseen toimintakertomusvuoteen.

Vuonna 2017 käyttötalouteen on kirjattu sosiaali- ja terveystalouden tehtävälle 1,6 milj. euron pakollinen varaus asiakaspalveluiden oston kuntayhtymiltä. Tämä johtuu vuosien 2016-2017 Eksoten ilmoittamasta clearausvelasta. Vuonna 2018 tämä siirrettiin osaksi noin 1,8 milj. euron siirtovelkaa, erotus kirjattiin kuluksi. Lisäksi kuluvaikutteisesti kirjattiin vuodelle 2018 noin 0,3 milj. euroa pakollisena varauksena peruspääoman mukainen osuus Eksoten vuoden 2018 alijäämästä.

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty omistussuhteella kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä sekä kunnan tytäryhtiöt KOY Taipalsaaren Asunnot ja Taipalsaaren Lämpö Oy. Biowin Saimaa Oy on sulautettu emoyhtiö Taipalsaaren Lämpö Oy:öön 31.10.2018. Osakkuusyhteisöistä on yhdistelty Saimaan Kuitu Oy. Yhdistelemättä on jätetty osakkuusyhteisöistä As Oy Saimaanharjun Kuhatie ja KOY Taipalsaaren Liikekeskus.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhtiöiden keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty. Konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Kiinteistöveroja ei ole eliminoitu.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Eliminointimenetelmä vastaa olennaisilta osin hankintamenomenetelmää.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Tytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi ja jäännösarvojen ero on kirjattu tytäryhteisön oman pääoman erään edellisten tilikausien tulosta vastaan ja tilikauden poistojen oikaisu kirjattu tulosvaikutteisesti.

Osakkuusyhteisöt

Saimaan Kuitu Oy osakkuusyhteisö on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konserniti-linpäätökseen.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Toimintatuotot tehtäväalueittain				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Hallinto	527 819,90	389 753,89	365 838,66	363 166,77
Sosiaali- ja terveystoimet	13 920 465,28	13 835 512,39	0,00	0,00
Opetus- ja kulttuuritoimet	714 211,57	674 657,08	616 035,40	554 414,69
Yhdyskuntapalvelut	3 258 730,89	3 160 613,06	1 708 322,53	1 687 606,90
<i>Yhteensä</i>	<i>18 421 227,64</i>	<i>18 060 536,42</i>	<i>2 690 196,59</i>	<i>2 605 188,36</i>

Verotulojen erittely		
	2018	2017
Kunnan tulovero	16 440 182,00	16 690 461,73
Osuus yhteisöveron tuotosta	865 176,00	845 708,01
Kiinteistövero	1 702 339,00	1 698 044,13
Muut verotulot		
<i>Verotulot yhteensä</i>	<i>19 007 697,00</i>	<i>19 234 213,87</i>

Valtionosuuksien erittely		
	2018	2017
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	7 027 361,00	6 981 241,00
<i>Siitä: Verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasaus (+/-)</i>	<i>866 930,00</i>	<i>802 932,00</i>
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-942 186,00	-834 122,00
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus		
<i>Valtionosuudet yhteensä</i>	<i>6 085 175,00</i>	<i>6 147 119,00</i>

Palveluiden ostojen erittely (ulkoiset)		
	Kunta	
	2018	2017
Asiakaspalveluiden ostot	14 452 463,85	15 211 953,87
Muiden palveluiden ostot	2 828 959,88	2 884 161,53
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>17 281 423,73</i>	<i>18 096 115,40</i>

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista ja niiden muutoksista

Poistoajat noudattavat kirjantalon lautakunnan kuntajaoston suositusta. Kunnanvaltuusto on vahvistanut pysyvien vastaavien hankintojen aktivointirajaksi 10 000 euroa. Tätä pienemmät hankkeet on kunnassa kirjattu käyttötalouden osaksi. Lisäksi valtuusto on määrittänyt tietyille hyödykkeille hyödykekohtaiset poistoajat. Hyödykekohtaiset poistoajat perustuvat kunkin hyödykkeen arvioituun todelliseen taloudelliseen pitoaikaan, arvioituun kestävyteen ja käytettävyyteen kunnan palvelutuotannossa.

POISTOSUUNNITELMA

Kvalt. 6.3.2013 § 25

PYSYVÄT VASTAAVAT

	Poistomenetelmä	Poisto aika
Aineettomat hyödykkeet		
Kehittämismenot	tasapoisto	2 vuotta*
Aineettomat oikeudet	tasapoisto	5 vuotta*
Liikearvo	tasapoisto	2 vuotta*
Muut pitkävaikutteiset menot		
Atk-ohjelmistot	tasapoisto	2 vuotta*
Muut	tasapoisto	2 vuotta*
Valokuituverkko	tasapoisto	10 vuotta
*Kunnanhallitus voi erityisestä hyödykekohtaisesta syystä päättää poistoajaksi enintään 20 vuotta.		
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet		ei poistoaikaa
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	tasapoisto	20 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	20 vuotta
Talousrakennukset	tasapoisto	10 vuotta
Vapaa-ajan rakennukset	tasapoisto	20 vuotta
Asuinrakennukset	tasapoisto	30 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot	menojäännöspoisto 20 %	15 vuotta
Sillat, laiturit ja uimalat	menojäännöspoisto 25 %	10 vuotta
Muut maa- ja vesirakenteet	menojäännöspoisto 20 %	15 vuotta
Vedenjakeluverkosto	menojäännöspoisto 10 %	30 vuotta
Viemäriverkosto	menojäännöspoisto 10 %	30 vuotta
Kaukolämpöverkko	menojäännöspoisto 15 %	20 vuotta
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	menojäännöspoisto 20 %	15 vuotta
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	menojäännöspoisto 22 %	10 vuotta
Maakaasuverkko	menojäännöspoisto 15 %	20 vuotta
Muut putki- ja kaapeliverkot	menojäännöspoisto 20 %	15 vuotta
Sähkö-, vesi- yms. laitojen laitoskoneet ja laitteet	menojäännöspoisto 25 %	10 vuotta
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	menojäännöspoisto 20 %	15 vuotta
Liikenteen ohjauslaitteet	menojäännöspoisto 25 %	10 vuotta
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	menojäännöspoisto 25 %	10 vuotta
Koneet ja kalusto		
Rautaiset alukset	tasapoisto	15 vuotta
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	tasapoisto	8 vuotta
Muut kuljetusvälineet	tasapoisto	4 vuotta
Muut liikkuvat työkoneet	tasapoisto	5 vuotta
Muut kevyet koneet	tasapoisto	10 vuotta
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	tasapoisto	5 vuotta
Atk-laitteet	tasapoisto	3 vuotta
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3 vuotta

Muut aineelliset hyödykkeet	
Luonnonvarat	käytön mukainen poisto
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoaikaa

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Pysyvien vastaavien sijoitukset

Osakkeet ja osuudet ei poistoaikaa

Rakennusten poistoaikojen pidentäminen

Kvalt. 21.12.2016 § 71

Poistoaikojen pidentäminen 20 vuodesta 30 vuoteen

Saimaanharjun päiväkotijakeskuskeittiö	tasapoisto	30 vuotta
Kirkonkylän koulu, päiväkotijaliikuntahalli	tasapoisto	30 vuotta
Nuorisotalo Helmi	tasapoisto	30 vuotta

Kvalt. 20.09.2017 § 66

Poistoaikojen pidentäminen 20 vuodesta 30 vuoteen

Vehkataipaleen koulu	tasapoisto	30 vuotta
Taipalsaaren hyvinvointiasema	tasapoisto	30 vuotta
Jatkossa kaikki uudet hallinto- ja laitosrakennukset		30 vuotta

Saimaan Kuitu Oy:n verkoston rakentamiseen osoitetut kuntarahaosuudet on kirjattu muuksi pitkävaikutteiseksi menoksi vuodesta 2017 lähtien. Näiden osalta poistoaikana on käytetty 10 vuotta.

Selvitys olennaisista tuottoihin ja kuluihin sisältyvistä pakollisten varausten muutoksista

Pakollisten varausten muutokset				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Eläkevastuu 1.1.				
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Eläkevastuu 31.12.				
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1.				
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Potilasvahinkovakuutusmaksu	245 669,69	236 326,12		
Vahingonkorvaus/vesihuolto	70 000,00		70 000,00	
Lisäykset tilikaudella		70 000,00		70 000,00
Vähennykset tilikaudella				
Vahingonkorvaus/vesihuolto	70 000,00	70 000,00	70 000,00	70 000,00
Eksote 1.1.	1 600 000,00		1 600 000,00	
Lisäykset tilikaudella	282 318,25	1 600 000,00	2 150 000,00	1 600 000,00
Vähennykset tilikaudella	1 600 000,00			
Eksote 31.12.	282 318,25	1 600 000,00	3 750 000,00	1 600 000,00
Pakolliset varaukset yhteensä	597 987,94	1 906 326,12	3 820 000,00	1 670 000,00

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	31 793,51	61 363,08	31 793,51	61 363,08
Rakennusten myyntivoitot				
Muut myyntivoitot		15,91		15,91
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	<i>31 793,51</i>	<i>61 378,99</i>	<i>31 793,51</i>	<i>61 378,99</i>
Muut toimintakulut				
Myyntitappiot				
<i>Myyntitappiot yhteensä</i>		<i>0,00</i>		<i>0,00</i>

Tasetta koskevat liitetiedot

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet								
	Aineettomat hyödykkeet		Aineelliset hyödykkeet					Yhteensä
	Aineettomat oikeudet	Yhteensä	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rak. ja laitteet	Keskeneräiset koneet ja kalusto		
Poistamaton hankintameno 1.1	289 652,29	289 652,29	4 544 931,17	16 391 181,64	2 892 947,27	123 818,55	172 349,46	24 125 228,09
Lisäykset tilikauden aikana	427 965,54	427 965,54	17 207,00			210 284,34	0,00	227 491,34
Rahoitusosuudet tilikaudella	20 705,00	20 705,00						
Vähennykset tilikauden aikana		0,00	5 784,49					5 784,49
Siirrot erien välillä		0,00		140 282,03	193 820,86	-334 102,89		0,00
Tilikauden poisto	96 367,14	96 367,14		1 260 324,54	549 423,08		152 847,69	1 962 595,31
Arvonlennukset ja niiden palautukset								0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.			4 556 353,68	15 271 139,13	2 537 345,05	0,00	19 501,77	22 384 339,63
Arvonkorotukset								
Kirjanpitoarvo 31.12	600 545,69	600 545,69	4 556 353,68	15 271 139,13	2 537 345,05	0,00	19 501,77	22 384 339,63
Kertaluontoiset poistot								0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	600 545,69	600 545,69	4 556 353,68	15 271 139,13	2 537 345,05	0,00	19 501,77	22 384 339,63

Pysyvien vastaavien sijoitukset										
	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				
	Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet omistusyht. yhteisöt	Kuntayhtymä osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jvk-laina-saamiset	Saamiset konserniyhteisöt	Saamiset kuntayhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1	1 213 086,72	1 081 546,36	865 278,09	701 917,11	3 861 828,28		579 835,51		64 960,00	644 795,51
Lisäykset		212 188,06		2 152,03	214 340,09				3 980,00	3 980,00
Vähennykset									27 000,00	27 000,00
Siirrot erien välillä	0,00									
Hankintameno 31.12	1 213 086,72	1 293 734,42	865 278,09	704 069,14	4 076 168,37		579 835,51		41 940,00	621 775,51
Arvonlennukset										
Arvonkorotukset										
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 213 086,72	1 293 734,42	865 278,09	704 069,14	4 076 168,37		579 835,51	0,00	41 940,00	621 775,51

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt						
Nimi	Kotipaikka	Kunnan omistusosuus	Konsernin omistusosuus	Kuntakonsernin osuus (1000€)		
				Omasta pääomasta	Vieraasta pääomasta	Tilikauden voitosta/tappiosta
Tytäryhteisöt						
Kiinteistö Oy Taipalsaaren Asunnot	Taipalsaari	100 %	100 %	219	6163	54
Taipalsaaren Lämpö Oy	Taipalsaari	100 %	100 %	45	1680	-59
Kuntayhtymät						
Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä	Lappeenranta	1,58 %	1,58 %	281	139	-20
Etelä-Karjalan liitto	Lappeenranta	3,24 %	3,24 %	80	44	0
Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon ky	Lappeenranta	2,82 %	2,82 %	943	3568	40
Osakkuusyhteisöt						
Saimaan Kuitu Oy	Savitaipale	33,30 %	33,30 %	703	1761	-134
As Oy Saimaanharjun Kuhatie	Taipalsaari	38,57 %	38,57 %	64	5	0
As Oy Taipalsaaren liikekeskus	Taipalsaari	30,01 %	30,01 %	258	2	0

*)33,3% tappiosta vuonna 2018

Saamisten erittely				
	2018		2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		105 734,10		116 175,78
Lainasaamiset	579 835,51		579 835,51	
Yhteensä	579 835,51		579 835,51	116 175,78
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset		53 918,50		36 447,54
Lainasaamiset	49 084,00		49 084,00	
Siirtosaamiset				
Yhteensä	49 084,00		49 084,00	36 447,54
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset				0,00
Yhteensä				0,00
Saamiset yhteensä	628 919,51	159 652,60	628 919,51	152 623,32

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Menoennakot				
Etukäteen maksetut vuokratulot				
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä				
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Siirtyvät korot				
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	63 564,78	108 944,96	29 951,90	73 951,78
EU-tuet ja avustukset				
Muut tulojäämät	134 089,13	58 140,47	38 355,22	13 150,18
Tulojäämät yhteensä		167 085,43	68 307,12	87 101,96
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>197 653,91</i>	<i>167 085,43</i>	<i>68 307,12</i>	<i>87 101,96</i>

Oman pääoman erittely				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Peruspääoma 1.1.	8 507 865,39	8 507 865,39	8 507 865,39	8 507 865,39
Lisäykset				
Vähennykset				
Peruspääoma 31.12.	8 507 865,38	8 507 865,38	8 507 865,39	8 507 865,39
Arvonkorotusrahasasto 1.1.	39 579,18	39 764,66		
Lisäykset				
Vähennykset		-185,48		
Arvonkorotusrahasasto 31.12.	39 579,18	39 579,18		
Muut omat rahastot	22 570,89	65 318,08		
Vahinkorahaston pääoma 1.1.				
Siirrot rahastoon				
Siirrot rahastosta				
Vahinkorahaston pääoma 31.12.				
Muut omat rahastot yhteensä 31.12.	20 066,94	22 570,89		
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	1 661 013,10	4 016 459,52	2 040 765,88	4 106 502,08
Edellisen tilikauden tulos	-2 447 428,42	-2 263 816,60	-1 900 058,31	-2 065 736,20
Siirto vahinkorahastoon				
Edellisen tilikauden virheen oikaisu				
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	-463 222,84	1 661 013,10	140 707,57	2 040 765,88
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-1 546 384,83	-2 447 428,42	-990 194,98	-1 900 058,31
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>6 557 903,83</i>	<i>7 783 600,13</i>	<i>7 658 377,98</i>	<i>8 648 572,96</i>

Pitkäaikaiset velat jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua		
	2018	2017
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	8 272 840,98	8 319 147,02
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	115 657,00
Lainat muilta luotonantajilta		
Saadut ennakot		
Ostovelat		
Muut velat		
Siirtovelat		
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	<i>8 272 840,98</i>	<i>8 434 804,02</i>

Pakolliset varaukset				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Muut pakolliset varaukset				
Eläkevastuu				
Takuuvaraus				
Osuus Eksoten alijäämästä v-18, clearing v-17	282 318,25	1 600 000,00	282 318,25	1 600 000,00
Vahingonkorvausvaraus	70 000,00	70 000,00	70 000,00	70 000,00
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu (ky)	245 669,69	236 326,12	352 318,25	1 670 000,00
Muut pakolliset varaukset yhteensä	597 987,94	1 906 326,12	352 318,25	1 670 000,00

Vieras pääoma				
	2018		2017	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot				
Ostovelat		90 753,80		117 631,13
Muut velat				
Siirtovelat				
Yhteensä			0,00	117 631,13
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Saadut ennakot				
Ostovelat		140,01		
Muut velat				
Siirtovelat	414 232,00	1 804 943,04	414 232,00	
Yhteensä	414 232,00	1 805 083,05	414 232,00	0,00
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille				
Saadut ennakot				
Ostovelat				
Muut velat				
Siirtovelat				
Yhteensä			0,00	0,00
Vieras pääoma yhteensä	414 232,00	1 895 836,85	414 232,00	117 631,13

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot				
Menojäämät				
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	1 814 828,29	1 857 965,54	656 893,45	694 986,81
Korkojaksotukset	22 224,76	57 665,89	22 224,76	47 531,74
Muut menojäämät	1 925 834,49	83 088,31	1 887 911,71	61 493,83
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	3 762 887,54	1 998 719,74	2 567 029,92	804 012,38
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>3 762 887,54</i>	<i>1 998 719,74</i>	<i>2 567 029,92</i>	<i>804 012,38</i>

Vakuuksia ja vakuussitoumuksia koskevat liitetiedot

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	11 085 739,02	11 085 739,02		
Lainat julkisyhteisöiltä				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset				
Lainat muilta luotonantajilta				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	11 085 739,02	11 085 739,02		

Vakuudet				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Omasta puolesta annetut vakuudet				
Sitoumusten vakuudeksi annetut kiinnitykset	168 000,00	168 000,00	168 000,00	168 000,00
Sitoumusten vakuudeksi pantatut arvopaperit				
<i>Yhteensä</i>	<i>168 000,00</i>	<i>168 000,00</i>	<i>168 000,00</i>	<i>168 000,00</i>
Kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta annetut vakuudet				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset				
Pantatut arvopaperit				
<i>Yhteensä</i>				
Muiden puolesta annetut vakuudet				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset				
Pantatut arvopaperit				
<i>Yhteensä</i>				
<i>Vakuudet yhteensä</i>	<i>168 000,00</i>	<i>168 000,00</i>	<i>168 000,00</i>	<i>168 000,00</i>

Leasingvastuiden yhteismäärä (arvonlisäveroineen)				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	112 390,89	58 124,14	28 087,33	28 457,16
Myöhemmin maksettavat	380 953,62	118 384,00	64 709,76	77 057,16
Yhteensä	493 344,51	176 508,14	92 797,09	105 514,32
Leasingsopimukseen ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita				

Vastuusitoumukset		
	Kunta	
	2018	2017
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
Alkuperäinen pääoma	5 370 000,00	5 370 000,00
Jäljellä oleva pääoma	3 660 641,49	4 263 403,88
Takaukset muiden puolesta *)		
Alkuperäinen pääoma	1 632 057,42	1 632 057,42
Jäljellä oleva pääoma	269 279,70	308 119,07

*) Tähän sisältyvät myös kunnan antamat täytetakaukset asuntolainoista, joista lainasitoumukset tehty.

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista		
	2018	2017
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	27 254 416,00	27 050 309,00
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0,00	0,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31	17 509,70	17 877,94

Muut taloudelliset vastuut				
	Konserni		Kunta	
	2018	2017	2018	2017
Sopimusvastuu				
Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti kunnalle aiheutuvat velvoitteet				
Sopimukseen sisältyvät lunastusvelvoitteet				
Sitoumukset avustukseen				
Sopimukseen sisältyvät palautusvastuut				
Vuokravastuut, seuraavalla tilikaudella maksettavat	287 391,08	283 034,34		
Vuokravastuut, myöhemmin maksettavat	2 267 655,42	2 327 176,84		
<i>Sopimusvastuut yhteensä</i>	<i>2 555 046,50</i>	<i>2 610 211,18</i>		
Johdannaissopimukset				
Valuuttatermiinit				
Käypä arvo				
Kohde-etuuden arvo				
Korkotermiinit				
Käypä arvo				
Kohde-etuuden arvo				
Arvonlisäveron palautusvastuu *)		0,00	0,00	
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu **)				
<p>*) Palautuksena ja vähennyksenä käsitellyt arvonlisäverot uudisrakennusten ja perusparantamisen hankintamenoista, joihin liittyy mahdollinen palautusvelvollisuus kiinteistöt myytäessä tai niiden käyttötarkoituksen muuttuessa vähennykseen tai palautukseen oikeuttamattomaan tarkoitukseen (AVL 120 §). Palautusvastuuta määriteltäessä otetaan huomioon kiinteistöt, joiden osalta vastuun toteutuminen on todennäköistä investointi- tai taloussuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan perustuen.</p> <p>**) Sosiaali- ja terveyshuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen perustamishankkeisiin saatujen valtionosuuksien palautusvastuu, STVOL 4:30 §, L opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 7:30 § (vastuu voimassa 15 vuotta). Vastuut päättyvät vuosina 2015 - 2020.</p>				

Ympäristöä koskevat liitetiedot

Ympäristökulut- ja tuotot		
	2018	2017
Ympäristötuotot		
Siitä: ympäristönsuojeluun saadut avustukset		
Ympäristökulut	181 014,17	166 592,13
Siitä: ympäristönsuojeluun annetut avustukset		0,00
Ympäristökulut, netto	181 014,17	166 592,13

Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkiota koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2018	2017
Konsernihallinto	32	33
<i>Siitä:</i>		
<i>Hallintopalvelut</i>	13	13
<i>Tukipalvelut</i>	19	20
Sivistyspalvelut	109	112
<i>Siitä:</i>		
<i>Sivistyspalveluiden hallinto</i>	2	1
<i>Perusopetus</i>	58	57
<i>Varhaiskasvatus</i>	42	46
<i>Kulttuuri ja vapaa-aika</i>	7	8
Tekniset palvelut	18	17
<i>Siitä:</i>		
<i>Teknisten palveluiden hallinto</i>	5	4
<i>Rakennusvalvonta- ja lupapalvelut</i>	2	2
<i>Kiinteistöhuolto ja yleiset alueet</i>	10	10
<i>Kunnallistekniikka ja laitokset</i>	1	1
Yhteensä	159	162

Edellä mainitut luvut sisältävät vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön sekä työllistetyt 31.12. tilanteen mukaisesti.

Luottamushenkilöiden palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2018	2017
Suomen Keskusta r.p.	894,00	1 347,45
Kansallinen Kokoomus r.p.	855,75	938,18
Taipalsaari-liike	1 289,50	920,15
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p.	603,75	484,50
Suomen Kristillisdemokraatit r.p.	22,25	38,50
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	3 665,25	3 728,78

Tilintarkastajan palkkiot		
	2018	2017
BDO Audiator Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	7 149,50	10 786,50
Tilintarkastajan lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät		
Muut palkkiot		
Palkkiot yhteensä	7 149,50	10 786,50

ERIYTETTYJEN YKSIKÖIDEN TILINPÄÄTÖKSET, VESIHUOLTOLAITOS

TAIPALSAAREN KUNTA VESIHUOLTOLAITOS

TOIMINTAKERTOMUS 2018

Vesi – ja viemärlaitos

Vastuuhenkilö: Tekninen johtaja

Vesilaitoksen hoitaja: Huoltomies, varalla päivystysrengas

Työajan ulkopuolinen päivystys 0400 156 628.

Yleistä

Kunnallinen vesihuoltolaitos vastaa, että sen asiakkaiden käytössä on puhdasta vettä häiriöttömästi ja että jätevedet puhdistetaan vaatimusten mukaisesti kilpailukykyiseen hintaan.

Vesilaitos

Vesilaitoksen piiriin kuuluvat Kirkonkylän, Saimaanharjun, Konstun ja Ketveleen toiminta-alueet.

Taipalsaarella on 2 vedenottamoita, jotka sijaitsevat Saimaanharjulla ja Leväsessä .

Vesi on laadukasta ja hyvänmakuista pohjavettä. Käsittelynä on ainoastaan luonnonmukainen kalkkikivisuodatus veden ph:n nostamiseksi.

Digitaaliset kartta-aineistot on saatu toteutettua vuoden 2018 aikana. Samalla on myös tehty viemärikaivojen kuntotutkimuksia. Pumppaamoiden huoltoa ja pumppujen uusintaa on tehty vuoden aikana tarpeen mukaan. Kunnan alueella paljastui iso vuoto, jossa puhdasta vettä oli päässyt vuotamaan pidemmän aikaa ennen kuin vuoto paikallistettiin ja korjattiin. Tämän vuoksi erotus verkostoon johdetun ja laskutetun veden kuutiomäärässä on niin suuri.

Viemärlaitos

Taipalsaaren kunnan jätevedet johdetaan siirtoviemäriä pitkin puhdistettavaksi Lappeenrantaan Toikansuontien jätevedenpuhdistamolle. Laitoksella on 20 pumppaamoita.

Tunnuslukuja

Vesihuoltoliittymät	896 kpl
Verkostoon pumpattu vesi	157 509 m ³
Laskutettu vesimäärä	91 284 m ³
Lappeenrantaan johdettu jätevesi	148 310 m ³
Veden ja jäteveden myyntihinta	5,53 €/m ³ , alv 24%

Taipalsaaren kunnalla ei ole sadevesijärjestelmää. Hulevedet viemäroidään alueella maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen asemakaavan, hulevesisuunnitelman, katusuunnitelman tai yleisen alueen suunnitelman mukaisesti. Hulevedet imeytetään maastoon.

Vuoden 2019 aikana arvioidaan uusia liittyjiä vesihuoltoverkostoon olevan 5 kappaletta.

VESIHUOLTOLAITOKSEN TULOSLASKELMA

	01.01.-31.12.2018	01.01.-31.12.2017
Liikevaihto	574 675,85	550 636,17
valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)		
Valmistus omaan käyttöön		
Liiketoiminnan muut tuotot		
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-47 142,80	-48 039,53
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)		
Palvelujen ostot	-409 237,13	-363 094,69
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-31 904,63	-35 567,13
Henkilösivukulut	-7 112,67	-8 281,47
Eläkekulut		
Muut henkilösivukulut		
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-131 828,82	-106 973,99
Kertaluontoiset poistot		
Liiketoiminnan muut kulut	-3 820,17	-75 130,33
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-56 370,37	-86 450,97
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot		
Muut rahoitustuotot		
Korkokulut		
Korvaus jäännöspääomasta		
Muut rahoituskulut		
Ylijäämä (-alijäämä) ennen satunnaisia ei	-56 370,37	-86 450,97
Satunnaiset tuotot ja -kulut		
Satunnaiset tuotot		
Satunnaiset kulut		
Ylijäämä (-alijäämä) ennen varauksia	-56 370,37	-86 450,97
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)		
Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)	-56 370,37	-86 450,97

VESIHUOLTOLAITOKSEN TASE

	31.12.2018	31.12.2017
VASTAAVAA	1 249 270,29	1 336 788,05
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
1 Aineettomat hyödykkeet		
1. Aineettomat oikeudet		
2. Muut pitkävaikutteiset menot		
3. Ennakko maksut		
2 Aineelliset hyödykkeet	841 203,73	973 032,55
1. Maa- vesialueet		
2. Rakennukset		
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	841 203,73	973 032,55
4. Koneet ja kalusto		
5. Muut aineelliset hyödykkeet		
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat		
B VAIHTUVAT VASTAAVAT	408 066,56	363 755,50
1 Vaihto-omaisuus		
1. Aineet ja tarvikkeet		
2. Keskeneräiset tuotteet		
3. Valmiit tuotteet/tavarat		
4. Muu vaihto-omaisuus		
5. Ennakkomaksut		
2 Saamiset	408 066,56	363 755,50
Pitkäaikaiset saamiset		
1. Myyntisaamiset		
2. Lainasaamiset		
3. Muut saamiset		
4. Siirtosaamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
1. Myyntisaamiset	185 780,53	154 529,85
2. Lainasaamiset		
3. Muut saamiset	8 621,47	14 969,68
4. Siirtosaamiset	213 664,56	194 255,97

	31.12.2018	31.12.2017
VASTATTAVAA	1 249 270,29	1 336 788,05
A OMA PÄÄOMA	1 125 924,55	1 182 294,92
1 Peruspääoma	1 527 118,10	1 527 118,10
2 Liittymismaksurahasto		
3 Arvonkorotusrahasto		
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijääm	-344 823,18	-258 372,21
4 Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-56 370,37	-86 450,97
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
1. Poistoero		
2. Vapaaehtoiset varaukset		
C PAKOLLISET VARAUKSET		
1. Eläkevaraukset		
2. Muut pakolliset varaukset	70 000,00	70 000,00
D VIERAS PÄÄOMA	53 345,74	84 493,13
1 Pitkäaikainen		
1. Joukkovelkakirjalainat		
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta		
3. Lainat julkisyhteisöiltä		
4. Lainat muilta luotonantajilta		
5. Saadut ennakot		
6. Ostovelat		
7. Muut velat		
8. Siirtovelat		
2 Lyhytaikainen	53 345,74	84 493,13
1. Joukkovelkakirjalainat		
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta		
3. Lainat julkisyhteisöiltä		
4. Lainat muilta luotonantajilta		
5. Saadut ennakot		
6. Ostovelat	11 090,83	42 465,84
7. Muut velat	35 363,07	32 329,73
8. Siirtovelat	6 891,84	9 697,56

VESIHUOLTOLAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA

	2018	2017
Toiminnan rahavirta		
Liikeyljäämä (-alijäämä)	-56 370,37	-86 450,97
Poistot ja arvonalennukset	131 828,82	106 973,99
Rahoitustuotot ja -kulut		
Satunnaiset erät		
Muut tulorahoituksen korjauserät		70 000,00
Sisäiset tuotot		
Sisäiset kulut		
Investointien rahavirta		
Investointimenot	0,00	-37 300,20
Rahoitusosuudet investointimenoihin		
Pysyvien vastaavien luovutustulot		
Sisäiset katteet		
Tulorahoitus ja investoinnit, netto	75 458,45	53 222,82
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		
Lyhytaikaisten lainojen muutos		
Oman pääoman muutokset		
Liittymismaksujen muutos		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos		
Saamisten muutos	24 902,47	8 260,65
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten v	31 147,39	21 971,37
Rahoituksen rahavirta	56 049,86	30 232,02
Vaikutus maksuvalmiuteen	131 508,31	83 454,84
Tunnuslukuja		
	2018	2017
Oman pääoman tuotto-%	- 5,0 %	- 7,31 %
Omavaraisuusaste	90 %	88,44 %

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS

Taipalsaari 2.4.2019

Taisto Pitkänen

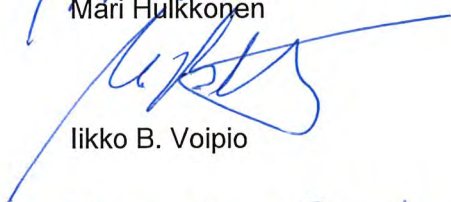
Juho Heikka

Mari Hulkkonen

Elma Mikkola

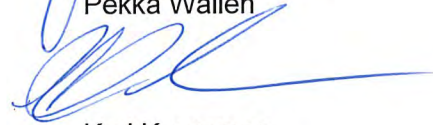
Ilkko B. Voipio

Pekka Wallén

Arja-Liisa Westinen

Kari Kuuramaa

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Taipalsaari 23/5 2019

BDO Audiator Oy
~~JHTT-yhteisö~~ tilintarkastusyhteisö

Ulla-Maija Tuomela
JHT, KHT

LUETTELOT JA SELVITYKSET

Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista

Peruskirjat	Sidottuna ATK-tulosteena	tasekirja päiväkirja
Tilierittelyt	ATK-tulosteet ATK-tulosteet	pääkirjatilit talousarviotilit

Luettelo käytetyistä tositelajeista

Pankkitositteet

1	Pankkitositteet
4	Kassatositteet
8	Populus matkalaskut
9	Palkkositteet
10	KP Laskennalliset
12	SL Laskennalliset
20	Ostolaskujen maksut
21	Ostolaskut
30	Myyntireskontran suoritukset
31	Myyntilaskut taloustiimi
32	Sopimuslaskut
34	Myyntilaskut varhaiskasvatus
36	Maanvuokralaskutus
37	Rakennusvalvonnan laskutus
44	Vesilaskut
54	Päivähoito
86	Hyvitysten kohdistus
89	Sisäinen laskutus
90	Muistiot
91	Poistot
92	Luovutukset
96	Kirjanpidon tulos
97	Kirjanpidon tulos laskennall.
98	Sisäisen laskennan tulos
99	Sisäisen laskennan tulos lask.

Ostoreskontran tositteet säilytetään sähköisinä ja muut tositteet säilytetään paperitositteina

Tasekirja säilytetään pysyvästi
Tositteet säilytetään 10 vuotta
EU-projektien osalta päätösten mukaisesti.